

Tisdagen den 19 juni

Kl. 09.00–16.08

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 29 maj justerades.

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Framställning

2017/18:RS8 till konstitutionsutskottet

EU-dokument

COM(2018) 225, COM(2018) 384 och COM(2018) 386 till justitieutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 13 september*.

COM(2018) 226 och COM(2018) 369 till justitieutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 10 september*.

COM(2018) 275 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 10 september*.

COM(2018) 317 och COM(2018) 375 till näringsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 10 september*.

COM(2018) 337 och COM(2018) 390 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 13 september*.

COM(2018) 366 till kulturutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 10 september*.

COM(2018) 383 till konstitutionsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 13 september*.

COM(2018) 436 och COM(2018) 447 till utbildningsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 13 september*.

Prot. 2017/18:135
19 juni

COM(2018) 438 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut den
13 september.

COM(2018) 442 och COM(2018) 443 till skatteutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut den
13 september.

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2017/18:FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken

2017/18:FiU21 Vårändringsbudget för 2018

2017/18:FiU30 Årsredovisning för staten 2017

2017/18:FiU47 Upplösning av Sparbankernas säkerhetskassa och vissa
andra frågor

2017/18:FiU48 En ny ordning för redovisningstillsyn

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2017/18:MJU22 Klimatpolitik

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

2017/18:AU15 Riksrevisionens rapport om effekter av Arbetsförmedling-
ens Förberedande och orienterande utbildning

2017/18:AU18 Riksrevisionens rapport om regionala skillnader i effekter
av Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildning

2017/18:AU16 Riksrevisionens rapport om sökandesammansättningen
betydelse vid matchningen på arbetsmarknaden

Trafikutskottets utlåtanden

2017/18:TU20 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om änd-
ring av direktivet om förvaltning av vägars säkerhet

2017/18:TU21 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om åt-
gärder för att påskynda förverkligandet av det transeuropeiska trans-
portnätet

*Ett entreprenörsansvar
för lönefordringar i
bygg- och anlägg-
ningsbranschen*

§ 4 Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anlägg- ningsbranschen

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU14

Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggnings-
branschen (prop. 2017/18:214)

föredrogs.

Anf. 1 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Inledningsvis vill jag vara tydlig: Moderaterna vill ha en
sund och sjyst byggbransch. Det är vi alla här inne överens om, precis som
vi vet att det finns problem inom byggbranschen. Detta förslag riskerar

dock att försvåra för småföretag och små specialföretag, och det riskerar att gynna oseriösa aktörer.

Jag ska i mitt anförande lyfta fram några saker jag tycker är extra allvarliga, men i övrigt hänvisar jag till allianspartiernas motion.

Detta handlar dels om att Sverige ska implementera ett direktiv, dels om att branschen har problem med oseriösa aktörer. Då är det framför allt branschen som har att komma till rätta med den osunda konkurrensen, och politiken har att hitta lösningar på de problem som politiken faktiskt kan styra över. Förslaget vi i dag diskuterar handlar om obetalda lönefordringar.

Jag har pratat med många företag och organisationer angående det förslag vi har framför oss i dag. Jag har läst flera utredningar som har gjorts, och jag har tagit del av en hel del av remissinstansernas yttranden. Det första man slås av är att den osunda konkurrensen i branschen inte handlar om obetalda lönefordringar. Det står till och med i regeringens egen proposition att den verkliga omfattningen av problemet är okänd. Det står också: ”Det kan dock antas att det förekommer att arbetstagare som utför arbete i en entreprenadkedja i vissa fall inte får ut den lön som de har rätt till.” Vi får inga siffror utan bara antaganden.

I några av kollektivavtalen, till exempel byggavtalet, finns det sedan några år tillbaka redan en fondlösning. I Sveriges Byggindustriers remissvar kan vi se att inte ett enda ärende har tagits upp där, trots att detta nu har funnits ett tag. Det torde enligt min uppfattning påvisa att det här inte är branschens stora problem. Jag anser även rent principiellt att det bör krävas lite mer än ett antagande innan man föreslår en helt ny lag. Det finns dessutom i dag skydd i svensk lagstiftning. Vi har till exempel särskild förmånsrätt vid konkurs och lönegarantilagen, som ger alla löntagare skydd vid den händelse att man inte får ut sin lön. Det finns också regler i de svenska kollektivavtalen.

Det är den första invändningen vi har och som gör att vi anser det vara omotiverat att införa en så långtgående åtgärd utan att man har identifierat ett reellt problem.

För det andra riskerar de nya reglerna att få allvarliga konsekvenser för seriösa företag i branschen. Jag har träffat många mindre företag, som ibland kallas specialföretag eller nischade företag; det kan vara installatörer, elektriker, golvläggare och så vidare. De riskerar att inte få uppdrag, för vem vågar nu lita på en underentreprenör i och med risken det innebär att man ska betala inte bara sina egna anställdas lön utan även andras? Från branschen sägs det att kunder troligen kommer att anlita redan kända företag som finns på marknaden och som redan i dag har upparbetat en god relation med de stora spelarna. Hur ska nya företag komma in? Vem kommer att våga anlita ett sådant företag? Man kan dock starta en bemanningsfirma, för sådana omfattas inte av lagen. Som sagt: Det är tråkigt att seriösa företag ska drabbas.

För det tredje riskerar detta att leda till ännu längre betaltider. Redan i dag hamnar underentreprenörer i kläm när huvudentreprenören håller inne pengar under långa tider. Med detta förslag är risken överhängande att huvudentreprenören eller uppdragsgivaren kommer att hålla inne betalningen under ännu längre tid, till dess att man kan garantera att lönerna har betalats ut. Jag har stått i den här kammaren flera gånger och debatterat långa betaltider, och då har socialdemokrater argumenterat mot att små företag

ska agera bank gentemot stora företag. Jag håller helt med om det – det är ett stort problem – men det argumentet gäller tydligen inte i fråga om den här lagstiftningen.

För det fjärde: Värna den svenska modellen! Jag kan inte avhålla mig från att dra en parallell till en viss pågående diskussion i EU angående rättvisa arbetsvillkor. Där har regeringen, allianspartierna och parterna varit rörande överens om att kollektivavtalens autonomi ska bevakas. Den diskussionen tycker jag har varit helt frånvarande under beredningen av det här ärendet. Som jag sa inledningsvis har vissa i branschen en lösning i sina kollektivavtal, men det är långt ifrån alla. Det finns en oro även vad gäller till exempel byggavtalet, där det finns en fondlösning, och vad som kommer att hända och gälla när det omförhandlas. Jag antar dessutom att de som inte har en sådan lösning i dag är oroliga för vad som händer när vi har gått in och lagstiftat.

I det andra ärendet jag hänvisade till har vi argumenterat för hur viktigt det är att parterna har flexibiliteten att kunna förhandla fritt. Jag tycker att det ger dubbla signaler att vi i det ena fallet värnar den flexibiliteten men i det andra fallet hänvisar till lag. Vad är det som ska gå först – är det avtal eller lag? Och vad betyder det som står i lagtexten om likvärdiga villkor?

För det femte är ett exempel på att den här lagen riskerar att gynna oseriösa företag det som står i lagtexten om faktiska löner – inte minimilöner, som direktivet säger – som ska utbetalas. Här finns det enligt flera som jag har pratat med en öppning för falska löneintyg och ruffel-och-båg-företag att utnyttja en situation. En uppdragsgivare eller en huvudentreprenör kommer att riskera att betala en lön som är högre än den man betalar sina egna anställda. Det kan väl ändå inte ha varit syftet?

Det sista jag tänkte ta upp är gold-plating. Det är en fråga vi då och då diskuterar i kammaren, och här har vi återigen ett förslag som går mycket längre än vad direktivet säger. Bland annat ska ansvaret falla strikt, det vill säga att det inte spelar någon roll vilka kontrollåtgärder entreprenören har vidtagit för att alltså kunna vara ansvarig. Jag tycker självklart att det är rimligt att man ska kontrollera sina underentreprenörer, men det förutsätter jag att seriösa aktörer gör. Det gäller inte heller bara obetalda löner utan även många andra delar av uppdraget. Men hur långt ska kontrollen räcka? Vad kostar det i tid och pengar med löpande kontroller? Hur mycket administration krävs? Att stora företag klarar detta tror jag är ganska säkert – men mindre företag?

Vidare har regeringens förslag gått längre än direktivet genom att ansvaret gäller i flera led. Det rimliga skulle ha varit att stanna vid förslaget från den första utredningen, nämligen ansvar i *ett* led. Det har allianspartierna också som ett av sina yrkanden.

Sammanfattningsvis, fru talman, är detta lagförslag ett missriktat försök att komma till rätta med det som egentligen är problemet. Självklart ska den anställde få betalt och få sin lön i rätt tid, men som jag och många med mig har pekat på är det här inte det stora problemet i branschen i dag. Det finns mycket att förbättra. Många av våra myndigheter behöver öka sina kontroller. Det gäller bland annat Skatteverket men även många andra myndigheter. Personalliggare har vi infört, liksom omvänd moms. Branschen själv har förbättrat ID06, och så vidare.

Jag är dock övertygad om att detta förslag inte leder till en sjystare eller sundare byggbransch, fru talman. I stället riskerar det att slå ut små nischade företag medan de stora företagen klarar sig. Min fråga till regeringspartierna och Sverigedemokraterna kommer att bli: Är det de stora företagen ni skyddar?

Med det yrkar jag avslag på förslaget i betänkandet, fru talman, och för tids vinnande yrkar jag bifall endast till yrkande 1 och 2.
(Applåder)

Anf. 2 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag vill inledningsvis hålla med om det Jessica Roswall från Moderaterna tog upp. Vi debatterar i dag entreprenörsansvar gällande lönefordringar inom bygg- och anläggningsbranschen, och förslaget som debatteras är ett typexempel på en överimplementering av ett EU-direktiv – men också på regeringens symbolpolitik, som oftast riskerar att drabba de små företagen och den svenska modellen.

Från Centerpartiets sida delar vi uppfattningen att det finns ett problem med osund konkurrens inom byggsektorn, och för Centerpartiet är det självklart att seriösa företag inte ska kunna konkurreras ut av företag som bryter mot lagar och regler.

Vi behöver ordning och reda, och vi vill ha ordning och reda inom byggsektorn. Av den anledningen införde Alliansen bland annat ett ROT-avdrag och omvänd skattskyldighet för mervärdesskatt liksom nya regler om personalliggare. Det som den rödgröna regeringen har gjort på området är att försämra ROT-avdraget, och man har precis nyligen infört förändringar när det gäller personalliggare, som framför allt drabbar små, familjeägda företag.

Förslaget som vi diskuterar i dag angående lönefordringar inom bygg- och anläggningsbranschen kommer att föra med sig flera negativa och kännbara konsekvenser. Det kommer särskilt att bli kännbart för de mindre företagen och för de nya företagen eftersom uppdragsgivare kommer att välja bort företag som de inte känner till för att undvika risker. Även specialiserade företag kommer att få det svårare. Regeringens förslag innebär också att betalningar till underentreprenörer fördröjs och riskerar att skapa likviditetsproblem så att de små företagen får agera bank i entreprenörsleden.

Fru talman! När nya åtgärder vidtas är det viktigt att dessa svarar mot ett verkligt behov, i synnerhet om åtgärderna också riskerar att medföra konsekvenser för företagen och delar av arbetsmarknaden. Som skäl för att införa det långtgående entreprenörsansvar som regeringen har föreslagit framhåller man att det behöver skapas bättre möjligheter för den enskilda arbetstagaren att kunna få ut sin lön. Men precis som Jessica Roswall lyfte fram i sitt anförande kan regeringen bara göra det antagandet i propositionen och inte peka på några faktiska exempel. Även flera remissinstanser lyfter fram att frågan är om det här förslaget möter ett verkligt problem eller om det bara är en symbolisk handling.

Det finns redan i dag flera verktyg i verktygslådan för den som är anställd och som inte får ut sin lön. Det finns möjlighet till indrivning och att få en dom för betalningsskyldighet. En arbetstagare har också möjlighet att ansöka om att arbetsgivaren ska försättas i konkurs så att oseriösa före-

tag som inte kan betala ut lön till sina anställda försvinner från arbetsmarknaden. Då träder också den statliga lönegarantin in så att den anställda får lön. Parterna har också ett gemensamt system, som hittills inte har behövt användas, när det gäller personer som inte får ut sin lön. Det finns alltså flera verktyg i verktygslådan för sådana här fall.

Något som vi också kan ifrågasätta i detta fall är överimplementering av lagstiftningen. Regeringen går vidare med ett förslag om entreprenörsansvar i flera led, trots att tillämpningsdirektivet som ligger till grund för det här endast pekar på att det behöver vara i ett led för utstationerade arbetstagares minimilön. Regeringen går alltså vidare och menar att det ska omfatta flera led, samtliga arbetstagare i byggsektorn och hela lönefordran.

Även i flera andra delar går förslaget oproportionerligt långt. Man får som företagare inte möjlighet att vidta rimliga kontrollåtgärder, för det spelar ingen roll, utan man kan ändå vidta de här åtgärderna som regeringens proposition lyfter fram. Det blir en kraftig överimplementering av direktivet.

Fru talman! Ytterligare en problematisk aspekt med förslaget är att det riskerar att skapa problem med de befintliga kollektivavtalen. Som vi hörde tidigare i Jessika Roswalls inlägg skapas problem, och i det här utskottet diskuterar vi ofta och värnar den svenska modellen och möjligheten för parterna att komma överens. Den här lagen riskerar att göra vissa befintliga kollektivavtal eller standardavtal ogiltiga samtidigt som regeringen vill ha en extremt kort införandetid för det här lagförslaget, vilket gör att parterna inte får någon reell chans att faktiskt kunna förhandla och komma överens om hur de vill lösa frågorna och implementera de delar som finns i lagstiftningen. Det skapar onödigt problematik, och det skapar framför allt ifrågasättande av om regeringen på allvar vill att parterna ska vara bidragande och drivande i den här processen för att få en sundare byggbransch.

Fru talman! När riksdagen inför lagar och regler måste vi alltid ställa oss frågan om lagstiftningen som vi tar beslut om löser ett problem, skapar nya problem eller är verkningslös. Tyvärr är det stor risk, som jag ser det, att det här förslaget från regeringen innebär något av de senare alternativen. Det riskerar att skapa problem för de små företagen, det inskränker parternas autonomi och det löser inte det faktiska problemet med den osunda konkurrensen inom byggsektorn. I stället drabbar det de små företagen. Med anledning av det vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 3 SAID ABDU (L):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att vi givetvis står bakom samtliga av Liberalernas och Alliansens reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 1 och 2.

Fru talman! Liberalerna är Sveriges socialliberala parti. Vårt parti vilar på en idé om att hålla två tankar i huvudet samtidigt – dels ett socialt perspektiv för att värna de svagaste i samhället, dels ett liberalt perspektiv för att vi älskar att se självständiga individer växa, utvecklas och starta företag. Kombinationen av dessa två perspektiv som bildar en välbalanserad helhet är grunden till socialliberalismen.

I balansen mellan det sociala och det liberala har vi en osviktig optimism och tilltro till människan och samhället som vi tillsammans har skapat för att upprätthålla medborgarnas fri- och rättigheter. Vi tror på människan, och vi tror att marknadsekonomi är en av de främsta formerna för individens självförverkligande. Vi tror på en marknadsekonomi som stärks av vissa kontrollmedel och ramar från det offentliga om förtroendet mellan individ och marknad skulle svikta.

Fru talman! Själva ärendet för dagen handlar om ett utökat huvudansvar vid anlåtande av underleverantörer för hur underleverantörerna driver sin verksamhet och sitt företagande, även kallat entreprenörsansvar. Vi är eniga i utskottet och i samhället i stort, tror jag, om att det finns särskilda problem med byggsektorn och osund konkurrens där företag inte efterlever de lagar och regler som vi har beslutat om i denna kammare.

Frågan är dock om regeringens förslag om att överimplementera EU-direktivet som ligger till grund för förslaget är befogat. Vi i Liberalerna och Alliansen anser att de negativa konsekvenserna är för stora och att regeringens symbolpolitik är missriktad, dels för att det redan finns existerande verktyg för indrivning av fordringar och anmälan om att sätta näringsidkare i konkurs med mera, dels för att vi delar remissinstansernas analys om att förslaget skulle innebära enorma svårigheter för små och medelstora företag att få uppdrag. Det har även mina kollegor redogjort för här tidigare, så jag tänkte att jag stannar där i den argumentationen.

Jag skulle avslutningsvis, fru talman, eftersom detta är mitt sista anförande i riksdagens talarstol denna mandatperiod vilja ta tillfället i akt och rikta ett varmt tack till kollegorna i riksdagen. Men kanske främst vill jag rikta ett varmt tack till väljarna hemma i Norra Älvsborg och Västra Götalands norra valkrets för att de gav mig förtroendet att företräda dem här i Sveriges riksdag. Som personkryssad riksdagsledamot från en icke valbar plats vill jag givetvis rikta tacket såväl till de interna partisympatisörerna som till dem utanför den organiserade liberala rörelsen.

Att komma som flykting och få göra klassresan via akademi och företagsamhet och fram till att tjänstgöra i Sveriges högsta beslutande organ är någonting som jag är väldigt tacksam för. Att vara förtroendevald ledamot av Sveriges riksdag kommer alltid att vara det finaste uppdrag jag haft i mitt liv.

Jag vill på förhand önska alla glad sommar och en glad valrörelse!
(Applåder)

Anf. 4 ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Alliansregeringen gjorde under sin tid ett hästjobb för att göra regelbördan lättare för landets företagare. Det var inget enkelt arbete, men ett seriöst arbete lades verkligen ned. När lagförslag om nya regler lades fram var principen ”en regel in, en regel ut”. Och varje proposition skulle granskas ur ett regelperspektiv – allt för att göra det lättare att starta och driva företag i Sverige.

Nu föreslår de rödgröna tillsammans med Sverigedemokraterna ytterligare ett lagförslag som kommer att öka regelbördan och göra det svårare för små och ännu inte etablerade företag i vårt land.

Ett entreprenörsansvar kan som så många andra förslag låta bra vid en första anblick. Men ganska snart inser man att det är ett dåligt förslag.

För det första kan man rent principiellt ifrågasätta att ett företag ska vara ansvarigt för ett annat företags löneutbetalningar. Om ett företag av någon anledning inte betalar ut löner till sina anställda måste det regleras på ett annat sätt än att andra företag ska bli betalningsskyldiga. Några principer rörande äganderätten måste ändå finnas, även hos de rödgröna och de nationalistiska partierna i detta parlament.

För det andra kommer förslaget att leda till större osäkerhet och ett ökat risktagande. Det kommer att leda till större risker med att anlita företag som underentreprenörer. Och det kommer naturligtvis att drabba mindre och ännu inte etablerade företag. Det i sig försämrar företagsklimatet och konkurrensen i en bransch som redan i dag har problem med prisutvecklingen.

För det tredje kommer bemanningsbranschen att gynnas, i och med att den undantas från lagen. Jag har inget emot bemanningsföretag, men den rödgröna sidan talar gärna om problemen med den växande bemanningssektorn och den otrygghet som det påstås skapa. Och nu inför man en pålaga på företag, men man undantar bemanningsföretagen helt. Logiken i detta agerande kan verkligen ifrågasättas.

För det fjärde slår man in öppna dörrar. Vi vet inte ens om problemet med icke utbetalda löner existerar i någon vidare omfattning. Vi ska självklart ha seriösa aktörer inom byggsektorn. Alliansregeringen vidtog också flera åtgärder för att öka seriositeten. Bland annat infördes ROT-avdrag och personalliggare inom byggsektorn. Men detta förslag kommer inte att leda till ökad seriositet. Däremot riskerar det att stöta bort nyetablerade och mindre företag från byggsektorn. Det vore en väldigt olycklig utveckling.

För det femte kan detta regleras redan i dag, genom kollektivavtalen. Problemet är att lagen går mycket längre än det som regleras i många av de i dag existerande kollektivavtalen. Och eftersom lagen endast är semi-dispositiv riskerar befintliga avtal på arbetsmarknaden att ogiltigförklaras. Den svenska modellen, som regeringen vanligtvis gör till sitt paradnummer i valrörelsen, tycks inte vara något att värna i detta avseende.

Alliansen har ett bättre förslag. Vi tycker att det är bättre att parterna får reglera detta på egen hand. Vi vill därför avslå propositionen i dess helhet. Om det yrkandet faller, vilket det finns risk för, har vi en rad följdyrkanden som jag hoppas att riksdagen kan rösta igenom i syfte att minska skadeverkningarna så mycket som möjligt.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till reservationerna 1 och 2.

Fru talman! Företagen är en viktig del i vårt samhällsbygge. Utan företagen skulle Sverige vara fattigt och armt. Då kan vi inte rösta igenom förslag som försämrar och försvårar för företagen. Vi bör tvärtom koncentrera oss på åtgärder som gör det enklare att driva företag och som minskar regelbördan. Reglerna ska inte bli fler. Tyvärr går detta ärende ut på det helt motsatta, och det beklagar jag.

(Applåder)

Anf. 5 HELÉN PETERSSON i Umeå (S):

Fru talman! I dag är det äntligen dags för debatt och beslut om regeringens proposition *Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen*.

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Den svenska bygg- och anläggningsbranschen består inte av en stor bunt kriminella företagare som bara använder sig av mer eller mindre kriminella metoder, som åsidosätter arbetsmiljöansvar och som utnyttjar personal. Ibland kan man luras att tro det när man lyssnar på debatten om byggbranschen.

Det är faktiskt tvärtom. Den absoluta majoriteten av branschen består av seriösa företagare med ambitiös personal som gör allt de kan för att följa lagar och regler på svensk arbetsmarknad. Det är inte minst för de företagen som den här propositionen läggs fram på riksdagens bord.

Fru talman! Det finns dock problem inom branschen, vilket vi redan har hört. Om detta är vi överens. Det finns problem med oseriösa företag och osund konkurrens, vilket försvårar för de seriösa företagen att få det att gå runt. Det finns oseriösa företagare som skamlöst utnyttjar personal och bedriver underbudskonkurrens på alla plan. De följer inte regler om anställningsvillkor eller regler om säkerhet och arbetsmiljö. Vi har alla hört om dem och läst vidriga reportage i medierna. Flera av oss har också träffat löntagare som har drabbats, suttit öga mot öga med dem och lyssnat på deras berättelser.

Så sent som i förrgår läste jag i en debattartikel från Sveriges Byggindustrier om en undersökning som Skatteverket nyligen har gjort. Enligt den instämmer 53 procent av byggföretagen i påståendet ”svarta löner förekommer i vår bransch”. Motsvarande siffra var för fem år sedan 26 procent. Det är alltså en minst sagt alarmerande ökning.

I samma artikel kan man läsa att antalet anmälningar om oegentligheter har ökat med en fjärdedel, och då pratar vi om ganska grova former av kriminalitet – skattebrott, penningtvätt och brott mot utlänningslagen.

Sveriges Byggindustrier vill ha nolltolerans mot fusk i byggbranschen. Likaså vill fackförbundet Byggnads självklart att fusk och utnyttjandet av personal ska försvinna helt från branschen. Jag är den första att ställa mig bakom de självklara inställningarna.

Branschens parter har gjort många bra insatser för att förstärka den sunda konkurrensen. Men fortfarande far alltför många människor illa i branschen, och konkurrensen är som sagt snedvriden.

Fru talman! Det kan vi naturligtvis inte acceptera. Därför lägger regeringen nu fram propositionen om ett entreprenörsansvar i bygg- och anläggningsbranschen. Syftet med lagen är att arbetstagare som är anställda av underentreprenörer i branschen ska få skydd för sin lön, men också att motverka den osunda konkurrens som jag redan har talat om.

Lagförslaget innebär konkret att en arbetstagare som inte får lön från sin arbetsgivare ska kunna få sin fordran betald från en annan entreprenör i kedjan. I första hand ska arbetstagaren gå till den entreprenör som har anlitat hans eller hennes arbetsgivare och i andra hand till huvudentreprenören. Grundperspektivet i lagstiftningen är att den enskilde löntagaren ska gå skadeslös. Den entreprenör som har betalat ut lönen får sedan gå vidare och kräva ersättning från den arbetsgivare som är skyldig.

Det här entreprenörsansvaret gäller både svenska och utländska företag och omfattar alla anställda i en bygg- och anställningsentreprenad i Sverige, även utstationerad arbetskraft från andra EU-länder.

I lagförslaget finns också bestämmelser om rätt till insyn i entreprenadkedjorna. Det är ganska avgörande för att en sådan här lagstiftning ska fungera. Arbetstagaren eller den arbetstagarorganisation som man företärs av ska helt enkelt kunna ta reda på vilket företag som har entreprenörsansvaret.

Lagen förhindrar inte att kollektivavtal sluts om entreprenörsansvaret. Men det krävs att kollektivavtalet ger ett likvärdigt skydd, vilket kan anses rimligt i fråga om lönefordringar.

Fru talman! Det finns tre reservationer i betänkandet. Samtliga är från de borgerliga partierna. I en reservation yrkas det avslag på hela propositionen, och i en annan vill man ha en förenklad form av entreprenörsansvar. Vi har gjort bedömningen att den inte är tillräcklig för att man ska komma till rätta med de problem som finns i branschen.

Från talarstolen här har det sagts att detta är symbolpolitik och överimplementering. Det här är ingenting nytt som vi har kommit fram till nu. Detta är ett gammalt vallöfte från det socialdemokratiska arbetarpartiet. Dessa krav har funnits både från branschföreträdare och från löntagarföreträdare i branschen under lång tid. Detta är sann socialdemokratisk politik.

I en reservation föreslås att ikraftträdandet av den här lagen ska skjutas upp till den 1 januari 2019. Som jag precis sa kommer inte denna lagstiftning som en blixtnedfall från en klarblå himmel. Den har varit efterfrågad länge. Vi gick ut med den som ett vallöfte. Lagförslaget har behandlats på samma sätt som all lagstiftning. Det har förarbetats och varit ute på sedvanlig remissrunda och man har vetat om att den ska komma. Ingen av remissinstanserna har haft någon som helst kritik mot datumet för införande av denna lagstiftning. Därför anser vi att ett ikraftträdande den 1 augusti är helt rimligt.

Det behövs ordning och reda i byggbranschen, och vi har inte råd att vänta en dag till för mycket på det.

(Applåder)

Anf. 6 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Fru talman! Jag inleder med att vi är överens om att branschen i stort är seriös, men det finns oseriösa aktörer som ställer till problem. Vi kommer till helt olika slutsatser om vilka den här lagstiftningen drabbar. Jag anser att det drabbar de seriösa företagen.

I slutet av sitt anförande tog Helén Pettersson upp ikraftträdandet. I dag är det den 19 juni, och vi ska fatta beslut. Om två dagar är det midsommar, och sedan går många på semester. Om jag har räknat rätt är det 43 dagar till den här lagen ska börja gälla. Det är väldigt kort tid. Även om man inte ska skylla på semester är 43 dagar en väldigt kort tid för implementering.

Som Helén Pettersson säger har vi känt till det här lagförslaget väldigt länge. Det har varit flera utredningar med olika förslag, och i propositionen görs det ytterligare förändringar. Det har inte varit lätt, och det går inte att förbereda sig innan man vet vad som faktiskt ska gälla.

Jag är förvånad över att regeringen inte har tagit längre tid på sig för att införa detta, vilket hade varit rimligt. Då är min fråga till Helén Pettersson om hon anser att det här är en rimlig tid för att implementera en så omfattande lagstiftning.

Anf. 7 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S) replik:

Fru talman! Ja, vi anser att det är rimlig tid för ikraftträdandet. Det är inte alls ovanligt att vi under våren stiftar lagar i kammaren som träder i kraft redan den 1 juli. Det är inte alls ovanligt att man har kort tid för implementering av ny lagstiftning.

Många av de tidigare debattörerna i talarstolen har ju hänvisat till remissvaren till detta lagförslag. Det finns inte en enda remissinstans som har ifrågasatt ikraftträdandet av lagstiftningen. Därför blev jag förvånad över reservationen från de borgerliga partierna.

Jag kan också påminna om tidigare år när de borgerliga partierna har varit väldigt snabba att anta ny lagstiftning och nya regler, inte minst när det har gällt sänkning av a-kassan för enskilda personer. Det förslaget bereddes knappt över huvud taget. Den lagen trädde i kraft på en gång. Sedan har vi stupstocken i sjukförsäkringen. Det fanns ingen större tid för omställning för de enskilda individerna. I sådana fall är omställningen för enskilda individer betydligt större, mer omfattande och hårdare än vad det är att implementera en ny lagstiftning om huvudentreprenörsansvar i byggbranschen.

Nej, jag tycker fortfarande att det är helt rimligt att införa detta den 1 augusti.

Anf. 8 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Fru talman! Jag vill inte ställa grupper mot varandra på något vis. Dessutom är företagare också individer.

Det som vi i alla allianspartier har försökt att förklara är att det här riskerar att drabba småföretag. De kommer att få längre betaltider, och många avtal måste ses över. Det har man inte kunnat göra innan man vet vad som kommer att stå i lagtexten, och det har man inte vetat särskilt länge. Det går inte att komma undan det.

Jag ska inte försvara att remissinstanserna inte har detta med i sina remissvar. Det är ju en irrelevant fråga. Jag tycker att det är oansvarigt att inte ge hela branschen en längre omställningstid för detta.

Anf. 9 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S) replik:

Fru talman! I vissa remissvar är man angelägen att lyfta diskussionen, men det gäller inte samtliga. Det kan man också anse vara något förvånande.

Jag noterar att varenda gång som vi i kammaren vill förstärka arbetstagnas, de enskilda löntagarnas, rätt vänds det från de borgerliga partierna som någonting som drabbar företag. Jag önskar att vi kunde se helheten. De som nu drabbas är enskilda individer. De som drabbas av den osunda konkurrensen i byggbranschen i dag är framför allt de små seriösa företagen.

Den här lagstiftningen är också preventiv och till för att också skydda de små seriösa företagen så att de har en chans att hävda sig på marknaden.

Nej, detta är inte något som vi gör för att vara taskiga mot småföretag, tvärtom. Det här gör vi för att skapa en sund bransch.

(Applåder)

Anf. 10 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! I dag ska vi debattera ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen. Med 25 års erfarenhet inom byggbranschen har jag personligen upplevt alla de problem som Sveriges medlemskap i EU öppnat upp för inom den svenska bygg- och anläggningsbranschen. Det handlar om lönedumpning, avsaknad av arbetsmiljöarbete, svartarbete – ja, listan kan göras lång. När dessa egenskaper används som en konkurrensfaktor är de största förlorarna svenska löntagare och seriösa företag.

Vi får nu signaler om en början till en ny lågkonjunktur inom byggbranschen och att konkurrensen om jobben kommer öka. Vi inom Sverigedemokraterna ser förslaget som ett steg i rätt riktning för att skapa en sund konkurrens på den svenska arbetsmarknaden där de största vinnarna är de seriösa företagen och deras anställda. Jag har träffat många större, mindre och medelstora företag som tycker att detta är ett bra förslag. Den negativa synen hos Alliansens företrädare, att företag tycker att detta är ett dåligt förslag, håller jag inte med om.

En liten parentes är att man kan tycka att det är märkligt att regeringen vill ta tag i problem som har skapats via EU-medlemskapet samtidigt som man driver frågan om en europeisk arbetsmarknadsmyndighet, något som på sikt är en fara både för entreprenörsansvaret och för hela den svenska modellen. Det är något som man kan fundera på i framtiden, men det är en annan fråga.

I det stora hela tycker vi att förslaget är bra. Det kommer att leda till ökad ordning och reda i byggbranschen. Däremot har vi invändningar mot att lagen ska träda i kraft redan den 1 augusti. Vi måste ge företagen en ärlig chans att förbereda sig, sätta sig in i lagen samt utbilda och informera internt. Regeringen verkar helt ha missat hur det ska gå till. Byggsemestern faller in vecka 28 och varar i fyra veckor. De flesta byggföretagen stänger då ned. Sedan ska lagen träda i kraft direkt.

När jag har tagit kontakt med framför allt byggföretag har många för det mesta varit positiva till förslaget, men de har haft starka invändningar mot den korta beredningstiden för att sätta sig in i vad som ska gälla.

Fru talman! Sverigedemokraterna kommer på grund av dessa omständigheter att i voteringen rösta för att lagen införs, men att den ska träda i kraft den 1 januari 2019. Jag yrkar därmed bifall till Alliansens reservation 2.

Anf. 11 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra hur Magnus Persson började sitt anförande med att tala om det negativa med EU-lagstiftning som införs och drabbar Sverige och byggbranschen.

Sverigedemokraterna har skrivit en motion om huvudentreprenörsansvar för utstationerade. I vår förra debatt, som vi hade för någon månad sedan, hänvisade ni i Sverigedemokraterna till att det kommer en lagstiftning som ni tycker är bra.

Men det här lagförslaget går ju mycket längre än ert förslag. Det gäller inte bara utstationerade utan alla. Det gäller inte bara ett led utan flera led. Som flera av oss här har tagit upp är detta riktig gold-plating, någonting som Sverigedemokraterna normalt sett inte tycker är så väldigt bra, vilket också Magnus Persson inledde sitt anförande med att säga. Jag tycker att

det är lite underligt. Som vi har försökt förklara kommer det här också att riskera att drabba små företag.

Ni säger i ert valmanifest att ni vill förbättra villkoren för små och medelstora företag. Vad säger ni till de små företagen nu när ni ökar regleringen och den administrativa bördan för dessa företag?

Anf. 12 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Min erfarenhet är att detta förslag har ganska bra stöd hos många seriösa småföretag. Jag har varit runt och träffat jättemånga företag inom byggbranschen. De tycker att det är ett bra förslag. Jag håller inte med er och instämmer inte i er tolkning av problemet, Jessica Roswall.

Jag tycker att det är ett bra förslag, och många företag tycker det samma. Jag vet inte vad jag ska säga i övrigt. Jag tror att detta kommer att gynna seriösa småföretag.

Mycket av dessa problem grundar sig på den utstationerade arbetskraften och den möjlighet att etablera sig i Sverige som EU öppnade för utländska företag. 90 procent av de här problemen gäller utländska företag, och det är ingen hemlighet. Så ser det ut.

Jag har jobbat i den här branschen i 25 år. Jag vet exakt vad det handlar om. Jag har träffat företagare. Jag har träffat fackföreningar. Jag har träffat jättemånga och diskuterat dessa problem, och de håller med. Jag köper inte Alliansens syn på problemet över huvud taget.

Anf. 13 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Fru talman! Men om det nu är så att 90 procent av problemen handlar om utländska företag, varför gällde då inte ert förslag bara utstationerade, Magnus Persson? Det fanns ju sådana utredningsförslag. Det här förslaget kommer att gälla alla.

Jag har också träffat väldigt många företag och har läst remissvaren från golvbranschen, byggindustrierna, installatörsföretagen med flera. De hävdar att det här kommer att drabba små seriösa företag, som inte kommer att få vara med i upphandlingar och som kommer att få ökade riskpåslag, längre betaltider och så vidare. Hur ska nystartade seriösa företag kunna ta sig in i den här branschen med ert förslag?

Anf. 14 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag har också träffat företrädare för de specialistbolag som du nämner i ditt anförande, Jessica Roswall. De ser såklart om sin lilla nisch, men jag ser till hela byggbranschen. Läger man fram ett lagförslag kan man inte bara ta hänsyn till en viss nisch. Vi måste se till helheten.

Jag tycker att detta är ett jättebra förslag. Det är ett steg i rätt riktning för en sund konkurrens för samtliga företag. Jag instämmer över huvud taget inte i den problembeskrivning som Alliansen har, och det är grundat på min egen erfarenhet och på kontakter med både företag och företrädare för företag.

Anf. 15 ALI ESBATI (V):

Fru talman! I dag är det en bra dag. Det är en bra dag för alla dem som i dag arbetar inom bygg- och anläggningssektorn eller i framtiden planerar att göra det, och det är en bra dag för alla andra som förstår värdet av en

välfungerande arbetsmarknad med seriösa aktörer och med respekt för de arbetandes tid, kompetens och säkerhet.

Det betänkande som vi i dag debatterar handlar om införandet av ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen. Det är ännu ett av de vid det här laget ganska många steg som har tagits under den här mandatperioden för att förbättra den svenska arbetsmarknaden. Genom att ta tag i konkreta problem som finns inom olika branscher och lägga till rätta för flexibla lösningar kan lagstiftaren, det vill säga vi här i riksdagen, understödja en utveckling av svensk ekonomi i positiv riktning. Vi vet nämligen att trygga arbetstagare och sunda konkurrensförhållanden driver fram en bättre produktivitetsutveckling och leder till att de kostnader och vinster som finns på samhällsnivå blir rimligare fördelade.

Fru talman! Den proposition som regeringen har lagt fram rör i och för sig ganska specifika förhållanden. Som vi hört tidigare här handlar det om att arbetstagare som har tjänat ihop sin lön men inte får ut den av en bygg- eller anläggningsentreprenör ska kunna gå till arbetsgivaren och därefter till huvudentreprenören för bygget. Har man dragit sitt strå till stacken och byggt något eller gjort något åt en välsituerad huvudentreprenör ska inte det kunna dribblas bort genom oklara ansvarsförhållanden. Det här handlar i grunden om en kodifiering – vi gör lag av en självklarhet.

En sådan här reglering hjälper till att bekämpa förekomsten av skojare och mindre nogräknade aktörer som dras till stora byggprojekt. Men den blir också en ständig påminnelse till etablerade och välfungerande aktörer om att de inte kan krama ut sin vinst genom att till exempel skicka vidare uppdraget till underentreprenörer som uppenbart är alltför billiga. Man måste kolla upp det bättre.

Precis som regeringen vill jag understryka att det här både är en modell som stärker möjligheterna för enskilda arbetstagare att få ut sin rättmätiga lön i situationer där arbetsgivare i något led fallerar och – kanske ännu viktigare på sikt – kan fungera förebyggande och leda till en högre grad av självsanering inom branschen.

En viktig aspekt av propositionen är förstås att reglerna även gäller utstationeringssituationer, det vill säga situationer där företag med säte utanför Sverige använder sig av arbetare som vanligtvis inte arbetar i Sverige utan skickas hit för att arbeta mer eller mindre tillfälligt. En viktig sak där är att det i de situationerna ofta är extra svårt för personer som har utnyttjats och inte får ut sin lön att göra sin rätt gällande och använda sig av andra möjligheter som finns i Sverige att utverka den lön man har rätt till.

Fru talman! Det här är ett förslag till lagstiftning som genom sin konstruktion går väldigt väl in i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Det är ju i grunden en skyddslagstiftning. Den ska värna personer som är i ett utsatt läge i och med att de har utfört ett arbete men ändå inte får ut ersättning för det. Men lagstiftningen har också dispositiva element; organiserade parter på arbetsmarknaden kan inlemma den nya ordningen i sina kollektivavtal. Det blir då en ny grund för kollektivavtal, där man kan komma överens om andra regler som täcker motsvarande situationer och ger det skydd som arbetstagaren har rätt till. Därmed uppvärderas kollektivavtalens viktiga roll. Det här är något som vi har varit positiva till från Vänsterpartiets sida, samtidigt som vi har drivit på för behovet av en lagstiftning.

Vi har tidigare motionerat om så kallat solidariskt ansvar av det slag som bland annat finns i Norge. Därför var vi väldigt positiva till att fackförbundet Byggnads kämpade in klausuler om solidariskt ansvar i avtalet med Sveriges Bygginstrumenter för några år sedan. Men vi har också påpekat att det här är principer som borde kunna hamna i lagstiftningen. Det är vanligt i Sverige att man går före med stora avtal. Lagstiftaren kan sedan konstatera att det här är någonting som bör gälla generellt. Vid utformningen av lagstiftningen kan lagstiftaren gärna – som i det här fallet – luta sig ganska mycket på den konkreta lösning och modell som har utvecklats i kollektivavtalen. Det är lätt att hålla med ordföranden för Byggnads, Johan Lindholm, som säger att Byggnads återigen har visat vägen genom att ta ansvar för utvecklingen i byggbranschen. Så fungerar den svenska partsmodellen när den är bra. Jag har konstaterat att den nya lagen får bli underlag i kommande kollektivavtal. Så går lag och avtal hand i hand på ett effektivt sätt.

Fru talman! Det riktigt anmärkningsvärda i dagens ärende är att det finns fyra partier som motsätter sig den här förbättringen och i första hand föreslår att propositionen avslås i sin helhet. Det är de fyra tidigare regeringspartierna, som för övrigt i regeringsställning 2012 fick i uppdrag av riksdagen att ta fram någonting på det här området, vilket man dock inte gjorde.

I följdmotionen från de borgerliga partierna och i den argumentation som vi har hört här i dag finns det flera element som bildar ett mönster tillsammans med borgerlig argumentation i en del liknande frågor. Man påstår till exempel att man håller med om att det finns problem. Det är ju bra, när det är uppenbart sedan lång tid tillbaka för alla andra. Sedan säger man att det är viktigt att göra någonting åt det. Men man föreslår ingen lösning som svarar mot själva problemet. Så har det varit i andra situationer, till exempel när vi har diskuterat regler och villkor för utstationerad arbetskraft generellt, och så är det också i den här frågan.

Det är också lite lustigt att man säger att det här är ett problem som inte är så vanligt att det kräver lagstiftning. Men om lagstiftning införs skulle det ändå plötsligt bli jättejobbigt för jättemånga. Det är ett lite besvärande förhållningssätt till logik, känns det som.

Man lutar sig också från borgerligt håll mot EU för att försöka försvaga arbetstagsarsidan. I det här ärendet talar de borgerliga partierna om överimplementering av EU-direktiv. Sverige måste inte ge arbetstagare ett bättre skydd mot uteblivna löner, och det blir trist om vi ändå gör det.

Det är samma synsätt som vi exempelvis kunde notera i debatten om den så kallade Lavallagen. Då passade man på efter en dom i EU-domstolen att begränsa konflikträtten vid utstationeringssituationer betydligt mer än vad domen föranledde. Där kan vi tala om överimplementering. Den lagstiftningen är som tur är antligen förändrad.

Vidare kom man med ganska grundade påståenden om den svenska modellen och kollektivavtalens roll. Man påstår till exempel att parternas autonomi skulle hotas när det som jag påpekade tidigare i princip är tvärtom. Parterna får en så pass stark roll att de till och med kan avtala om avvikelser från en viktig lagstiftning om de uppfyller syftet med lagstiftningen i det kollektiva avtalet.

Dessutom är det ganska magstarkt för att komma från ett håll där man exempelvis säger nej till parternas överenskommelser om etableringsjobben

i en fråga som är helt central för den svenska modellen, nämligen lönesättning, och i stället vill gå fram med lagstadgad lönesänkning.

Fru talman! Sammantaget kan vi konstatera att vi i dag kan ta ett viktigt steg framåt på ett område där det finns ett behov av stark lagstiftning. Vi kan konstatera att de borgerliga partierna på ett kanske väntat men ändå anmärkningsvärt sätt avvisar förslagen.

De vänder lite ut och in på sig själva för att hindra att extremt utsatta arbetare får ett stärkt skydd. De gör det för att de någonstans känner att det kan finnas någon arbetsgivare som skulle behöva betala lön för arbetstagarare som har gjort saker åt arbetsgivaren fast i ett andra eller tredje led.

Detta är någonting som är ganska talande för de prioriteringar som man har på den borgerliga sidan och den samhällssyn som man omfamnar. För Vänsterpartiets del välkomnar vi förslaget, som vi har efterlyst länge. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på yrkandena i följdmotionerna.

(Applåder)

Anf. 16 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Fru talman! En av fyra arbetsgivare inom byggbranschen anser att de inte kan överleva utan att fuska med regelverket, enligt Arbetsmiljöverket.

Byggbranschen är särskilt känslig för ekonomiska oegentligheter då branschstrukturen ofta innebär långa kedjor med underentreprenörer. Enligt myndigheten är det relativt enkelt att placera ett aktiebolag som brottsverktyg i sådana entreprenadkedjor. Gemensamt för huvudmännen är att de använder målvakter, bulvaner, fiktiva personer och alias för att distansera sig från brotten. Det är ett uttalande från Ekobrottsmyndigheten.

En hög grad av långa entreprenadkedjor inom byggbranschen är en riskfaktor för bedrägerier liksom för andra typer av brott. Det sägs av Brottsförebyggande rådet.

Det är alldeles uppenbart att bygg- och anläggningsbranschen har stora problem. Det förekommer kriminalitet. Det förekommer utnyttjande av människor i olika grad. Det förekommer farliga och ibland livsfarliga arbetsvillkor. Det leder till en osund konkurrens som konkurrerar ut seriösa företag som vill göra rätt för sig.

Det är uppenbart för mig att detta kan man inte acceptera utan måste göra någonting åt. Fusk och rent kriminell verksamhet i bygg- och anläggningsbranschen måste stoppas. Det är också självklart att om det fanns en quick fix för att lösa detta hade det säkert redan varit gjort. Det krävs att man måste våga vara uthållig och ta steg för steg mot det som krävs för att vi ska få en sund konkurrens och trygga villkor och få bort kriminaliteten från hela bygg- och anläggningsbranschen.

Det är därför vi har lagt fram det här lagförslaget. Det är en pusselbit i att få ordning, reda och hederlighet i bygg- och anläggningsbranschen. Syftet är att vi ska få ordning i entreprenadkedjorna. Det är just de entreprenadkedjor i bygg- och anläggningsbranschen som så många myndigheter pekar ut som en särskild riskfaktor för kriminalitet och utnyttjande.

Det förslag som vi nu debatterar innebär att en arbetstagarare i bygg- och anläggningsbranschen som inte får lön för sitt arbete i en entreprenad ska kunna få sin lön betald av en annan entreprenör i kedjan och ytterst huvudentreprenören. I första hand gäller det entreprenören som anlitas och i

andra hand huvudentreprenören. Blir det så kan naturligtvis huvudentreprenören få tillbaka pengarna från underentreprenören senare, men individen skyddas.

En viktig del i detta är att lagförslaget innebär att arbetstagaren och hans eller hennes fackliga ombud ska ha rätt till information om aktörerna i entreprenadkedjan. Brott mot den informationsskyldigheten ska kunna leda till skadestånd.

Fru talman! Jag har lyssnat noga på debatten. Jag blir väl inte riktigt klok på de fyra borgerliga partiernas alternativ. Jag ser nämligen inte något alternativ. Å ena sidan säger man att det är symbolpolitik, å andra sidan säger man att det leder till enorma svårigheter för företagen.

Jag kan påminna mig hur debatten gick i Norge när man införde motsvarande lagstiftning på den norska arbetsmarknaden. Då lät också de borgerliga partierna i Norge på det sättet. Det skulle bli oerhörda svårigheter för företagen. Men det blev det inte. Tvärtom säger de norska företagen att de tycker att det har fungerat väl i Norge. Jag tror att man ska ta det lite med en nypa salt.

Jag ska kommentera och svara på några av de frågor som har ställts. Först och främst vill jag säga att lagen har utformats i syfte att värna kollektivavtalen så att de kollektivavtal som är träffade eller kommer att träffas mellan aktörerna på arbetsmarknaden som redan har gått före med entreprenörsansvar ska kunna gälla.

Det vi gör med lagstiftningen är att vi skyddar kollektivavtalen genom att de som tecknar kollektivavtal inte ska ha sämre förutsättningar än dem som är utan kollektivavtal. Med den här lagstiftningen blir också företag utan kollektivavtal tvungna att följa ett entreprenörsansvar. Det ger en fördel för de företag som har tecknat avtal. Utformningen av lagen har varit just för att kunna värna kollektivavtalen.

Jag har hört här i debatten att bemanningsföretagen skulle vara undantagna. Det är de inte. Det sägs också uttryckligen i propositionen. Bemanningsföretag är inte undantagna från lagstiftningen.

Man har här oroat sig för små företag. Låt mig säga att många av dem som välkomnar lagstiftningen är just små företag. Större företag klarar ibland en del osund konkurrens och kan överleva ändå i kraft av sin storlek. Små företag kan det inte.

Små företag kan få se hela sin företagsgärning gå om intet av oseriösa aktörer som konkurrerar med osjysta villkor. De kan tvingas i konkurs av att andra kan sälja tjänsterna oerhört mycket billigare, inte för att det är tillåtet utan för att kontrollen inte finns.

Stockholms Byggmästareförening har tillsammans med Byggnads Stockholm-Gotland bildat ett eget arbete för att komma till rätta med detta. De har en egen organisation som parterna själva finansierar för att komma till rätta med oseriösa aktörer.

Under förra året var det bara här i Stockholm 141 anmälningar till Fair Play Bygg, som drivs av Stockholms Byggmästareförening och Byggnads Stockholm-Gotland. Av dem lämnades 55 vidare till ansvariga myndigheter, till exempel Skatteverket eller Arbetsmiljöverket. Parterna gör det som rimligen är samhällets ansvar: Att sätta dit fuskare och de kriminella. Det är samhällets ansvar att hålla den ordningen.

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att vi här kan höra representanter för borgerliga partier en efter en komma upp och bedyra att de vill ha sunda villkor i bygg- och anläggningsbranschen. Moderaterna utger sig för att vara ett parti som satsar på området brott och straff och vill komma till rätta med kriminalitet. Ändå har ni inte några förslag om hur kriminaliteten och fusket i bygg- och anläggningsbranschen ska lösas. Ni säger nej till våra förslag på område efter område och har inga egna förslag.

När ni styrde Arbetsmarknadsdepartementet gjorde ni på punkt efter punkt det lättare för fuskande och rent kriminella företag att verka på vår arbetsmarknad.

Ni skar ned resurserna till arbetsmiljöpolitiken, och det blev färre möjligheter till inspektioner.

Ni införde långtgående begränsningar i att vidta stridsåtgärder. Ni införde lex Laval, som i praktiken gjorde det omöjligt för facket att kontrollera företag från andra länder som skickar sina arbetstagare till Sverige.

Ni införde ett system med etableringslotsar som öppnade för oseriös och brottslig verksamhet som bedrägerier, mutor, hot, utpressning och försäljning av folkbokföringsadresser.

Ni införde världens mest liberala arbetskraftsinvandringsregler, som har lett till grovt utnyttjande av arbetstagare med slaveriliknande förhållanden och omfattande kriminalitet och fusk i arbetskraftsinvandringens spår.

På tv i går kunde vi se asbestsanering som utförs av människor som tas hit som arbetskraftsinvandrare från andra länder enbart i syfte att kunna utföra arbetet utan att följa säkerhetsföreskrifterna. Det är livsfarligt för de anställda och farligt också för barnen på förskolan som reportaget handlade om.

Vi har nu städat upp efter er, steg för steg. Vi har rivit upp lex Laval. Vi har avskaffat systemet med etableringslotsar. Vi har ett nytt arbetssätt med Arbetsmiljöverket med nya resurser och samarbete med myndigheterna för att sätta dit skurkarna, och det funkar. Vi har varit drivande i förhandlingarna om ändrade EU-regler så att det ska vara möjligt att kräva lika lön för lika arbete. Det var ni emot. Ni har också sagt nej till nya upphandlingsregler som gör det möjligt att ställa krav på villkor i nivå med kollektivavtal och därmed gör det svårare för företag som vill dumpa villkoren på svensk arbetsmarknad. Steg för steg gör vi det som krävs, och jag har ett löfte: Jag ska göra det som krävs, steg för steg, till dess att vi har ordning och reda, sunda villkor och goda arbetsvillkor på hela bygg- och anläggningsmarknaden.

(Applåder)

Anf. 17 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, arbetsmarknadsministern! Jag kan konstatera att det är valår, och då är det lätt att skylla på det som skedde för fyra år sedan och inte tala om vad man själv har lyckats åstadkomma.

Vad gäller anförandet håller jag med arbetsmarknadsministern om ungefär de två första minuterna – vi måste få ordning och reda i byggbranschen. Men det jag ägnade första delen av mitt anförande åt var att försöka förstå varför just obetalda löner är det som regeringen springer efter. Det finns ju inte ens i propositionen ett förslag eller ett klart antagande om att det är det som är problemet.

Nu hörde jag att även arbetsmarknadsministern tog upp Fair Play Bygg. Jag tror att vi alla fick deras broschyr i våra brevlådor för ett tag sedan. I den finns det ett antal förslag. Det är bland annat att man ska ha bättre kontroller – till exempel av dem som arbetar utan arbetstillstånd, vilket jag också tog upp i mitt anförande – och att kontrollerna måste utvecklas mellan myndigheter. Det är krav på minskad sekretess mellan myndigheter och att man etablerar samverkan mellan myndigheter. Flera av förslagen har vi genomfört tidigare, och flera har vi lyft fram här.

Min första fråga är alltså varför man inte vill lösa det egentliga, riktiga problemet. Sedan har jag en liten detaljfråga. För den som läser propositionerna verkar det ibland som om man inte har förstått hur branschen fungerar. Det kan vara en liten rörfirma eller annan installationsfirma som åker runt under dagen och gör sina jobb på olika projekt med olika uppdragsgivare och olika huvudentreprenörer. Var ska en anställd i en sådan firma begära sin obetalda lön ifrån?

Anf. 18 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA

JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag är stolt över vad vi har åstadkommit under den här mandatperioden när det gäller ordning och reda på arbetsmarknaden. Vi har infört nya möjligheter till kontroller via både myndighetssamverkan och en ny lagstiftning som gör att polisen kan gå ut på arbetsplatser för att kontrollera till exempel om människor arbetar utan arbetstillstånd. Vi har gjort en lång rad förändringar. Men även med den lagstiftning vi har på bordet är jag inte säker på att det räcker. Mitt löfte är att jag tänker fortsätta göra det som krävs tills vi når ordning och reda.

När det gäller att få ordning i entreprenadkedjorna i bygg- och anläggningssektorn pekar i princip alla aktörer som har kännedom och kunskap om kriminaliteten i den branschen på sårbarheten i långa entreprenadkedjor och dålig kontroll i entreprenadkedjorna.

Det är vår bedömning att via kravet på att vara ytterst skyldig att betala lönen tvingas huvudentreprenören ha en helt annan kontroll på sina underentreprenörer och lägga in det i sina entreprenadavtal, och det är självklart det som är syftet. Syftet är inte – och jag tror heller inte att det blir så – att människor ska be om lön hos någon annan än sin arbetsgivare. Syftet är att de oseriösa underentreprenörerna ska bort från marknaden.

Anf. 19 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Fru talman! Återigen tycker jag att vi talar om kriminalitet och ökade kontroller men inte om obetalda löner, som är den springande punkten.

Jag håller med om att vi behöver öka myndighetskontrollerna. Jag håller med om att entreprenörskedjan såklart bör ha kontroller. Men allt det som tas upp kommer med ökade risker, och det hör jag inte ett ord om från arbetsmarknadsministern.

Bland annat finns det risk för längre betaltider och ökade kostnader för byggbranschen. Det är inget som vi normalt sett vill ha.

Dessutom hör jag inget om den ökade risk som flera av remissinstanserna har pekat på: att detta öppnar för en ny oseriös marknad, där man kan utnyttja detta att någon annan ska betala de anställdas löner. Den frågan har jag inte hört någonting om.

Återigen tycker jag att det är en miss att man inte tittar på själva problemet utan försöker argumentera för att lösa ett problem som inte finns.

Anf. 20 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att lyssna på Jessika Roswall. Ja, säger hon, vi behöver myndighetskontroll. Absolut, jag håller med om det. Det kan vi besluta om, och det gör vi också. Det har vi gjort.

När det gäller entreprenörernas kontroll över sina underentreprenörer säger Jessika Roswall att de "bör" ha kontroll. Ja, det tycker vi nog alla. Problemet är att de inte har det.

Det är därför vi också behöver lagstiftning som faktiskt tvingar huvudentreprenören att ha kontroll i sin entreprenörskedja. Jag tror inte att det finns någon svensk huvudentreprenör som vill att underentreprenörerna ska utnyttja sina anställda, betala dem dåliga löner eller inte betala dem alls eller ha dåliga arbetsvillkor. Jag tror inte att någon vill det. Men de har inte den kontrollen. Därför inför vi lagstiftning som tvingar dem till den kontrollen så att vi får ordning och reda i entreprenörskedjorna.

Några företag har redan varit ute och gått i bräsch för att vara huvudentreprenörer med kontroll på entreprenörskedjorna. Allt tyder på att det är just kontroll i entreprenörskedjan som är den springande punkten, för det är där mycket av kriminaliteten hittar sina kryphål för att ta sig fram.

Här i talarstolen har det målats upp många risker med den nya lagstiftningen och hur illa det ska gå för olika företag, både små och stora. Jag vill återigen peka på Norge. Norge har haft den här lagstiftningen i många år. Det fanns många farhågor där också. De har icke besannats. I stället anser man att det faktiskt fungerar rätt hyggligt med den nu gällande lagstiftningen. Jag ser framför mig att det kommer att fungera väl också i Sverige, men självklart ska vi följa genomförandet av lagstiftningen. Om det skulle vara nödvändigt får vi göra justeringar, men att inte agera är inget alternativ.

(Applåder)

Anf. 21 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Jag instämmer i det statsrådet tar upp om den osunda konkurrensen. Även vi i Centerpartiet är måna om att komma åt det reella problemet.

Det som jag oroas av i den här lagstiftningen är att den skjuter vid sidan om och inte möter det som är det faktiska problemet med den osunda konkurrensen, som flertalet av oss har fått ta del av i olika mediers rapportering. Med det sagt ska man lyfta fram att de flesta företag i branschen är seriösa och vill ha ordning och reda.

Det jag ser som ett stort problem med lagstiftningen och dess utformning är att man flyttar riskerna. De små företagen längre ned i entreprenörskedjan riskerar att få likviditetsproblem eftersom huvudentreprenören kommer att hålla inne sina betalningar under mycket längre tid. Även om man som företagare vidtar rimliga kontrollåtgärder har man inte det skydd som man kan förvänta sig. Det viktigaste är ju att man vidtar kontrollåtgärder och att det finns olika sätt att komma åt dem som är det reella problemet.

Jag vill egentligen bara höra om Ylva Johansson inte ser några som helst risker att de små företagen drabbas genom att det blir längre betalperioder för dem, vilket skulle skapa likviditetsproblem för dessa företag.

Anf. 22 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Långa betaltider är ett ofog som drabbar små företag. Detta är en väldigt viktig fråga och något som näringsministern har jobbat hårt med. Jag vet att också näringsutskottet i riksdagen tycker att det är en viktig fråga med en ny reglering för att säkerställa att underentreprenörer och småföretag kan få betalt i tid. Jag tror att vi är överens om detta.

Jag ser inte att vi får ett ökat problem med detta med den nya lagstiftningen. Jag ser i stället att man får bättre kontroll över vilka som anlitas av underentreprenörer, så att huvudentreprenören inte bara har koll på sin underentreprenör utan också kräver att ha insyn i vilken underleverantör den entreprenören anlitar och vilken underleverantör nästa entreprenör i sin tur anlitar. Då får vi kontroll.

Jag litar på att huvudentreprenörerna, de stora företagen, vill ha kontroll, och jag vet att de har kapacitet att ha det. Med den nya lagstiftningen får de också ett starkt incitament att verkligen utöva den kontroll som behövs för att vi ska få ordning i entreprenadkedjan och komma undan bulvaner, falska företag och rent kriminell verksamhet, som i dag frodas bland dessa underentreprenörer.

Anf. 23 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det är viktigt att komma åt den osunda konkurrensen. Det tål att påpekas återigen. Men jag uppfattar att statsrådet Ylva Johansson inte ser några risker med att det i och med det som införs blir en längre betalperiod, vilket går emot vad flera remissinstanser har påpekat som risken med den nya lagstiftningen.

Ett annat problem är att nya företag i branschen får allt svårare att etablera sig eftersom det blir tydligare att man kommer att behålla de underentreprenörer man känner, vilket skapar större insteg för små och nya företag i byggsektorn. Om man kommer som ny och företag genomför rimliga kontrollåtgärder är risken i slutändan ändå överhängande för större företag, vilket gör att de nya företagen får det allt svårare.

Ser inte Ylva Johansson några som helst utmaningar med att nya, seriösa och även ofta specialiserade företag får svårare att komma in i bygg- och anläggningsbranschen?

Anf. 24 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror inte att man ska överdriva de riskerna. Vi har ju redan erfarenhet. Vi har ett entreprenörsansvar på en väldigt stor del av den svenska byggarbetsmarknaden, via kollektivavtal. Det har vi haft i flera år.

I Norge har man ett lagstiftat entreprenörsansvar som man har haft i många år. Av detta kan vi dra vissa lärdomar. De farhågor som Fredrik Christensson lyfter upp har inte besannats.

Prot. 2017/18:135
19 juni

*Ett entreprenörsansvar
för lönefordringar i
bygg- och anlägg-
ningsbranschen*

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet på yrkes-
program och ett
estetiskt ämne i alla
nationella program*

Jag känner mig alltså inte orolig. Jag känner mig stolt över att vi nu går fram med ytterligare en pusselbit för att skapa ordning och reda i hela bygg- och anläggningsbranschen.

Fru talman! Jag vill i mitt sista anförande här denna mandatperiod passa på att tacka mina med- och motdebattörer i arbetsmarknadsutskottet för ett gott och konstruktivt samarbete i väldigt många frågor och för stimulerande debatter, här i kammaren och på andra ställen. Jag vill önska er alla en skön sommar med lite ledighet och hoppas att vi möts i valrörelsen. Trevlig sommar!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 5 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU30

Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program (prop. 2017/18:184) föredrogs.

Anf. 25 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera regeringens proposition om ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program. Jag kommer att helt inrikta mig på det förstnämnda, och min kära kollega från Miljöpartiet kommer att lyfta det andra huvudförslaget.

Detta är en proposition som är väldigt efterlängtat av näringsliv, fackliga organisationer, lärare och elever. Den skulle göra yrkesprogrammen mer attraktiva och göra dem till ett reellt alternativ för många elever som i dag väljer att läsa ett teoretiskt program. Den behåller de delar i Jan Björklunds gymnasiereform som visat sig fungera bra och rättar till de misstag som den moderatledda regeringen orsakade och som alla nu ser är uppenbara.

I dag debatterar vi en proposition som löser problem som finns utanför den här kammaren – problem i verkligheten. Det handlar till exempel om att det saknas plåtslagare i Oskarshamn, undersköterskor i Dorotea, vvs-montörer i Göteborg och barnskötare i Härnösand. Den här propositionen syftar till att lösa problem som finns över hela landet.

Den har tagits fram efter en gedigen gymnasieutredning, där alla partier har varit representerade. Den har förankrats och utarbetats tillsammans med branscher och näringsliv för att lösa problem som de ser. Regeringen och Socialdemokraterna ser problemen och har ett förslag som vi i dag kommer att rösta om.

Detta borde vi kunna vara överens om i Sveriges riksdag. Tyvärr är vi inte längre det. Tyvärr kommer de borgerliga tillsammans med Sverigedemokraterna i dag att låta partitaktik gå före Sveriges bästa. Detta är ett svaghetstecken – för borgerligheten i allmänhet och Moderaterna i synnerhet.

Fru talman! En fullständig gymnasieutbildning av hög kvalitet är i dag en viktig och nödvändig grund för ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Därför ska alla elever ges förutsättningar att nå en fullständig gymnasieutbildning. Allt annat är ett svek från samhällets sida. Regeringen har därför under de senaste fyra åren tagit flera steg för att fler ska påbörja och slutföra en gymnasieexamen och för att öka kvaliteten, och vi har inrättat en rätt till komvux.

För några veckor sedan debatterade och beslutade vi om en rad förslag för att fler elever ska slutföra sin examen: bättre övergångar, klassmentorer, mer utvecklat stöd, tydligare ansvar för rektor att följa upp frånvaro och förbättring av introduktionsprogrammen. Vi har också lagt 300 miljoner kronor per år för att höja kvaliteten på introduktionsprogrammen. Vi har tagit fram över 50 sammanhållna påbyggbara yrkespaket, som kan användas på introduktionsprogrammen och i yrkesvux. Detta syftar till att göra yrkesutbildningen på gymnasienivå mer individuell och flexibel.

Till detta ska läggas regeringens beslut om att tillsätta ytterligare två utredningar, en om att införa ämnesbetyg och en om att titta över om gymnasieutbildningen kan regionaliseras för att säkerställa ett bättre utbud och en bättre styrning i hela landet.

De utredningar vi redan har haft på gymnasieområdet har levererat över 200 skarpa förslag. Några av dessa har varit lagförslag som har kommit hit till kammaren för beslut. Andra har varit sådant som regeringen själv har kunnat besluta om, till exempel i gymnasieförordningen. Jag är jätteglad att regeringen förra veckan tog beslut om en skärpning i gymnasieförordningen när det gäller att skolan ska ha sammanhållna skoldagar, så att håltimmarna försvinner. Jag vet att denna fråga har engagerat många i detta utskott.

Motivet till att införa högskolebehörighet på yrkesprogrammen som norm, med möjlighet att välja bort, är självklart och enkelt. Det räcker med att titta på verkligheten. Sedan den moderatledda regeringen 2011 sänkte kraven och tog bort högskolebehörigheten som norm har antalet elever som läser ett yrkesprogram minskat med över en tredjedel. Låt detta sjunka in.

Varje år börjar drygt 16 000 färre elever på ett yrkesprogram jämfört med hur det var innan Gy 2011 infördes. Detta märks ute i verkligheten.

Jag och många med mig tror att om 16 000 fler yrkesutbildade elever varje år hade kommit ut i näringsliv och välfärd hade det gjort stor skillnad. Det vi debatterar i dag handlar just om detta: Vi måste helt enkelt få fler elever att söka sig till en yrkesutbildning, för vi behöver dem verkligen.

Svenskt Näringsliv och LO har tillsammans gjort undersökningar där det har visat sig att eleverna själva säger att de inte söker yrkesprogram för att de inte vill hamna i en återvändsgränd. Så säger eleverna. De flesta ungdomar vill veta att de kan studera vidare. De vet också att arbetsmarknaden är föränderlig. Men detta gäller inte alla. Ungdomar är olika. En del elever kan vilja och behöva koncentrera sina studier på yrkesämnena. Det är därför vi föreslår att det ska vara möjligt att välja bort ämnen.

Fru talman! Propositionen som skulle göra yrkesprogrammen attraktiva kommer tyvärr att falla. Jan Björklunds misstag kommer inte att rättas till i dag. Det gör mig ledsen, besviken, förvånad och faktiskt också arg. Jag blir arg, för jag tror på politik som är på riktigt. Vi måste kunna komma

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet på yrkes-
program och ett
estetiskt ämne i alla
nationella program*

överens om viktiga saker här i Sveriges riksdag, till exempel om kompetensförsörjningen i vårt land. Mest besviken är jag på Moderaterna. Låt mig förklara varför.

Jag har varit med i hela processen. Jag har suttit med i den parlamentariska referensgruppen. Jag har förhandlat både med mitt eget parti och med andra. Jag har debatterat, och jag vet inte hur många branscher jag har besökt tillsammans med Moderaterna, där chefer, näringslivstoppar och yrkesarbetare har sagt: Kom överens nu! De har krävt att vi ska enas. Vi socialdemokrater och moderater har sagt: Ja, vi är överens! Och vi har fått applåder.

Moderaternas representant i Gymnasiutredningen, Michael Svensson, lät meddela att de stod bakom förslaget. Jag vet att det har förankrats i ledningen och på Moderaternas stämma. Därefter har jag hört Moderaternas finansministerkandidat Svantesson säga att det var ett misstag att ta bort högskolebehörigheten och att Moderaterna därför vill återinföra den.

Jag har läst motioner från Ulf Kristersson. Jag har läst en lång intervju med Moderaternas tidigare skolpolitiska talesperson Camilla Waltersson Grönvall, där hon resonerade om varför högskolebehörigheten behöver komma tillbaka. Senast hörde jag i riksdagsdebatten den 7 mars att Maria Stockhaus lät meddela att Moderaterna var överens med regeringen om att återinföra högskolebehörigheten.

Fru talman! Alla som har engagerat sig det minsta i den här viktiga frågan skulle därför gissa att Moderaterna i dag skulle rösta ja till regeringens förslag. Hade ett spelbolag satt upp odds hade man väl inte fått tillbaka pengarna om man hade spelat på det. Men vad händer? Jo, någon vecka efter Maria Stockhaus besked här i kammaren håller de borgerliga partierna en presskonferens där de säger att de kommer fälla propositionen. Varför? Vad har man för motiv? Vad händer? Helt ärligt: Jag fattar ingenting. Men det är absolut inte det värsta. Branscherna, fackförbunden, lärarna, eleverna, kommunerna och de fristående skolorna, som alla hade börjat förbereda sig på förändringen, fattar inte heller något. Ingen fattar någonting.

Fru talman! Om Moderaterna skulle ändra sig igen efter mitt anförande och rösta för regeringens förslag om att utöka poängen på yrkesprogrammen skulle reformen automatiskt finansieras med en knapp miljard i den av riksdagen antagna budgeten. De pengarna var redo att skickas ut till skolorna. Nu ser det ut att bli ett nej, så de pengarna kommer att stanna i statskassan.

De pengar som kommuner och fristående huvudmän planerat för säger borgerligheten och SD i dag nej till. Det hoppas jag att ni får förklara för era partikamrater i exempelvis Täby, som meddelat att de kommer att genomföra regeringens förslag ändå.

För ett par veckor sedan stod Erik Bengtzboe här i talarstolen och sa att det bara är en semantisk skillnad mellan våra ståndpunkter. Välja till eller välja bort – det är väl ingen skillnad, menade han. I sådana fall undrar jag: Varför då fälla propositionen? Varför ska vi börja på ruta ett i nästa mandatperiod? Oavsett vem som bildar regering måste vi lösa kompetensförsörjningen.

Varför tror Moderaterna och övriga borgerliga partier att vi får fler elever att välja yrkesprogram om vi fortsätter att göra som i dag? Varför inte göra det som eleverna efterfrågar, det som branscherna efterfrågar och som i stort sett en enad remissopinion står bakom? Det som har utretts, förhandlats, remitterats och som en så gott som enad bransch står bakom avslås i dag, bland annat med motivet att färre elever då skulle söka sig till yrkesprogram. Som argument används remissvar på ett ohederligt vis. Detta har lett till att organisationer skriver debattartiklar och betackar sig för att borgerligheten använder dem som argument.

Jag ser fram emot förklaringen till omsvängningen i efterföljande debattinlägg och yrkar starkt bifall till reservation 1. På övriga punkter yrkar jag bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 26 ERIK BENGTZBOE (M):

Fru talman! Svensk skola står inför stora utmaningar och problem. Sjunkande studieresultat, bristande studiero och arbetsro och en kraftigt tilltagande lärarbrist är resultatet av tre och ett halvt år med rödgrön regering. Behovet av kunskapsfokuserade reformer från nästkommande regering är därför stort.

Fru talman! Skolan är grunden när det gäller att skapa livschanser för människor. Skolan är den yttersta garanten för att Sverige blir ett land där människor inte behöver arva sina föräldrars utanförskap. Skolan är även grunden för kompetensförsörjning för Sverige. För oss, som ett litet, innovativt och exportberoende land i utkanten av Europa, är det med kunskap och kompetens vi ska konkurrera. Det är genom skolan vi försörjer detta för såväl företag som den viktiga välfärden runt om i vårt land.

Udermåliga förkunskaper är ett stort problem för kompetensförsörjningen, likaså den sneda dimensioneringen av utbildningsplatser i vårt land. Vi ser brister inom många yrken, både på gymnasienivå och på högskolenivå, men på vissa områden är läget avsevärt värre än på andra. Attraktiviteten hos yrkesprogrammen på gymnasiet har sjunkit i decennier. Det blir därför också ett problem för svensk arbetsmarknad.

I dag ska vi diskutera detaljerna i denna proposition, som rör yrkesprogrammen på gymnasiet. Låt mig dock inledningsvis vara extremt tydlig med vad som är huvudproblemet. Huvudproblemet för yrkesprogrammen på gymnasiet och för svensk skola är att var sjätte elev i grund och botten inte ens är behörig att börja på gymnasiet. Bara under föregående läsår var det över 18 000 elever som gick ur den svenska grundskolan utan att vara behöriga och ha möjligheten att välja mellan ett studieförberedande eller ett yrkesförberedande program. Det ser tyvärr inte ut att bli bättre i år heller.

För den enskilde är detta såklart ett enormt problem. Dörrar till vuxenlivet stängs, och sveket från vuxenvärlden är minst sagt monumentalt. En stor del av tappet av elevunderlag till yrkesprogrammen utgörs av personer som på grund av bristande förkunskaper inte har möjlighet att gå vidare. Vi ser dessutom hur man på gymnasieutbildningar, oavsett om de är yrkesförberedande eller studieförberedande, klagat över fallande förkunskaper hos eleverna och att gymnasieskolan tvingas kompensera för brister från grundskolan.

Fru talman! Låt mig dock komma till förslaget i sak och varför vi i Alliansen vänder oss emot det sådant det är utformat. Regeringen har i propositionen valt att göra ett antal förändringar för att blika olika intressen i den svenska gymnasieskolan, med det typiska resultatet att det blir en halvdan kompromiss som egentligen lämnar alla missnöjda.

Förändringar av schemaläggning ska göras när det gäller de högskoleförberedande kurserna på yrkesprogrammen. Det införs krav på att estetiska ämnen ska gälla som obligatoriska på alla gymnasieprogram. Man föreslår dessutom en halvering av gymnasiearbetet.

Sammantaget är risken överhängande för att detta leder till ökade avhopp och en sämre arbetsmarknadsanknytning, framför allt när det gäller yrkesprogrammen, vilket vore oerhört negativt.

I ett läge där vi behöver stärka både kvaliteten och kopplingen till arbetsmarknaden på yrkesprogrammen genomför man alltså en politik som riskerar att erodera just det.

Yrkeskurserna behöver kvalitetssäkras av Skolinspektionen och branscherna, och branscherna måste få ett större inflytande över innehållet i utbildningen om yrkesprogrammen ska bli mer attraktiva. Collegemodellen kan stå som grund för detta, så att säga, som mycket framgångsrikt har visat att detta är möjligt att göra.

Fru talman! Attraktiviteten för yrkesprogrammen beror främst på hur god kvalitet de har. En oerhört viktig del för att säkerställa kvaliteten på yrkesprogrammen är gymnasiearbetet, som fungerar som en viktig länk mellan gymnasieskolan och arbetsmarknaden utanför. Detta lyfts fram av ett antal remissinstanser, bland annat Skolverket, som också konstaterar att den föreslagna halvering av gymnasiearbetet som regeringen föreslår riskerar att leda till att gymnasiearbetet inte längre kan fylla sin funktion. Man tappar därmed den viktiga länken till arbetsmarknaden, och arbetsmarknadsanknytningen på yrkesprogrammen blir alltså sämre i ett läge där den skulle behöva förbättras.

Detta är ytterst allvarlig kritik kring en problemsituation som vi befinner oss i men som regeringen och regeringspartierna helt väljer att bortse ifrån och som de aldrig någonsin bemöter – varken i denna talarstol eller någon annanstans.

Det handlar om bristande attraktivitet och om bristande resultat i fråga om anställbarhet. Dessa förändringar riskerar att ytterligare undergräva huvuduppdraget för utbildningen. Ska man göra detta behöver man nog ha starkare motiveringar än vad man faktiskt klarar av att leverera i den här propositionen.

Fru talman! Sedan gäller det högskolebehörigheten på yrkesprogrammen. Först och främst: Låt oss vara ärliga med att det som erbjuds är den grundläggande högskolebehörigheten, som är ytterst begränsad. Det är en liten andel av högre utbildningar som man blir behörig att ta sig vidare till. Jag tycker att det är viktigt att poängtera det, för det är viktigt att vara ärlig med vad det är vi levererar från denna kammare.

Låt mig också vara oerhört tydlig med att det ena inte är finare än det andra. Det har länge funnits en utpräglad bild i detta land och kanske allra tydligast i denna kammare av att det finns en strävansmålsättning om att så många som möjligt ska studera vidare och att det är bättre att gå på högskola än att skaffa sig en yrkesutbildning. Men ingenting skulle kunna vara mer fel. För många är detta just ett slöseri med tid och ingenting annat.

I grunden är alla här inne överens, trots den svulstiga retorik som man får utstå från Socialdemokraterna. Det är inget parti som vill göra det obligatoriskt att läsa in högskolebehörigheten på gymnasiets yrkesprogram. Inte heller finns det något parti som vill göra det svårare eller ta bort möjligheten att läsa in den grundläggande högskolebehörigheten på yrkesprogrammen.

Två förslag ligger på bordet. Bägge har intentionen och det tydligt uttalade syftet att det ska bli enklare att läsa in högskolebehörigheten. Låt mig vara glasklar med att det ska vara enkelt redan i dag. De skolor som inte levererar i fråga om detta missköter sig i mina ögon. Samtidigt vet vi att många elever upplever det som svårt och krångligt rent schematekniskt att få ihop sina kurser. Alliansen föreslår därför att regelverket ska skärpas och att man ska se till att vid schemaläggning prioritera så att det är enkelt för eleverna att göra detta val. Valet ska baseras på om man vill ha högskolebehörigheten här och nu eller om man klarar sig utan den. Det ska inte vara ett val som baseras på praktiska frågeställningar.

Regeringen föreslår i stället att kurserna ska ligga i schemat – eleverna får sedan välja bort dem från schemat. Det är såklart en bild och en modell som är mentalt lockande för många föräldrar som oroar sig för att deras barn väljer bort viktig kunskap. Men samtidigt ska man erkänna: Det är inte en helt okomplicerad väg som regeringen har valt. Resultatet blir, som också närvarande gymnasieministern konstaterade på presskonferensen där detta presenterades, att de elever som väljer bort högskolebehörigheten helt enkelt får håltimmar under dagen. Vi vet utifrån regeringens egen utredning *Saknad!* att det kraftigt riskerar att leda till ökade avhopp, framför allt för de elever som har absolut svagast anknytning.

Även denna kritik väljer regeringspartierna att helt ducka för och att inte över huvud taget besvara. Trots att man till och med står i denna talarstol och argumenterar för vikten av sammanhållna skoldagar lägger man alltså fram ett förslag där man bryter isär och skapar håltimmar. Det är ju så, fru talman, att eleverna inte bara ska in på utbildningen. De ska faktiskt också ta sig igenom den.

Fru talman! Alliansen föreslår en utbyggnad av collegemodellen. Vi föreslår en kvalitetssäkring av yrkesutbildningen. Vi föreslår att man ska göra det enklare också i realiteten för elever att välja om de vill ha högskolebehörigheten eller inte med sig ut. Så stärker vi yrkesprogrammen och ser till att de blir mer attraktiva. Därtill vill vi utveckla lärlingsutbildningen och stärka studie- och yrkesvägledningen. Det handlar om det oerhört viktiga uppdraget att se till att eleverna väljer rätt från första början och att de har rätt information. Där vet vi att det är en stor brist i dag.

Men vi behöver också adressera det som är huvudproblemet, nämligen att var sjätte elev inte är behörig till gymnasiet över huvud taget. Reformen för att stärka kunskapsfokuset är därför av största vikt. Det handlar om mer undervisningstid i grundskolan, diagnostiska prov för att säkerställa att ingen halkar efter och avlastning för lärare för att säkerställa det tydliga kunskapsuppdraget. Men det behövs också åtgärder här och nu för att se till att de elever som inte klarar grundskolan faktiskt får ett alternativ för att ta sig vidare in i vuxenlivet.

Elever som i dag inte har behörighet hänvisas till introduktionsprogrammen, där resultaten är nedslående och negativa. Det finns de som klarar sig igenom och får en utbildning från ett nationellt program, men den stora majoriteten kliver ut från introduktionsprogrammen utan att ha någon form av utbildning med sig i bagaget.

Det är mot denna bakgrund, fru talman, som Alliansen föreslår inrättandet av en yrkesskola. I dag finns många bra yrkesutbildningar i Sverige som möjliggör för människor att ta sig in på arbetsmarknaden och stå på egna ben, men de är inte tillgängliga för ungdomar. Med yrkesskolan erbjuder vi den som saknar behörighet till gymnasiets nationella program en enklare yrkesutbildning på två år som kan kompletteras med sfi och med grundskolekurser men som framför allt har fokus på att se till att man blir anställbar och kan ta sig vidare i livet. I stället för att, som i dag, i realiteten erbjuda ingenting i väntan på komvux kan vi erbjuda dessa ungdomar en meningsfull väg framåt till egen försörjning, till vuxenlivet och, om de själva vill, till fortsatta studier längre fram i livet. Så bygger vi livschanser på riktigt, lika för alla och inte bara för några få, fru talman.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis konstatera två saker.

Självfallet står vi i Alliansen bakom samtliga våra yrkanden, men jag vill särskilt yrka bifall till reservation nr 4.

Jag har ett sista medskick till mina kollegor i majoriteten – snart oppositionen: Vill ni ha igenom era förslag får ni helt krasst skriva bättre propositioner. Det är inte oppositionens uppgift att lotsa igenom regeringens politik, som Magdalena Andersson så förtjänstfullt konstaterade. Jag tror att det vore välkommet och framgångsrikt om man gav personer i Socialdemokraterna som fokuserar mer på innehållet och mindre på den svulstiga retoriken mer inflytande.

(Applåder)

Anf. 27 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Mycket av det Erik Bengtzboe står och talar om här i talarstolen håller jag med om – det gör jag. En del analyser är helt sanna. Men jag måste säga så här: Erik Bengtzboe och jag kommer från samma län, Sörmland, där Erik är ordförande för Moderaterna. Moderaterna och Socialdemokraterna styr i fyra av nio kommuner. Jag är van vid att han är en person som man kan förhandla med och komma överens med. Därför blev jag så himla chockad när Moderaterna under hans ledning vände 180 grader. Jag vill bara veta: Varför har ni ändrat er? Varför sänker ni propositionen?

Anf. 28 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Tack, Caroline Helmersson Olsson, för en rak och tydlig fråga, även om jag faktiskt tycker att jag besvarade den i talarstolen under mitt inledande anförande! Vi röstar nej till propositionen för att vi tycker att propositionen i sin helhet inte håller måttet. De förändringar man sammantaget gör riskerar att skada attraktiviteten för yrkesutbildningarna genom att man i grund och botten skadar intresset för dem men också resultatet från dem. Det handlar alltså om vilken kvalitet man klarar av att leverera från dem.

Regeringen, eller åtminstone Socialdemokraterna, vill nu få hela frågan att handla om hur man i teknisk detalj ska hantera den grundläggande högskolebehörigheten på yrkesprogrammen. Men den proposition man har lagt fram innehåller även en rad andra delar. Att ställa krav på att högskolebehörigheten måste in samtidigt som man skapar stora håltimmesutrymmen, samtidigt som man kräver att de estetiska ämnena ska bli obligatoriska även för de här eleverna och samtidigt som man tar bort halva gymnasiearbetet skapar en ohållbar reform som kommer att skada intresset för yrkesprogrammen.

Yrkesprogrammets attraktivitet består i att man klarar av att leverera en bra yrkesutbildning. Det är det som måste vara primärt fokus, och vi behöver absolut även göra det enklare för elever att ta steget att gå ett yrkesprogram genom att det ska vara lätt att få högskolebehörighet. Där är vi överens.

Det vi inte är överens om är helheten i detta. När man utan att kvalitetssäkra utbildningen, för vi vet att Skolinspektionen i dag inte granskar yrkeskurserna på gymnasiet, tar bort arbetsmarknadsanknytningen så tydligt som man väljer att göra i den här propositionen, när man tvingar på eleverna en rad obligatoriska ämnen och när man skapar håltimmar för eleverna – då blir det inte en hållbar helhet.

Det är det som är problemet, och det är därför vi säger nej.

Anf. 29 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Nu blev det något tydligare för mig varför Moderaterna ändrar sig från den 7 mars och säger en helt annan sak en vecka senare.

Nu har ni läst propositionen ordentligt, men något som jag tror att Erik Bengtzboe har missat var det jag sa om gymnasieförordningen och håltimmarna. För grundskolan har vi ju tidigare antagit att det inte ska förekomma några håltimmar, och nu gör vi det för gymnasieskolan. Jag tror verkligen att det kommer att göra nytta, för det har faktiskt varit ett problem.

Jag har läst en undersökning från SCB om gymnasieungdomars studieintresse. Som det är i dag har tre av fyra elever blivit erbjudna att läsa de kurser som krävs för behörighet, säger man. Statskontoret säger att huvudmännen å sin sida tycker att planeringsförutsättningarna har blivit sämre efter Gy 2011. Därför säger regeringen nu i gymnasieförordningen att håltimmarna ska bort och att det ska vara sammanhållna dagar.

Varför tror Erik Bengtzboe att det kommer att bli bättre om vi fortsätter att göra som vi gör i dag? Det finns ju belägg för det här. Gymnasieutredningen gjorde djupintervjuer med både rektorer, elever och alla möjliga. Varför ändrade ni er på en vecka? Varför tog ni inte med de här sakerna i utredningen i så fall?

Anf. 30 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Låt mig vara tydlig: Moderaterna har inte ändrat sig. Den grundläggande högskolebehörigheten ska vara tillgänglig för alla elever. Det kräver lagen även i dag. Om detta inte är tillgängligt för eleverna är det faktiskt huvudmannen som missköter sig. Att nuvarande regering låter det fortgå får nuvarande regering stå för.

Vi vill att det ska vara tillgängligt. Vi vill att det ska vara enkelt. Det ska inte vara några praktiska hinder som avgör om man läser det eller inte.

Vi vill också att det ska vara frivilligt, precis som vi sa när vi genomförde reformen och precis som vi har sagt hela tiden.

De som däremot har ändrat sig är regeringspartierna, som gick till val på att återinföra att det skulle vara obligatoriskt med yrkeskurser kombinerade med de högskoleförberedande ämnena. Det är ni som har bytt ståndpunkt, och det är rimligtvis också ni som ska förklara det för era väljare.

Vi föreslår att man stärker möjligheten att fatta korrekta beslut från första början genom att stärka studie- och yrkesvägledningen. Vi föreslår också en utbyggnad av yrkescollegemodellen för att säkerställa kvaliteten när man får mer tid på yrkesprogrammen för att få plats med fler kurser. Att bygga ut bristfälliga utbildningar som i dag inte håller måttet med fler timmar är ingenting annat än ett ekonomiskt slöseri.

Sammantaget blir det en politik som med avsevärt större kraft säkerställer både att elever kan fatta korrekta beslut och att de kan få den grundläggande högskolebehörigheten om de så önskar samt ser till att yrkesutbildningarna blir attraktiva på riktigt och inte eroderas i kanten, något som är en överhängande risk med denna proposition.

Så har vi frågan om frånvaron och håltimmarna. Varför tror Moderaterna att det här förslaget skulle leda till fler håltimmar för eleverna som väljer bort? Jo, av den enkla anledningen att det var precis det som gymnasieministern sa när man på presskonferensen tillsammans med statsministern presenterade förslaget. Det går stick i stäv med regeringens politik och med beprövad erfarenhet av hur man ska hantera elevers frånvaro.

(Applåder)

Anf. 31 STEFAN JAKOBSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att Sverigedemokraterna yrkar bifall till reservation 3.

I dag ska vi diskutera yrkesgymnasiet. Att tvinga dem som går praktiska linjer att läsa in högskolebehörighet och ytterligare 50 poäng i estetiska ämnen är egentligen vad vi pratar om rent konkret.

De estetiska ämnena handlar om bild, fotografisk bild, dans, teater och musik – ingenting som jag har någonting emot över huvud taget. Men om vi verkligen ska vara pragmatiska politiker ska vi titta på hur verkligheten ser ut. Jag roade mig, fru talman, med att titta på de tre kategorierna med den högsta arbetslösheten just nu: musiker, kulturarbetare och beteendevetare. Det är alltså precis dessa ämnen som man vill utöka med ytterligare 50 poäng. Men det är inte där vi behöver tillsätta resurserna.

Socialdemokraten Caroline Helmersson Olsson talade precis före mig om vikten av att verkligen fokusera på viktiga utbildningar som plåtslagare, undersköterskor och liknande yrken. Hon tog förtjänstfullt upp att det är viktigt att vi satsar på dessa utbildningar. Men senast jag tittade, fru talman, är detta inte högskoleutbildningar utan gymnasieutbildningar. De som har gått de utbildningar som vi talar om kan komma direkt ut i arbetslivet och jobba.

Caroline Helmersson Olsson nämnde även ämnesbetyg. Jag har en liten fråga till henne om hon vill svara: Vilket parti var det som lyfte upp det som första fråga i Gymnasieutredningen? Tänk efter innan du svarar, för det är protokollfört.

Det är ”olyckligt” att andelen elever som läser estetiska ämnen har minskat, kan man läsa i propositionen. ”Olyckligt”, fru talman. Är det verkligen bra svenska att skriva så i en proposition? Sverigedemokraterna tycker inte det, utan vi tycker att forskning ska ligga bakom sådana här saker. Vi vill helt enkelt få tillbaka kunskapsskolan och kasta ut flumskolan. Det är dags att fokusera på det som är viktigt. Barn har läst minst nio år och förskola med estetik. Ytterligare 50 poäng är bara rappakalja.

Sverigedemokraterna går åt andra hållet. Jag tror till och med att det finns ett parti till här i kammaren som har pratat om detta. I många år har vi pratat om vikten av att gå tillbaka till tvååriga linjer med fokus på det som du har nytta av när du kommer ut och arbetar. Du ska inte läsa in massor med ämnen som du inte har nytta av. Är det så att du vill läsa vidare efter två år – var så god! Läs ett tredje år, eller läs in de kurserna senare på komvux eller på annat sätt. I Sverige har du alla möjligheter att läsa in detta.

Det intressanta är att två företrädare har talat om håltimmar. Även jag är medveten om att det är väldigt mycket håltimmar i gymnasieskolan. Var kommer det ifrån, fru talman? Ja, det är ju inte så konstigt när man tar en tvåårig linje och drar ut den och gör den treårig utan att fylla ut den med viktiga saker för eleverna. I stället fyller man på med låtsasämnen som man inte har nytta av i sitt yrke. Vissa saker behöver eleverna inte läsa på gymnasiet för att komma ut i arbetslivet och jobba.

De människor som är duktiga på matematik här inne kan göra en överslagsräkning. Merparten av dem som går de praktisk-estetiska linjerna kommer rätt ut i jobb, och det finns ett skriande behov på marknaden. Om 25 procent av eleverna, vilket är den ungefärliga andelen som läser dessa program, i stället skulle jobba ett år skulle vi i runda slängar få ytterligare 2 miljarder i statskassan eller den kommunala kassan – varje år! Det här är saker som vi ska fokusera på.

Det största problemet med dagens gymnasieutbildning är inte att den ska vara treårig och högskoleförberedande utan att det är massvis med lärarlösa lektioner och håltimmar. Vi diskuterar politisk inriktning, men eleverna som går i gymnasiet fokuserar på att lära sig saker de har nytta av i arbetslivet. Det är sådana frågor vi borde titta på.

Merparten av oss här i kammaren har varit på olika besök. Vid ett av dessa besök var vi i Schweiz. I Schweiz har man kommit fram till att alla inte vill bli högskolestudenter. En socialdemokratisk person frågade den socialdemokratiska ordföranden i Schweiz vad de gör för att få fler studenter att efter gymnasiet läsa vidare på högskolan. Det är uppenbarligen bara 25 procent som läser vidare i Schweiz, och i Sverige är det 43 procent som läser vidare. Svaret från den socialdemokratiske ordföranden i Schweiz var: Ingenting. Alla är inte lämpade att läsa en högskoleutbildning.

I Schweiz hade man också ett annat förslag. I Schweiz går arbetslivet i vissa delar in och täcker in nästan 70 procent av budgeten för att finansiera den högre utbildningen. På ett sådant sätt ser man till att utbildningen är verklighetsanknuten, att eleverna läser saker som de på riktigt har nytta av i arbetslivet och som gör att de kommer i jobb. Det finns en direkt kontakt.

Det råder ett skriande behov av praktiker, och vi har ett övertrasserat konto av akademiker. Ingen av dessa yrkeskategorier är sämre eller bättre

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet på yrkes-
program och ett
estetiskt ämne i alla
nationella program*

än någon annan, men vi måste se på hur marknaden ser ut. Vi måste fokusera på det som faktiskt är viktigt. Om man senare i livet vill studera vidare, man vill få högskoleförberedande undervisning, finns både komvux och folkhögskolor som gladeligen hjälper till.

Fru talman! Alliansen har föreslagit tre intressanta saker, nämligen yrkescollege, lärlingsutbildning och en koncentration av SYV:are. I det här fallet får Erik Bengtzboe välja om han vill svara eller inte.

Jag tror att vi menar lika i många saker, men vi har bara olika namn på dem. Man brukar säga, fru talman, att kärt barn har många namn. Men varför kan vi inte sätta oss ned och diskutera? Jag har föreslagit det flera gånger i kammaren. Det är så viktigt att vi får ordning på svensk skolpolitik. Den måste bli långsiktig. Vi ska inte retoriskt försöka vinna en och annan fajt i talarstolen.

Jag talar direkt till dig, Erik Bengtzboe. Det rödgröna gänget kommer att dö sotsdöden den 9 september. Jag misstänker att vår sida som sitter i den andra delen av kammaren, och jag som sitter mitt i, kommer att öka. Det gäller både i undersökningarna och i valresultatet.

Om ni menar allvar säger jag följande. Vi bor i samma län, Erik. Vi bor inte alltför långt från varandra. Dörren är öppen. En kopp kaffe erbjuds alla dagar. Det är dags att släppa hörnflaggan. I det här fallet var jag kanske lite elak när jag sa "sotsdöden", men jag tror att valresultatet kommer att visa vilka partier som växer och vilka som sjunker i storlek. Men oavsett vilka som regerar nästa mandatperiod måste det bli en långsiktig skolpolitik på alla nivåer.

Jag har sagt det förr, och jag säger det igen: Jag är den första som sätter mig vid bordet för att förhandla. Jag vet att jag inte kommer att få igenom alla mina förslag, men för skolorna, barnen och hela utbildningssystemet behöver vi politiker sluta bråka om vissa grejer.

Jag skulle vilja avsluta med att säga det som Singapore har som ledord för sina elever: Bring out the best in every child. Det är det bästa uttrycket jag någonsin har hört. Kläm ut maximala effekten ur varenda liten elev. Det är så vi ökar landets kompetens.

Anf. 32 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Låt mig först komma med en observation, som Stefan Jakobsson får göra vad han vill med.

Det är viktigt att reflektera över hur man uttrycker sig när det gäller den grundläggande behörigheten till vidare utbildning och hur vi får ett utbildningssystem som hänger ihop över hela skalan. Jag vänder mig kraftigt emot den bildsättningen att det skulle vara ett binärt val, om det passar en som person att studera på högre utbildning eller inte, om det passar en som person att läsa in grundläggande högskolebehörighet eller inte. Min uppfattning är att den frågan måste besvaras här och nu, och det är något som förändras över tid. Det är därför det är så viktigt att vi inte bygger några återvändsgränder i det svenska skolsystemet.

Den som vid 16 års ålder vill skaffa sig bara en yrkesutbildning ska självklart ha den möjligheten, men det betyder inte att den individen inte är lämpad eller intresserad av högre utbildning bara för att denne inte är det just nu. Det är viktigt att fokusera på en politik som hänger ihop över hela skalan.

Många av de förslag vi har lagt fram ser vi gärna att så många parter som möjligt i Sveriges riksdag stöder. Det vore bra om vi kunde utveckla yrkescollegemodellen så att vi kan kvalitetssäkra yrkesutbildningarna. Det vore bra att förstärka studie- och yrkesvägledningen särskilt för att se till att korrekt information går ut.

När det gäller att ta ställning till politiska förslag från andra partier är det i grund och botten baserat på att det finns en politik att ta ställning till. Med all respekt för sittande regering, men fikamöten och kaffestunder utan en politisk agenda är jag ointresserad av med alla parter. Vill man diskutera politik får man lägga de politiska förslagen på bordet – och sedan kan man diskutera politik.

Anf. 33 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag bemöter de två frågorna som jag uppfattade. Det var mycket moderat politik som framfördes här.

Jag tror att vi till största delen är överens i frågorna. Vi i Sverigedemokraterna har själva lagt fram förslagen, och vi har lagt fram dem på den ekonomiska nivån på så sätt att vi har föreslagit dem i våra budgetar. Vi har satt undan pengar för att genomföra förslagen.

Men, som sagt, kärt barn har många namn. Vi föreslår samma saker, men kanske med små förändringar, ett men eller ett kommatecken som ska flyttas hit och dit. Det är de sakerna jag menar att vi måste diskutera.

Jag tror inte att vi löser skolans problem genom att jag och Erik Bengtzboe sätter oss och tar en kopp kaffe. Det är inte så jag menar. Jag tror att vi löser problemet genom att vi låser in alla politiker, som Finland gjorde 1985, och ser till att vi alla kommer överens om en långsiktig skolpolitik. Det var svaret på den sista frågan.

Jag tror inte att alla elever här och nu är lämpade att läsa vidare, men i Sverige finns världens bästa vuxenutbildning. Vi har alla möjligheter i livet att ändra inriktning. Jag är ett av de exemplen. Jag har haft fem olika yrken, vilket innebär att jag har läst in, pluggat och pluggat mer, olika behörigheter för att kunna gå vidare i olika yrkeskategorier. Det handlar mycket om att fortsätta att ge elever möjligheter.

Jag fokuserar mycket på att det ska vara så få avhopp i det svenska skolsystemet som möjligt. Det är de sakerna som Sverigedemokraterna har fokuserat på. Det är en personlig kris att behöva kliva av en utbildning. Du kanske drabbas av en personlig ekonomisk kris. Du kanske i värsta fall tar studielån för saker som du sedan aldrig kommer att jobba med.

Det finns alldeles för många arbetslösa i dag i Sverige som har bra utbildning, men vi har ingen nytta av dem eftersom det är fråga om övertrasserade konton.

Anf. 34 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Svensk skola skulle må mycket bra av en bredare uppslutning kring vad som är skolans uppdrag. Den nuvarande regeringen lade fram en proposition för ett tag sedan som heter *Samling för skolan*. Det var åtminstone ytligt och retoriskt ett bra försök att skapa någon form av bred samling.

Men om man ska vara lite ärlig och ge kredd till dem som faktiskt har gjort någonting, har den nuvarande regeringen åtminstone gjort några tappra försök när det gäller att skapa en bred samling.

Den skolkommision man tillsatte försökte man göra så opolitisk som möjligt. Även om dåvarande ordföranden sedan valde att byta bana och karriär och blev mer politisk än tidigare, försökte man ändå dra upp breda huvudlinjer för svensk skola och för vart svensk skola ska ta vägen. Det är viktigt.

Vi kan vara oense om detaljerna. Vi kan debattera de frågor vi debatterar i dag, men för svenska föräldrar, lärare och skolelever ska det vara klart och tydligt vad som är det huvudsakliga fokuset för svensk skola.

Bland det bästa som skolkommisionen levererade var just en övergripande diskussion om övergripande mål för vart svensk skola ta vägen, som man brett kan samlas runt även om man vill diskutera detaljerna. Jag hoppas att regeringen, trots den knappa tid som är kvar före valet, väljer att gå vidare med frågorna och funderar över hur vi implementerar frågorna och tar dem vidare. Det är ett bredare arbete än att bara lägga fram en proposition.

En grundförutsättning för att ha ett brett stöd för en politisk linje är att partier är någorlunda konsekventa i vad de tycker, åtminstone i huvuddragen. Jag noterar att vissa politiska partier i kammaren har lättare än andra att byta fot ofta. Stora delar av Socialdemokraterna har ändå historiskt sett varit ansvarstagande i frågorna, och jag hoppas vi får se mer av det under nästa mandatperiod. Om det ska vara en samling för skolan ska den ske brett och inte med stöd av ytterlighetspartier.

Anf. 35 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag håller med Erik Bengtzboe i mångt och mycket. Det är självklart att det finns saker som den nuvarande regeringen har gjort bra. Skolkommisionen är en av dem, men tyvärr bytte ordföranden yrke och håller nu på med något annat.

Gymnasieutredningen är också ett bra exempel, parlamentariskt tillsatt så vi får tala om vad vi tycker och tänker. Där är ämnesbetyg, som Sverigedemokraterna drev från dag ett, en sådan sak som parti efter parti sedan anslöt sig till. På så sätt kanske vi kan få bort kursbetygen för gymnasieeleverna, som jag tror är en av de största orsakerna till att vi stressar ihjäl de stackars eleverna.

Samtidigt tillsätter regeringen vansinniga utredningar, till exempel om vinster i välfärden och Reepaluutredningen. Det har lagt sig som en våt filt över hela skolan och nyetableringen samt möjligheten att erbjuda den mångfald som skolan ska göra på alla möjliga sätt.

Man har också lagt ned väldigt mycket tid och energi på att utreda hur många skolmyndigheter vi ska ha och hur vi ska göra med skolmyndigheterna i framtiden. Det finns 53 skolmyndigheter, om man räknar in alla universitet. Sverigedemokraterna föreslog för ungefär ett och ett halvt år sedan en skolmyndighet. Och vi har massvis av länder som vi kan titta på och lära oss av här.

Här har man nu gjort en jättestor utredning. Vi har i veckan fått höra att man lägger ned utredningen, som jag tror är en av de bästa utredningar vi någonsin har sett komma fram i den här kammaren inom utbildningsområdet, för om man inte vet vem som bestämmer vet man heller inte åt vilket håll vi ska.

Jag vill tacka Erik för debatterna under den här mandatperioden och hoppas att vi återkommer för fyra år, fast med en större överenskommelse för skolans bästa.

Anf. 36 ELISABET KNUTSSON (MP):

Fru talman! Är det något som saknas är det yrkeskunnigt folk, så en av dem som jag pratade med på centralstationen för en tid sedan, och jag kunde inte annat än att hålla med. Vi bytte några ord i frågan, och efter en stund kom tåget och vi skildes åt. Kvar var jag med mina tankar om varför det är så svårt att rekrytera elever till yrkesprogrammet.

Jag började fundera över de debatter som vi haft här i kammaren under de två år som jag varit en del av utbildningsutskottet. Vilka budskap har dryftats? Flera gånger har jag hört företrädare för de borgerliga partierna, företrädesvis moderater och liberaler, framhålla vikten av att ha höga förväntningar på eleverna. Jag har hört dem säga att skolan har alldeles för låga förväntningar på eleverna – i meningen att vi får det resultat vi kan förvänta oss.

I Liberalernas program från arbetsgruppen Kunskap för konkurrenskraft på deras landsmöte 2017 står det: Kunskap och bildning bryter barriärer, öppnar nya vägar och stärker den enskildes förmåga att orientera sig och fatta egna självständiga beslut. Utbildningssystemet ska därför ha höga förväntningar på varje individ och prioritera kunskap. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få samma möjlighet. I det svenska skolsystemet ska alla kunna utvecklas.

Och Moderaterna skriver: För Moderaterna förblir kvaliteten i utbildning prioritet nummer ett. Kunskap, ansträngning och prestationer ska vara viktigare än efternamn och bostadsadresser. Det kräver en skola med kunskapsfokus som ger alla elever goda kunskaper, oavsett vilka förutsättningar man växer upp med. Moderaterna ska därför alltid prioritera reformer för mer kunskap. Skolan ska och kan möjliggöra klassresor. Det kräver högre förväntningar, mer undervisningstid med skickliga lärare och ordning och reda i klassrummet.

Fru talman! Det är nu jag får svårt att få det att gå ihop, för i dag tänker ni ju rösta ned ett förslag som innebär höga förväntningar på eleverna och som gör det möjligt för fler att göra klassresan och få samma möjlighet att tillskansa sig mer kunskap och utbildning för att kunna förstå och analysera. Men det ni gjorde i Gy 2011 var ju att sänka alla förväntningar på yrkes eleverna. Ni halverade både kursen i svenska och kursen i engelska, samtidigt som ni fördubblade poängen i dessa ämnen på de teoretiska linjerna. Ni hade höga förväntningar på de teoretiska eleverna och lägre förväntningar på de yrkesorienterade eleverna. Kontentan är att ni ökade gapet i kunskap i vad jag anser de två viktigaste ämnena för att kunna förstå sin omvärld och delta i det demokratiska samhället, svenska och engelska.

Samtidigt gjorde ni det krångligt och besvärligt för de elever som ville ha högskolekompetens. Hur tror ni att vi ska få elever att söka till en utbildning där statusen medvetet sänks av politiken och där eleverna ser att förväntningarna på dem är låga?

När vi från S- och MP-regeringen nu tar er på allvar och lyssnar på den kritik som ni själva hade precis efter valet, då ändrar ni er plötsligt. Regeringen föreslår precis det som ni föreslog, nämligen yrkesprogram som generellt leder till högskolebehörighet men där de elever som inte vill ha

Prot. 2017/18:135
19 juni

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet på yrkes-
program och ett
estetiskt ämne i alla
nationella program*

högskolebehörighet, som inte tycker att de behöver det, kan välja bort det. När regeringen föreslår precis detta och branscherna jublar röstar ni emot. Hur känns det?

Fru talman! I dag debatterar vi de två frågor som ingår i denna proposition, dels grundläggande behörighet på yrkesprogrammet, dels ett obligatoriskt estetiskt ämne i alla nationella program.

Fram till 2011 ingick en kurs i kärnämnet estetisk verksamhet i samtliga nationella program i gymnasieskolan. Alliansregeringens motiv till att plocka bort estetisk verksamhet som ett gymnasiegemensamt ämne var att eleverna skulle ges tid för fördjupning i karaktärsämnena. Estetiska kurser har i stället erbjudits som individuellt val och är därmed inte ett ämne som ger meritpoäng. Då är våra gymnasieelever rätt smarta och väljer bort estetiska ämnen, inte för att de är ointresserade av dem utan för att politiken har sagt att estetiska ämnen är av ringa värde och därför inte ger några meritpoäng – läs något annat om ni vill framåt! En majoritet av gymnasieungdomarna får mindre estetisk kunskap i gymnasieskolan i dag än vad de fick 2011, och det är ju förstäeligt.

Att frigöra tid för teoretiska ämnen genom att plocka bort estetiska ämnen var dessutom en åtgärd som saknade vetenskapligt stöd. Tvärtom bidrar de estetiska ämnena till att förbättra inläringen i andra ämnen. Internationella jämförelser visar också att estetiska ämnen har en stark ställning i de länder som toppar utbildningsrankningen.

Forskning har visat hur språkutveckling underlättas hos barn som får musiklektioner i tidig ålder. Tidig musikundervisning kan stimulera matematisk utveckling. Estetiken är inte ett sätt att förgylla världen eller förströ hjärnan; det är ett sätt att förstå världen och aktivera hjärnan.

De stora svenska exportindustrierna kring musik och design är beroende av att alla kommer i kontakt med olika kulturella uttryck och får möjlighet att utveckla sina talanger. I allt fler yrken, även utöver dem som benämns kreativa, behöver medarbetarna i dag estetiska kunskaper. Många behöver i sitt jobb kunna presentera en tjänst eller en produkt, konceptualisera sitt företags verksamhet eller förstå olika kulturella uttryck – något som alla som brottats med ett bildspel i datorn inför en presentation kan vittna om.

Allt detta vet redan C och L. De har upprepade gånger uttalat sitt stöd för estetiska ämnen i skolan. Men i dag väljer de att bortse från förbättrad inläring i såväl språk som matematik och att vi även i framtiden behöver talanger i musik och design.

Jag yrkar bifall till reservationen och i övrigt till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 37 ERIK BENGTZBOE (M) replik:

Fru talman! Jag står fast vid den uppfattning som jag har gett uttryck för många gånger tidigare.

Vi har absolut alldeles för låga förväntningar på svensk skola och på våra elever, och vi söker ursäkter i stället för att finna lösningar. Helt ärligt tror jag att många lärare kan hålla med om att vi har alldeles för låga förväntningar på våra utbildningspolitiker. Det finns mer man skulle kunna kräva när det gäller både vad en regering levererar och vad denna kammare levererar.

Fru talman! Det finns något intressant i det som Elisabet Knutsson tog upp i sitt anförande. När vi genomförde gymnasiereformen fick vi kritik för att förväntningarna och kraven var för höga. Man var tvungen att vara godkänd i fler ämnen än tidigare för att komma in på en yrkesutbildning, och detta skulle stänga dörren. Nu låter det som att förväntningarna på eleverna var för låga därför att man inte ställer krav på högskolebehörighet.

Det finns två intressanta saker i detta. Först och främst förslår Miljöpartiet de facto inte att det ska vara obligatoriskt. Varför vill Miljöpartiet i så fall neka eleverna den möjligheten senare i livet? Det är faktiskt dit retoriken leder.

Men det som jag framför allt tycker är intressant, fru talman, är att denna retorik vittnar om det grundproblem som gör att yrkesutbildningarna inte blir attraktiva. Varför betyder höga förväntningar i Miljöpartiets och regeringens värld just att man ska studera på högre utbildning? Varför är de synonyma med varandra? Varför kan man inte ha höga förväntningar på att man ska bli yrkesskicklig på sin utbildning? Varför kan man inte ha höga förväntningar på att läsa många yrkeskurser, lära sig mycket och bli anställbar? Nej, höga förväntningar betyder bara att man ska välja bort den yrkesbana man har valt för att i stället studera i den högre utbildningen.

Det är precis denna tankekurva och attityd som gör att yrkesutbildningar har lägre status än de förtjänar. Enligt Miljöpartiet är det tydligen att ha låga förväntningar när man förväntar sig att någon ska få en bra yrkesutbildning.

Anf. 38 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! Låga förväntningar: Om man tar bort 100 poäng i svenska för dem som läser yrkesprogram och samtidigt vet, som forskningen säger, att en person behöver ha 50 000 ord i sitt ordförråd för att kunna följa instruktioner och anvisningar, kunna läsa dagstidningar och följa nyhetsrapporteringen tycker jag att det är att nedvärdera eleverna.

Vi menar inte att alla ska läsa på högskolan, men alla ska ha den grundläggande kunskapen och behörigheten att de kan vara med i samhällsdebatten, att de kan känna att de inte står utanför och att de, om de senare i livet vill, har möjlighet att fortsätta att studera utan att de ska behöva lägga otroligt mycket tid, kraft och ekonomi på att läsa in högskolebehörighet.

Trots allt har många valt bort yrkeslinjerna därför att de inte får högskolebehörighet. När vi resonerar om att elever inte klarar eller inte går färdigt gymnasiet kan vi fundera på att det kanske är elever som egentligen ville läsa yrkesgymnasium men som kände att de verkligen ville ha sin högskolekompetens och som då sökte då samhällsprogrammet, och så var han eller hon inte tillräckligt motiverad utan hoppade av.

Anf. 39 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Trots retoriken att det vore att neka elever möjligheten att ta del av en dagstidning om de inte läser mer svenska på gymnasiet vill Miljöpartiet alltså inte göra det obligatoriskt att läsa mer svenska. Jag får inte ihop logiken i er politik, Elisabet Knutsson.

På det sätt som ni argumenterar borde ni också rösta nej till det förslag som ligger på bordet, för det gör det inte obligatoriskt för samtliga elever. Det är just detta som blir svårt att få ihop.

Jag har en annan fråga till Elisabet Knutsson. Eftersom hon i sitt anförande valde att uppehålla sig mycket vid införandet av de estetiska ämnena på gymnasiet som ett obligatorium måste jag ställa en kontrollfråga.

Det finns inget motstånd eller någon annan uppfattning än att estetisk verksamhet är oerhört viktig för inläringen, framför allt i de tidiga åldrarna. Det är därför vi lägger mycket energi på det, både i förskolan och i grundskolan. Vi lägger mer energi på den typen av verksamhet än vad vi gör på exempelvis naturvetenskap genom hela grundskolan, för att se till att alla elever kommer i kontakt med estetisk verksamhet och för att se till att barn i tidiga åldrar verkligen får chansen att utveckla detta.

Jag förstår inte riktigt nyanserna i det Elisabet Knutsson säger. Det blir så binärt. Antingen är något viktigt, eller så är det trivialt. Om något är bra måste det vara obligatoriskt och får absolut inte vara frivilligt, för då säger politiken att något är oviktigt. Den typen av brist på nyanser tror jag gör det svårt att hantera detta.

Den konkreta fråga jag har gäller att det har framförts mycket kritik från remissinstanser mot att man tar bort halva gymnasiearbetet för att få plats med detta. Det är så man väljer att få utrymme för den estetiska verksamheten. Än så länge har jag inte hört en enda miljöpartist bemöta kritiken mot den bristande arbetsmarknadskoppling och den bristande koppling till högre utbildning som blir resultatet av att halvera gymnasiearbetet. I stället väljer man att tala sig varm för estetisk verksamhet för sexåringar, vilket inte är det som vi har att göra med.

Varför svarar man inte på frågan hur man ser på det halverade gymnasiearbetet?

Anf. 40 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! Man satsar jättemycket på estetiska ämnen i de tidiga åldrarna och genom hela grundskolan och säger att det är viktigt och att man framhåller det. Sedan kommer eleverna till gymnasiet och väljer en fristående extrakurs i svenska. Då får de mer meritpoäng, men om de väljer en fristående kurs i ett estetiskt ämne får de inga meritpoäng över huvud taget. Talar inte detta sitt tydliga språk om vad som gäller, vad som har värde och vad som inte har värde? Jag måste säga att jag är förvånad, Erik Bengtzboe, över att du inte ser denna koppling – att elever väljer ämnen som är viktiga för dem så att de kan komma vidare i livet och som ger dem meritpoäng för att ta sig vidare.

Det finns många olika sätt att se på examensarbetena. Jag anser att om gymnasiearbetena läggs i själva ämnesstrukturen ska man säkert kunna klara sig på 50 poäng. Det finns de som håller med om det. Jag tror att det var Universitetskanslersämbetet som inte hade några som helst synpunkter på gymnasiearbetets storlek.

Anf. 41 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är lika jobbigt varje gång att komma upp i talarstolen efter Erik, vilket inte har med hans parti att göra utan med den längd han besitter.

Elisabet Knutsson är precis som jag lärare i grunden och har erfarenhet av detta sedan tidigare. Då vi båda tillhör kategorin lätt övre medelålder kan vi kanske dra oss till minnes saker som har genomförts inom skolsystemet.

Min frågeställning är: Kommer Elisabet Knutsson ihåg när vi gjorde om den tvååriga gymnasieskolan till treårig under 1993 och 1994 och vad som hände? Det var nämligen så dåligt genomfört att varken läroplaner, studieplaner eller någonting över huvud taget följde med. Det enda man gjorde var att man tog de tvååriga utbildningar som fanns och drog ut dem och gjorde dem treåriga. Redan då skapade vi alla hål som har varit otroligt svåra att fylla sedan dess.

Har Elisabet några tankar kring detta?

Anf. 42 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att vi ska fördjupa oss i vad som hände 1992 och 1993. Tiden är alldeles för kort för det. Jag tycker att det är viktigt att vi tittar framåt och ser på de möjligheter som finns för våra yrkes elever i dag.

Att hålla på och gräva i vem som gjorde vad 1992 tycker jag är långsökt.

Anf. 43 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Människan är det enda djur som gör samma sak om och om igen och förväntar sig olika resultat, för att förvränga ett citat.

Om vi inte drar lärdom av tidigare dåligt genomförda reformer finns det stor risk att vi gör samma sak en gång till. Det var det som jag ville komma fram till. Om vi nu ska göra stora reformer i det svenska skolsystemet, som föreslås i denna proposition, bör de vara genomtänkta och förankrade. Vi sverigedemokrater anser att de inte är det.

Jag ska återgå till det som verkligen är viktigt. Det är ämnesbetyg, som dina kollegor, Elisabet Knutsson, tidigare har nämnt. Där tror jag att det viktigaste i det svenska skolsystemet finns i dag. Orsaken till att eleverna hoppar av är nämligen att det enda sättet att förändra ett kursbetyg är att kliva av den utbildning som man går och backa tillbaka och börja om på den igen. På det sättet kan man läsa upp betyget. Ett kursbetyg kan aldrig förbättras. Det är låst. Det betyg som man har får man stå ut med hela vägen.

Vi tillhör, som sagt, kategorin lätt övre medelålders. Vi gick i det gamla gymnasiesystemet där man kunde växla upp när man närmar sig. När man börjar i årskurs ett som 16-åring är man inte riktigt klar över vad man vill här i livet. Jag har själv haft fem olika yrkeskategorier. Jag är säker på att Elisabet också har en liknande erfarenhet.

Men vi förringar väldigt lätt att vi har världens bästa vuxensystem. Vi har ett komvux som kan motsvara alla de krav som vi önskar.

Om det tar ett år att läsa in på gymnasiet borde det ta ett år att läsa in på komvux också. Det är inte så att det är mycket stök, stänk och stön för att detta sker senare i livet.

Vi behöver ta med oss en undersökning som har gjorts. Det är att 60 procent av alla elever som förra året valde gymnasieutbildning valde samma sak som komvux. Det är sådana saker som fortfarande styr våra ungdomar. Hur mycket vi som politiker än piper och skriker här behöver vi faktiskt ta till oss realiteter, alltså hur elever väljer i dag. Det kan vara en så enkel faktor som gör att man väljer fel program.

Anf. 44 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! För en gångs skull kan jag säga att jag håller med Stefan Jakobsson. Ämnesbetygen är en stor del som vi måste satsa på att få igenom. Det kan nämligen inte vara rimligt att det ska vara det sämsta resultatet som en elev gör i ett ämne som ska ge betyget.

För övrigt har vi inte mycket gemensamt.

Anf. 45 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! Vi debatterar ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program.

För Centerpartiets del är det av oerhört stor vikt att utbildningar av olika slag leder till jobb.

Efter att jag har suttit och lyssnat på inledningen av denna debatt är min fråga: Varför har regeringspartierna så svårt för valfrihet? Varför får man inte möjlighet att göra olika val på ett sätt som bidrar framåt?

Ända sedan Gy 2011 genomfördes har vi gett alla elever möjlighet att välja grundläggande behörighet på yrkesprogrammen. Ändå står man i talarstolen och insinuerar att dörrarna var stängda och att denna möjlighet inte fanns.

Ett estetiskt ämne är valbart på många gymnasieprogram, dock inte på alla, vilket jag är väl medveten om. Det betyder inte att det är oviktigt. Men om vi hela tiden politiskt ska tala om vad som ska vara obligatoriskt när man går i den frivilliga gymnasieskolan tycker jag att man skjuter bredvid målet, därför att det absolut viktigaste handlar om på vilket sätt man också får en vägledning när man ska göra sina val.

Det gör mig lite bekymrad att man från majoriteten i utskottet inte har möjlighet att se de delar som allianspartierna lyfter fram när det gäller studie- och yrkesvägledning. Det är ju det som är den stora bristen när det gäller hur man också rekryterar till yrkesprogrammen.

Någon sa tidigare att man väljer som kamraterna gör. Det ligger mycket i det. Man väljer som föräldrarna tycker. Det ligger mycket i det. Har det från politiken sagts att man stänger dörrar och att man inte har framtidsmöjligheter när man väljer yrkesprogrammen ligger det nog en del i det också.

Utskottet har tryckt på under dessa fyra år när det gäller studie- och yrkesvägledning. Det är oerhört viktigt att vi fortsätter att satsa på den delen, både i grundskolan och i gymnasieskolan. Det är klart att alla de avhopp som sker i gymnasieskolan är bekymmersamma på olika sätt. Jag tror att de flesta partier vurmar för att man gör andra val än de mest könsstereotypa och att man på olika sätt bryter nya vägar och tar ny mark, både tjejer och killar.

Sedan vet vi att avhopp tyvärr är ganska stora från de olika programmen. Då handlar det också om att det måste finnas möjlighet till vägledning för att ta sig vidare.

Hemma i Skaraborg har vi haft ett spännande projekt kopplat till teknikutbildningarna på gymnasieskolan som har handlat mycket om att man diskuterar normer, könsstereotypa föreställningar och så vidare. Det är ett sätt att stärka kvaliteten för både killar och tjejer som väljer utanför det som kanske är de gängse val som man gör.

Efter detta ska jag nu övergå till betänkandet. Caroline Helmersson Olsson sa i inledningen av sitt anförande att man nu löser problem i verkligheten och att alla har varit representerade. Men att alla har varit representerade i Gymnasieutredningen betyder inte att alla tycker lika.

Jag tycker att det var en bra gymnasieskola som alliansregeringen genomförde. Vi från Centerpartiet har ända sedan den genomfördes drivit att det på alla yrkesprogram ska vara möjligt att välja högskolebehörighet. Vi har också lyft fram möjligheten att välja det som kallas särskild behörighet, även på yrkesprogrammen, för att skapa många valmöjligheter framåt.

Varför har regeringspartierna så svårt för valfriheten att de hela tiden vill gå in och göra någonting?

Låt mig ge lite beröm till regeringen. Jag tycker att det är bra att man har lyft fram praon som en del. Det tror jag är en viktig del kopplad till att man faktiskt skapar yrkesdrömmar för olika människor. Det gör att grundskolan kommer närmare det omgivande samhället och det framtida yrkeslivet. Det är viktiga delar att ta del av.

Men, som sagt, man behöver ha en valkompetens. Den kan man jobba med i många olika ämnen, inte minst när det gäller de estetiska uttrycken. Det har tidigare framförts i debatterna att det är viktiga och stora delar av grundskolan. Men det är viktigt att också studie- och yrkesvägledningen kommer in.

Vi höjde kraven för alla gymnasieprogram när Gy 2011 genomfördes. Tidigare var det tre ämnen som behövdes för behörighet. Nu är det betydligt fler. Vi har höjt kraven på många olika sätt. Men vi vill fortsatt ha en riktigt bra och hög kvalitet.

Det som är oerhört viktigt framöver för att skapa valmöjligheter och valkompetens, för att man på riktigt ska få välja sitt liv, handlar om att vi har en god vuxenutbildning och många vägar framåt. Redan det lyfte vi från allianspartierna fram när det gällde Gy 2011, alltså att man fick möjlighet och hade rätt att läsa in grundläggande behörighet på komvux.

Unga människor är många gånger rationella. De vill veta vad som gäller. Därför tycker jag att det är bra att vi i dag håller fast vid det som alliansregeringen genomförde i Gy 2011. Och vi fortsätter att tala om för alla som väljer olika program att man på alla program, oavsett om det är högskoleförberedande eller yrkesprogram, kan läsa in behörighet för högskolan. Vi fortsätter alltså med det som redan finns.

En del säger att det är ett problem att antalet elever har minskat. Det är klart att man får största möjliga effekt när man talar om antalet elever. Men vi vet också att andelen minskar, och det är klart att vi alla ser denna problematik.

När vi möter företagsrepresentanter framkommer det att vi har kompetensbrist i hela vårt samhälle. Vi behöver fler människor som finns tillgängliga för arbetsmarknadens behov på olika sätt. Då är det viktigt att vi tar till vara varje människas möjligheter och potential.

Det står redan i dag. Stefan Jakobsson från Sverigedemokraterna, i den svenska skollagen att varje elev ska få möjlighet att utveckla hela sin potential. Vi behöver inte åka till andra sidan jordklotet för att leta efter det, utan då handlar det om på vilket sätt vi arbetar med detta. Då är lärarnas kompetens en jätte viktig del. Men också möjligheten framåt för alla elever är viktig.

Allianskollegan Erik Bengtzboe har tidigare i debatten nämnt introduktionsprogrammen. De är en viktig del. Vi har från allianspartierna lyft fram en tvåårig gymnasieutbildning – en yrkesskola. Det är viktigt att det finns många vägar framåt. Jag vill slutligen bara poängtera detta som den viktiga delen.

När det gäller ett estetiskt individuellt val vill jag vända mig till Elisabet Knutsson. Det var en diskussion om svenska tidigare. Från allianspartierna gjorde vi studiebesök i Borås för några år sedan och såg hur alla lärare i alla ämnen arbetade språkutvecklande.

Det är det som krävs för att detta ska göra någon skillnad – inte antalet timmar i svenska eller i något annat ämne. Det handlar om att se utbildningen som en helhet. Bort med håltimmar och så vidare! Man ska se att lärarnas kompetens bidrar på det sättet.

Det är därför viktigt att även estetiska uttryck kommer in i fler olika ämnen. De ska inte vara någon liten del vid sidan av, utan de bör få genomgripande betydelse. Beroende på hur yrkesutbildningen är uppbyggd och i vilka olika delar man kan förstärka lärandet när det gäller de estetiska uttrycken bör detta givetvis finnas med som en viktig del.

Fru talman! För att gå in för landning: Vi från Centerpartiet står fast vid en utbildning som leder till jobb på olika sätt. Det var det som vi drev hårt inför Gy 2011: Det ska vara sökbart för alla att kunna skapa sig den utbildning man vill ha.

När det gäller estetiska ämnen ser vi det som olyckligt att man vill ta tid från gymnasiearbetet för att lägga på detta och att man ytterligare går in och kringskär elevernas valfrihet. Ge i stället en bra studie- och yrkesvägledning genom hela grundskolan och genom hela gymnasieskolan så att man förmår att göra väl avvägda val för den framtid som man planerar för sig själv!

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 6.
(Applåder)

Anf. 46 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! Tack, Ulrika Carlsson i Skövde, för anförandet!

Jag tycker precis som du att det ska finnas valfrihet. Visst ska alla kunna få välja. Men i skolan är det enda ämne som i så fall skulle vara valbart och främja valbarheten det estetiska ämnet. Alla de andra ämnena, då? De är obligatoriska. Ska vi göra dem valbara också? Ska man kunna välja matte, svenska och alla andra ämnen?

Det vi vill göra är att upphöja estetiska ämnen till den nivå som vi tycker att de bör ha: obligatoriskt och meritpoängsatt. Som det är i dag innebär valet av ett estetiskt ämne att man lägger tid på ett ämne där man inte får några meritpoäng. Är det ett sjyst val när andra kan välja annat, som ger meritpoäng? Jag tycker inte att det blir likvärdigt.

Jag undrar varför ni sänkte kraven i Gy 2011 för yrkesutbildningen i svenska. Jag hör att Ulrika Carlsson säger att alla lärare ska vara svensklärare och att antalet timmar inte är så viktigt. Men de 50 timmarna för examensarbetet är jätteviktiga, och det kan inte alla lärare ha i sitt gebit. Men just svenska kan tydligen alla lärare vara lärare i. Jag tror inte att svensklärarna är så imponerade av det.

Företagare vill ha välutbildade elever. De vill ha elever med ett stort ordförråd.

Anf. 47 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Fru talman! Tack, Elisabet Knutsson, för möjligheten att ytterligare förtydliga mig om jag av någon anledning var något oklar!

Det exempel jag försökte ge från Borås handlade om att lärare arbetar språkutvecklande. Och visst har det med språket, och många gånger det svenska språket, att göra. Men det innebär inte att alla blir svensklärare. Tack för den möjligheten att vara tydlig! Men möjligheten finns att alla lärare är med och bidrar till de 50 000 ord som man behöver i sitt ordförråd och så vidare.

Det är också viktigt att vi funderar på möjligheten för de elever som har språksvårigheter av olika slag. Det ska ges bästa möjliga stöd även till den som kanske aldrig når den nivå som Elisabet Knutsson lyfter upp som så oerhört central. Detta är viktiga delar.

Jag anser inte att vi sänkte kraven i Gy 2011 när vi sa att det inte räcker med tre godkända ämnen för att vara godkänd för gymnasieskolan utan att det krävs betydligt fler. När man har behörighet i betydligt fler ämnen till gymnasieskolan har man förmodligen också därmed till exempel ett bredare ordförråd. Man har ju då tillägnat sig kunskaper i betydligt fler ämnen på det sättet. Man kan diskutera kvalitet på många olika sätt.

Jag vill än en gång betona vikten av valfrihet också när det gäller de estetiska uttrycken. Man kan inte välja alla de estetiska delarna utan bara någon av dem, vilket lyfts fram i propositionen.

Man kan politiskt säga att det ska vara meritpoäng för att det ska vara fint nog. Men om elever har en riktigt god studie- och yrkesvägledning och en bra karriärplan förstår de också själva vilken nytta de har av estetiska uttryck, och då väljer de ett sådant ämne. Så låt oss satsa på studie- och yrkesvägledning på riktigt!

Anf. 48 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är jättebra med språkutvecklare. Det är fantastiskt bra – på de skolor som har det, men det är rätt slumpmässigt.

Ulrika Carlsson säger att Alliansen inte sänkte kraven. Men om man tar bort 100 poäng från yrkesutbildningen och lägger på 100 poäng på teoretiska ämnen har man trots allt sänkt kraven på dem som läser på yrkesutbildningen. Ulrika Carlsson säger att det är viktigt därför att kraven har ökat och för att man ska vara godkänd i fler ämnen.

Men jag vet att om en elev inte har ett bra språk spelar det ingen roll hur många ämnen man ska vara godkänd i. Om man inte förstår vad man läser, och om man inte förstår ett lästal och vad som står där för att man inte har tillräckligt med kunskap i svenska spelar det ingen roll om man får fler timmar i matematik. Man saknar ändå sitt ordförråd. Detta gör mig faktiskt lite upprörd.

Ulrika Carlsson menar att man själv ska se att man har behov av estetiska ämnen. Det borde man kunna klara även med matematik, svenska och allting. Man skulle kunna inse att det kanske kan vara bra att räkna och skriva lite. I så fall borde dessa ämnen också kunna vara valbara.

Anf. 49 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Fru talman! Det var en spännande öppning som Elisabet Knutsson gav om att man skulle kunna ha en ännu större valfrihet i gymnasieskolan.

Det kanske kan bli så i en förlängning. Redan i dag kan man göra många olika val, läsa olika program på distans och välja att lägga upp sin utbildning på olika sätt. Om man är om sig och kring sig finns det stora möjligheter till olika former av valfrihet redan i dag när det gäller gymnasieskolan om man använder sig av dem.

Jag menar dock att när man höjer kvaliteten och kraven handlar det delvis om det grundskolan ska klara, nämligen hela denna del och alla dessa ämnen som vi till stor del och på många olika sätt ända sedan alliansregeringen tillträdde 2006 verkligen har lyft behovet av. Det gäller att öka kvaliteten på bred front när det handlar om grundskolan. Men det handlade också om att yrkesskolan behövde en förstärkt kvalitet. Det var denna helhet som alliansregeringen såg, och man lyfte också upp att yrkesprogrammen behöver leda till en större närhet till arbetsmarknaden.

Det var också då lärlingsutbildning kom in som en viktig del. Tidigare hette det yrkesförberedande program, och i dag heter det yrkesprogram. Det finns en viktig distinktion däremellan. Man satsar ytterligare i gymnasieskolan för att stärka kvaliteten gentemot arbetsmarknaden.

Det är viktigt att fortsätta att föra hela diskussionen. På vilket sätt gör vi det lättare att ställa om? På vilket sätt ökar vi rörligheten på arbetsmarknaden så att vi på många olika sätt ger unga, men också något äldre, möjligheter att göra nya val och på olika sätt hitta nya framtidsvägar? Ibland verkar det som att stegen alltid slutar vid universitetet, men det finns många andra vägar man kan gå för att bygga på sin kompetens. Det hoppas jag att vi får tillfälle att debattera mer framöver.

Anf. 50 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Eftersom du väckte mig ur min dvala, Ulrika Carlsson, var jag tvungen att gå fram och replikera.

Jag vet att vi har ungefär samma bakgrund och att vi båda har kunskap inom skolan. Jag tycker tyvärr inte att nuvarande skolplaner, läroplaner och allting som vi ska styra skolan med är speciellt bra. Jag tycker att de är baserade på helt fel saker – inte på kunskap.

När man går igenom dessa skolplaner och läroplaner kan man läsa, precis som du säger, att eleverna ska utnyttja sin fulla potential. Det kan ju låta bra. Men om man jämför med Singapore, där det står ”bring out the best in every child”, skiljer det för mig världsdelar, och inte bara därför att vi är på andra sidan jorden.

Jag valde att åka och titta på det land som har lyckats bäst med sina elever de senaste tio åren. De ligger på första plats, medan vi ligger på plats 25, 26, 27 eller 28 beroende på vilken undersökning man tittar på.

Att sitta och navelskåda sig själv och inte våga titta på andra länder tror jag inte utvecklar vårt land. För mig är det en extrem pedagogisk skillnad mellan att elever ska utnyttja sin fulla potential och att vi ska ”bring out the best in every child”. Det är alltså lärarens uppgift att se till att eleven växer. Det är lärarens uppgift att ta tillbaka mandatet och bli en styrande, stödjande och lärande enhet.

För mig som sverigedemokrat är valet väldigt lätt om jag måste välja mellan å ena sidan lite katederundervisning och en styrande, tydlig lärarenhet som är baserad på kunskap och å andra sidan den nuvarande flumskolan. Här får Centerpartiet självt redovisa var man står.

Anf. 51 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Fru talman! Det är glädjande att jag förmådde väcka sverigedemokraten Stefan Jakobsson ur hans dvala här i kammaren; det är ju ändå viktiga frågor som vi diskuterar.

Om jag ska vara ärlig ser jag inte riktigt skillnaden mellan ”bring out the best in every child” och att man från lärarens sida stöttar varje elev att nå elevens fulla potential. Detta är nämligen vad jag läser in i den svenska skollagen.

Det var detta som vi arbetade fram och som Jan Björklund bjöd in till väldigt tidigt när alliansregeringen tillträdde 2006, för att vara väldigt tydlig med skollagens betydelse samt betydelsen av att vi följer upp den på ett bra sätt och ger alla barn rätt till stöd. Detta har också den nuvarande regeringen lyft in i en proposition som vi talade om här för inte så länge sedan, som handlade om att varje barn ska få det stöd som det behöver och har rätt till. Det är en viktig del.

Jag vänder mig starkt emot beskrivningen att vi skulle ha en flumskola i Sverige. Jag vet att det finns dålig kvalitet i ett antal skolor, men att kalla den svenska skolan för flum gör mig bedrövad. Jag vet att det finns oerhört många skickliga rektorer och lärare, motiverade elever och så vidare som på många olika sätt presterar fantastiskt i den svenska skolan i dag, så stå inte och säg att det är någon flumskola vi har!

Låt oss se till att den skola som inte håller tillräckligt hög kvalitet får chansen att vända den utvecklingen. Där har allianspartierna tillsammans drivit på för möjligheten till olika former av karriärtjänster och för att se till att de bästa lärarna får de tuffaste utmaningarna på många olika sätt.

Det är otroligt viktigt att vi gör detta, men att i det sammanhanget racka ned på en verksamhet som är så diversifierad som den svenska skolan tyvärr är tycker jag inte hjälper skolan som helhet att utvecklas framåt. Benämnen de problem som finns i stället för att dra allt över en kam som en flumskola, och se till att vi börjar bygga kvalitet!

(Applåder)

Anf. 52 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag vidhåller nog faktiskt att det är en flumskola. De bra rektorer, lärare och elever som Centerpartiet här räknar upp klarar sig trots denna flumskola; det handlar inte om att de får stöd och hjälp av de olika saker som finns runt omkring.

Att Centerpartiet inte ser skillnaden mellan dessa två saker är kanske anledningen till att Sverigedemokraterna ligger på 20–25 procent i undersökningarna och Centerpartiet på 8–10 procent; det vet jag inte. Det kan också vara annan politik som gör det.

Jag håller dock helt med om en sak: Vi måste se till att vi får en likvärdig skola i Sverige. Där har Sverigedemokraterna en lösning, nämligen ett statligt huvudmannaskap. Vi bör återta denna roll.

Jag bryr mig om det som finns runt skolan. Sverigedemokraterna struntar fullständigt i med vilken pedagogik och i vilken form skolan drivs. Om det är Montessori, friskola, kommunala enheter eller kooperativ bryr jag mig inte om, och jag tror att det är här som vi i politiken har gjort fel. Vi går in och petar i skolans värld, och lärarna får politiker hängande över axeln.

Ta tillbaka det som finns runt omkring lärarna! Se till att återställa all den personal som kommunerna har sagt upp – alla SYV:are, alla personer som jobbar inom skolhälsovården, alla kuratorer och alla andra som ska göra så att lärarna kan göra sitt riktiga jobb.

När man i dag befinner sig i ett vanligt fikarum kommer rektorn in och säger: ”Oj, jag har ingen som kan ha matematiken i eftermiddag.” Rektorn frågar SO-läraren: ”Är du snäll och tar lektionerna på eftermiddagen? Du är ju lärare; även om du inte kan matematik kanske du kan ha eleverna inom det här området.”

Jag utmanar varje person att gå in i en byggbod och säga samma sak: ”Här inne sitter bara snickare och betongare, men vi ska dra elektriciteten i dag. Elektrikerna har inte kommit, så var så goda och ta tag i det här!”

De skulle bara ha hånskrattat åt oss. Vi inom läraryrket gör det därför att vi brinner för barnens bästa.

Jag tror väldigt mycket på att komma tillbaka till att vi styr skolan statligt. Är det sedan så att det inte fungerar, att man kommer ut i arbetslivet eller näringslivet eller till vidare studier och det inte funkar, då är jag helt överens med er om att vi ska tillsätta en statlig rektor som går in och stöttar och hjälper. Där är vi helt överens.

Anf. 53 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Fru talman! Det är sällan populärt att i debatten hänvisa till sitt tidigare yrke eller till sin lärarroll, men jag måste ändå få göra det. Jag har faktiskt jobbat ett antal år i den så kallade statliga skolan innan det skedde en kommunalisering, och jag skulle inte säga att kvaliteten var så mycket bättre då. Jag var ju fortfarande anställd av kommunen.

Jag förstår inte vad Stefan Jakobsson är ute efter. Det låter som att man genom att förstatliga skolan skulle lösa en massa problem. Som centerpartist ser jag dock inte alls detta som lösningen. Beslut fattas nära verksamheten, absolut med tydliga ramar. Men de bästa besluten för att utveckla den lokala verksamheten fattar man så nära som möjligt den verksamhet som finns.

Detta kan, som Stefan Jakobsson nämnde, röra sig om fristående skolhuvudmän och olika pedagogiska inriktningar, men att man har tillräckliga resurser och att dessa fördelas på ett sådant sätt att man förmår skapa en likvärdighet ser jag som oerhört viktigt.

Ett antal ledamöter i denna kammare – dock inte alla – minns väl hur det kunde se ut på många högstadieskolor på 70-talet, med oerhört många elever som drev omkring och sällan var på några lektioner. Jag blir förvånad när man lyfter denna del från den svenska skolan och säger att den statliga skolan skulle ha varit så oerhört bra på det sättet.

Jag tror att den svenska skolan i dag förmår att se elever på ett betydligt bättre sätt än vad man gjorde långt tillbaka i tiden samt att man ser hela eleven. Jag kan hålla med om det som Stefan Jakobsson sa om behovet av elevhälsopersonal – man skulle behöva stärka denna del – men att tala om att man skulle återanställa de som har försvunnit tycker jag låter som en väldigt märklig retorik. Tala snarare om hur man framåt förstärker med dessa kompetenser!

Vi har från Centerpartiet och den övriga Alliansen lyft fram behovet av fler yrkeskategorier, så att lärare får vara just lärare, för att kunna satsa på en riktigt bra kvalitet.

Anf. 54 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Den svenska skolan behöver sannerligen en hel del reformer för att vi ska komma till rätta med de problem som vi har gällande en jämlik skola och att likvärdigheten har sjunkit i den svenska skolan.

Särskilt gymnasieskolan behöver en rad förändringar för att vi ska lösa de problem som skapats av de skolreformer som Alliansen fick till, som ledde till just mindre likvärdighet och mindre jämlikhet i den svenska skolan.

Det finns många saker att göra, och jag ska inte säga att Alliansen är ensamt skyldig till det som har hänt med svensk skola.

Till exempel skulle vi behöva förändra den svenska gymnasieskolan så att den går från en kursutformad gymnasieskola till en ämnesutformad gymnasieskola. Vi skulle behöva ha ett betydligt större statligt ansvar för den svenska skolan, i synnerhet gymnasieskolan. Vi skulle också behöva ha mycket mer tydlighet när det gäller vilka program som finns i den svenska gymnasieskolan.

Men det finns också en rad andra problem som vi behöver ta tag i. Ett av dessa problem är det ämne som vi berör i dag, nämligen högskolebehörighet för alla program på gymnasiet.

Tidigare gick ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan ett yrkesförberedande program, vilket har konstaterats från talarstolen tidigare. Sedan Gy 2011, det vill säga den nya gymnasieskolan, infördes går bara knappt en tredjedel ett yrkesprogram, och det sjunker tyvärr.

I den första ansökningen till den nya gymnasieskolan hade andelen sökande till yrkesprogrammen minskat med ungefär 10 procent. En betydelsefull del av förändringen av yrkesprogrammen är att de inte längre per automatik ger grundläggande högskolebehörighet utan ett aktivt val från elevernas sida. Utifrån den sociala struktur som råder på de olika nationella programmen i dag är det lätt att konstatera att den nationella snedrekryteringen till högskolan kommer att öka med den nya gymnasielagen. Det är också något vi har sett hända de senaste åren.

Vänsterpartiet vill att alla elever ska mötas av höga förväntningar när de börjar gymnasieskolan. Historien visar att höga förväntningar är en viktig faktor för goda resultat. Den ålderdomliga föreställning som motiverat skillnader mellan teoretiska och praktiska yrken gäller inte i dagens eller framtidens samhälle och på arbetsmarknaden. God språkförmåga och god språkförståelse är viktigt för alla medborgare i livet, såväl som samhällsmedborgare som i arbetslivet. Elever har genom historien alltid svarat positivt på högre ambitionsnivåer i utbildningssystemet. Höga förväntningar har höjt den generella kunskapsnivån och gjort Sverige till en kunskapsnation.

För flera av de yrkesförberedande programmen finns det dessutom en naturlig fortsättning i form av utbildningar på högskolan eller på yrkeshögskolor, bland annat inom vård och omsorg samt inom olika tekniska utbildningar. Att läsa vidare på högskola ska också vara en möjlighet för alla, under hela livet. Det betyder inte att möjligheten behöver utnyttjas av alla och inte att vi inom politiken ska tvinga alla att läsa vidare, men dörren

Prot. 2017/18:135

19 juni

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet på yrkes-
program och ett
estetiskt ämne i alla
nationella program*

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet på yrkes-
program och ett
estetiskt ämne i alla
nationella program*

bör hållas öppen oavsett det val av gymnasieprogram som någon gör under sin tid som tonåring.

Den möjlighet som i dag finns att läsa in högskolebehörigheten inom ramen för ett yrkesprogram innebär stora nackdelar jämfört med att gå ett högskoleförberedande program. Elever på yrkesprogram måste utnyttja det individuella valet eller läsa ett utökat program för att läsa in de poäng som krävs för att få högskolebehörighet. Även om de gör det kommer de dock inte att kunna konkurrera om många av studieplatserna på högskoleutbildningar, eftersom många av dessa kurser inte ger meritpoäng. Eleverna får även mindre utrymme att läsa in de särskilda behörigheter som krävs för många högskoleutbildningar.

Innan jag lämnar detta och går över till ett annat viktigt område som vi ska rösta om här i dag vill jag bara säga att jag verkligen inte förstår varför man inom Alliansen har den syn på kunskap man har. Varför vill man göra en sådan enorm skillnad mellan yrkesprogrammen och de så kallade teoretiska programmen? Vad är det man anser att barnen på yrkesprogrammen inte har? Vad är det som gör att de inte kan klara av att läsa sig till lite bättre språkförståelse och få en enklare väg in i utbildning om de så önskar i framtiden? Det förstår inte jag.

Om man kopplar ihop den här frågan med arbetsmarknadspolitiken förstår man dock lite bättre. Det här handlar egentligen inte jättemycket om att nyansera att dessa elever inte klarar av att läsa lite mer språk; det handlar om att ni vill skapa en låglönemarknad. Det handlar om att ni vill cementera de skillnader som finns mellan de här barnen, från gymnasieskolan och ända in på arbetsmarknaden. Det ser vi även när ni röstar om andra frågor som rör arbetsmarknaden.

Vi vet nämligen allihop att en elev som går ett yrkesförberedande program men inte har samma teoretiska meriter som andra elever inte heller kommer att få en lika hög lön. Så säger de företag vi har besökt och de företag som har besökt oss i riksdagen. Så säger fackföreningsrörelsen, och så säger många andra som är kritiska mot Alliansens ställningstagande. Det gäller även Sverigedemokraterna; Stefan Jakobsson må ha jobbat med alla yrken som finns på den här planeten, men i det här fallet – liksom i många andra – verkar Stefan Jakobsson vara helt verklighetsfrånvärd.

Jag tänkte även nämna något om estetisk verksamhet för alla elever. Vänsterpartiet tycker att det är självklart att alla gymnasieelever ska få utveckla och använda sin fantasi och kreativitet samt sin förmåga att kommunicera genom att delta i estetisk verksamhet. Det krävs också kunskaper för att ta del av och tolka det kulturella utbudet, vilket alla ska ha rätt till. Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer är dessutom en av de åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande som har fastställts av EU och som Sverige som medlemsland har ställt sig bakom. Estetik, kreativitet och förmåga att uttrycka sig konstnärligt är vidare en tillgång i många yrken. Estetisk verksamhet bör därför ingå som ett obligatoriskt ämne i alla nationella program på gymnasieskolan.

Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation nr 1.
(Applåder)

Anf. 55 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Precis som i mitt tidigare replikskifte blir jag även när det gäller Daniel Riazat ibland inte riktigt klok på hur man ska få ihop logiken bakom argumentationen.

Estetisk verksamhet är alltså så viktigt att det inte kan tillåtas vara frivilligt. Det är alldeles för livsavgörande att man får ta del av det att man *måste* läsa det när man går en yrkesutbildning eller valfritt gymnasieprogram. Däremot är det fullt rimligt att hela högskolebehörigheten är frivillig – den är *inte* så viktig att den behöver vara obligatorisk.

I förslaget som ligger och som ni tänker rösta för, Daniel Riazat, är alltså högskolebehörigheten frivillig medan den estetiska verksamheten måste vara obligatorisk. Den är tydligen så pass mycket högre prioriterad än högskolebehörigheten. Jag får inte riktigt ihop den svulstiga retoriken med det faktiska innehållet. Kanske är det så att man söker mer konflikt än vad som faktiskt finns därför att man tycker att det är roligt med högtravande och svulstig retorik lagom till ett val.

Daniel Riazat frågade varför det är viktigt att man får högskolebehörighet när man går vissa program men inte andra, fru talman. Den svenska gymnasieskolan är delad i två delar. Det heter inte teoretiska program och praktiska program, utan det heter yrkesutbildning och studieförberedande program. De studieförberedande programmen ger ingen yrkeskompetens utan leder enbart vidare till högskola. Därför är det en självklarhet att de måste innehålla högskolebehörighet; allt annat vore att lura de individerna.

Yrkesutbildningen leder å andra sidan till ett yrke, och då har man möjlighet att välja – i den frivilliga skolform som gymnasieskolan faktiskt utgör. Detta rör ytterst kapabla människor, men vi vet att det före 2011 var stora avhopp från utbildningarna. Det var framför allt kopplat till att eleverna tyckte att de läste för mycket teoretiska ämnen. Den som tror att det är ett låglöneproletariat som utbildas tror jag dessutom ska ta och titta på vilka ingångslöner man får genom en yrkesutbildning.

Min fråga till Daniel Riazat är: Om det är avskräckande i dag för att det blir för mycket poäng, hur blir det då om *alla* på yrkesprogrammen ska tvingas läsa 2 800 poäng?

Anf. 56 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Erik Bengtzboe! Det är inte första gången Moderaterna och Erik Bengtzboe inte får ihop logiken och politiken, så jag är inte alls förvånad över reaktionen.

Erik Bengtzboe nämnde att vi skulle ställa oss bakom att det ska vara frivilligt med högskolebehörighet på gymnasieprogrammen men inte med estetiska ämnen i skolan. Vänsterpartiets ställningstagande är i grund och botten att behörigheten till vidare studier ska vara en del av gymnasieskolan och inget som ska väljas till eller väljas bort. Vi anser dock att regeringen i denna utredning, som jag också har suttit i den politiska referensgruppen för, har gjort ett bra arbete. Man har tagit fram ett bra förslag som är rimligt utifrån den situation vi har i dag, och vi ställer oss stolt bakom det förslag som har lagts fram.

När det kommer till estetiska ämnen ska jag bara säga att jag inte riktigt kan förstå – och det är inte jag som är svaret skyldig utan Alliansen och du som företrädare för Alliansen, Erik Bengtzboe – varför arbetarklassen inte skulle behöva ta del av kultur. Varför har arbetarklassen inte rätt att ta del

av och lära sig mer om kultur? Det handlar om att kunna tolka och kommunicera genom kultur.

Jag förstår heller inte varför det måste vara så att ett val som en ungdom gör som 15-åring ska påverka livschanserna för resten av livet. Eleven kanske råkar ändra sig senare i livet, vilket vi vet kan hända; jag och Erik Bengtzboe var i den åldern för inte jättelänge sedan. Varför vill Erik Bengtzboe tvinga ungdomar att hålla sig till ett val de gjorde som 15-åringar? Varför är inte alla ungdomar och alla människor värda en chans att ändra sig och inte behöva slösa flera år av sitt liv på att komma tillbaka till det de kunde ha gjort under sin ordinarie tid i gymnasiet? Där är Erik Bengtzboe svaret skyldig, inte Vänsterpartiet eller regeringen.

Anf. 57 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Jag måste tacka Daniel Riazat för att han är en underhållande debattör som det har varit roligt att få umgås med i kammaren under de senaste fyra åren. Jag hoppas att vi får fortsätta göra det även i framtiden.

Jag måste också tacka Daniel Riazat för att han åtminstone är ärlig med sitt eget partis uppsåt i detta. Vänsterpartiet vill att det ska vara obligatoriskt, och då säger man det och löper linan ut i sin retorik. Det finns andra företrädare som står bakom propositionen och argumenterar på precis samma sätt men vägrar erkänna just det faktumet, och jag tycker att det är hederligare att man faktiskt står för det.

Det finns en bred överenskommelse i kammaren, skriven och oskriven, mellan praktiskt taget alla partier – möjligtvis ett undantaget – om att vi inte vill ha ett skolsystem som stänger dörrar. Det är därför vi bygger ut komvux så kraftigt i det här landet. Det är därför vi ser till att det finns vuxenutbildningar och möjlighet att skola om sig. Det är också därför vi bygger ut yrkeshögskolan så att även människor som har en akademisk bakgrund kan välja att gå *den* vägen. Flexibiliteten måste gå åt flera håll.

Jag tycker helt ärligt, fru talman, inte att retoriken håller att bara för att man inte vill att det ska vara obligatoriskt med estetisk verksamhet vill man stänga dörrar för arbetarklassen. Tvärtom har vi tio års obligatorisk grundskola där de estetiska verksamheterna är en stor del.

Daniel Riazat besvarar fortfarande inte min fråga. I sitt huvudanförande konstaterar han krasst och tydligt att en av anledningarna till att elever väljer bort yrkesprogrammen är att om man väljer yrkesprogrammen och vill ha högskolebehörighet måste man läsa mer än 2 500 poäng. Du sa att man måste ha ett utökat program för att få ihop det. Det förslag som ligger på bordet tvingar på alla elever på yrkesprogrammen ett program som är utökat med 300 poäng. Om eleverna i dag väljer bort yrkesprogrammen för att det blir för många poäng jämfört med att gå ett studieförberedande program, om du alltså tvingar alla att ta 300 poäng extra, tror du inte att många då kommer att välja just de studieförberedande programmen precis som i dag?

Anf. 58 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Tack, Erik Bengtzboe, för att det inte bara blev kritik utan att du helt enkelt gjorde en liten pudel och drog tillbaka delar av kritiken mot mig.

När det gäller frågan om antalet poäng på gymnasieskolan ska det sägas att Erik Bengtzboe lika väl som jag vet att om det ingår ett antal ämnen i ett program med ett visst antal poäng är det betydligt färre som kommer att vilja hoppa av från det programmet jämfört med hur många som inte vill behöva göra ett aktivt val att läsa fler poäng. Det har vi sett när det gäller andra val i samhället och andra val inom skolsystemet. Alla har inte möjlighet att välja. Vi vet också att det ser väldigt olika ut i olika kommuner i dag när det gäller hur bra kvalitet man har på utbildningen.

Ser vi till att det blir obligatoriskt och att alla åtminstone ska ha möjligheten från start men sedan kan välja bort det kommer det att bli ett annat system. Det viktigaste argumentet som vi har från regeringens och Vänsterpartiets sida är att vi har sett det här i verkligheten. Det här har existerat i Sverige. Vi har haft en gymnasieskola där högskolebehörigheten har funnits för alla program. Vi har haft en gymnasieskola där estetiska ämnen har funnits. Inte var det en katastrof! Nej, tvärtom stärkte det eleverna och samhället. Det gjorde att alla elever fick en möjlighet att komma vidare i livet på ett enklare sätt.

Vi hade dessutom byggt upp ett komvuxsystem som underlättade för de elever som trots detta inte klarade av att bli godkända i alla ämnen och komma vidare att kunna göra det. Men även det förändrade Alliansen. Man såg till att tusentals människor hamnade utanför utbildningsystemet och arbetsmarknaden. Det är det som vi vill motverka, och det är det som den här frågan handlar om. För mig är det självklart att alla ska ha likvärdiga förutsättningar.

(Applåder)

Anf. 59 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att reagera när Daniel Riazat nämner lite olika saker här.

Daniel Riazat sa i ett anförande tidigare att Stefan Jakobsson uppenbarligen har jobbat i alla yrkeskategorier som finns i hela världen. Det var någon sorts retoriskt knep han försökte kasta på mig.

Herr talman! Jag har jobbat i fem olika yrken. Om Daniel Riazat tycker att det är alla yrken som finns i hela världen säger det mer om Daniel Riazats verklighetsuppfattning än om min yrkeserfarenhet. För jag kan väl aldrig tänka mig att Vänsterpartiet, som väldigt hårt driver linjen att de ska vara ett arbetarparti, tycker att yrkeserfarenhet och livserfarenhet är någonting negativt. Eller är det så?

Anf. 60 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag är här för att diskutera gymnasiepropositionen och betänkandet som har lagts fram och ingenting annat.

Anf. 61 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag får väl fortsätta på samma ämne som jag började med, och det är att jag ju måste reagera när Daniel Riazat säger saker från talarstolen som låter helt absurda.

Daniel Riazat har hittills under hela den här mandatperioden vägrat att ta mig i hand efter debatterna därför att han påstår en massa olika saker om mig. Men jag har hört sägas att alla människor föds som vänsterpartister, och sedan växer de upp. Nu får vi se om Daniel Riazat har vuxit upp

och vågar ta mig i hand, för vi är ju fortfarande människor. Jag har inte en människosyn som gör skillnad på människor. Om Daniel Riazat har det får det stå för honom.

Anf. 62 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag är som sagt i den här kammaren för att diskutera betänkandet som handlar om högskolebehörighet för alla program. I den frågan anser inte Sverigedemokraterna att alla elever har tillräcklig kompetens för att kunna läsa lite extra språk i gymnasieskolan eller att estetiska ämnen är lika viktiga för alla i vårt samhälle. Det är det jag är här för att diskutera. Om Sverigedemokraterna hade varit intresserade av att debattera den frågan skulle jag gärna ha debatterat den, men nu handlar det om helt andra saker som jag inte är intresserad av. Lika lite intresserad är jag av att skaka hand med rasister.

Anf. 63 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att tacka Erik Bengtzboe och Ulrika Carlsson för deras anföranden. Jag instämmer i stort sett i allt som de sa. Det gör det också mycket enklare för mig att hålla det här anförandet, för då kan jag koncentrera mig på att tala om annat.

Jag tänkte tala om att jag sprang maraton för två veckor sedan. Det var över fyra mil långt, det var 30 grader varmt, solen stekte och det var ganska jobbigt. Jag tänker på när jag hade sprungit tre mil och hade drygt en mil kvar. Man vill så gärna lyckas. Man är rätt slut, man känner att kroppen protesterar, man har kramp i vaden, man har vätskebrist och systemet funkar inte. Samtidigt har man bilden av att man snart, eller om någon timme i alla fall, kan vara inne i Stadion och höra folkets jubel. Där finns vänner som väntar och vatten att dricka. Man vill verkligen lyckas. Samtidigt funderar man på om det är värt det. Är det värt att ta ut sig fullt ut och springa den där sista timmen också?

Så där tänker man. Det kan bli en kollaps. Det kan bli att man går in i väggen, får men för livet och aldrig någonsin kan springa igen och framför allt inte vill springa igen.

Herr talman! När det gäller det här med att få lyckas tror jag att vi ibland glömmer bort hur viktigt det är. Det kan vara små saker, och det kan vara stora saker. Att lyckas på morgonen med att koka ägget perfekt kan verka obetydligt, men det sätter ändå stämningen för resten av dagen. Motsatsen, att misslyckas med det man gör först på morgonen, kan också sätta stämningen för dagen. Att lyckas med något större får inte bara konsekvenser för den dagen utan för hela livet. Man växer som människa och som person. Man förändrar sin inställning till sig själv som människa.

Det här är en av skolans kanske allra största och svåraste avvägningar. Hur gör man skillnad mellan höga förväntningar och chansen att lyckas men också risken att inte lyckas? Hur ser man till att ha väldigt höga förväntningar på varje elev men inte så höga att eleverna går in i väggen och måste bryta loppet, får kramp i vaden eller aldrig mer vill springa? Förväntningarna ska vara så höga att eleverna lyckas och att de tar sig i mål, lyckas fullfölja en utbildning och gör det med framgång.

Jag tror att det är en otroligt svår avvägning som skolan måste göra varje dag i klassrummet men också som system. Hur ser vi till att folk lyckas? Att lyckas och att känna att man då växer är otroligt viktigt för en människa. Det är bättre att lyckas med ett halvmaraton än att misslyckas med ett helt maraton. Jag har gjort både och, kan jag säga.

En av de stora utmaningarna, herr talman, är att vi har 17 ½ procent som inte klarar grundskolan. Jag menar att just när det gäller grundskolan kan man inte dra slutsatsen att vi måste sänka förväntningarna och göra den enklare, utan vi måste lägga mycket mer kraft på att fler faktiskt ska lyckas. Svaret på hur vi ska minska de där 17 ½ procenten är inte att ta bort betygen, sänka förväntningarna, sänka kraven eller ta bort kunskapsinnehåll. Nej, svaret måste vara tidigare stöd, mer stöd, mer effektivt stöd, mer skickligt stöd och mer tid, för grundskolan är så väldigt viktig att lyckas i. Lyckas man inte i grundskolan blir det rätt svårt att lyckas med någonting annat i utbildningshänseende men också att lyckas på arbetsmarknaden.

Detta att lyckas tror jag är ganska centralt för människan. Grundskolan är central därför att den ska lägga grunden för så mycket annat. Gymnasiet är något annorlunda. De 17 ½ procent som inte lyckades med grundskolan går vidare till introduktionsprogrammet, och det är väldigt många. Få av dem går vidare till ett nationellt program. Få av dem får en examen från ett nationellt program. Några får det, men ganska många får det inte. Det är också ganska stora avhopp från de nationella programmen.

Herr talman! Det är återigen en avvägning, och den är inte alldeles enkel att göra. Hur ser vi till att fler lyckas? Hur vi ser till att folk får optimera sina kunskaper utan att riskera att fler hoppar av och misslyckas helt och hållet? Om man misslyckas helt och hållet blir det också svårt att ta sig vidare till arbetsmarknaden eller vidare studier.

Regeringens svar på utmaningen är lite konstigt. När jag tänker snällt förstår jag syftet. Man vill att fler ska lära sig mer. Man vill optimera kunskapen. Men om effekterna blir att fler misslyckas och hoppar av, att man inte tar sig igenom gymnasieskolan, har det fått den rent motsatta effekten, och det i dubbel bemärkelse. Det blev inte bara på det sättet att eleverna inte nådde den kunskap man ville att de skulle nå; risken finns också att fler hoppar av och misslyckas.

Jag vill verkligen varna för en sådan politik. Jag menar inte att regeringens politik är helt avgörande på det sättet; förslagen i propositionen är trots allt ganska marginella. Men jag vill verkligen varna för en politik som leder till att fler misslyckas med sin utbildning. Det kommer att förstöra den enskildas livschanser. Men det är också farligt för samhällsklimatet.

Jag tycker att det ska vara ungefär som i dag, att grundläggande högskolebehörighet – som verkligen inte innebär att man kan gå på vilket högskoleprogram som helst, utan det gäller en ganska liten andel högskoleprogram – ska finnas på många utbildningar och vara valbar på de andra. Man ska också se till att det verkligen är praktiskt valbart för dem som vill göra det valet. Det är omöjligt på många ställen i dag. Det har vi sett i utredningar. Kanske ska vi fokusera på att se till att de gymnasieskolor som i dag gör det svårt att välja till ska göra det lättare?

Jag tycker också att man ska fundera på hur fler ska lyckas i gymnasiet. Kan vi göra något för att de som hade svårt i grundskolan ska lyckas i gymnasiet? Alliansens svar på det är att se till att det finns en yrkesskola och fler yrkesutbildningar som folk kan lyckas på och ta sig vidare från.

Alliansens och Liberalernas svar är också att ge nya chanser senare, att se till att man senare kan läsa in det som man inte klarade, se till att man kan byta bana senare och att se till att man kan få vidare yrkesutbildning – antingen i företagets regi, i egen regi eller i offentlig regi. Vi ska se till att man kan få nya chanser hela tiden.

Vi ska dock undvika risken för att fler misslyckas i gymnasiet. Det är farligt om många misslyckas i gymnasiet. Jag vill verkligen varna för en situation där många, kanske framför allt unga män, misslyckas i gymnasiet och med att ta sig in i samhället och på arbetsmarknaden. Det är inte bra för samhällsklimatet. Och därför måste vårt fokus vara på hur så många som möjligt ska lyckas med så mycket som möjligt. Var hittar vi det optimala?

Jag vill inte säga att Liberalerna eller Alliansen har hittat det optimala. Men vi försöker i alla fall lösa den situation som vi har i dag, med ganska många som inte klarar grundskolan. Hur ska de lyckas med att åtminstone ta sig in på arbetsmarknaden?

Herr talman! Ibland är det bättre att lyckas springa en halvmaran och känna den härliga känslan av att komma in på Stadion och bli bejublade. Ibland är det bättre att få en chans att lyckas med halvmaran och få en chans att träna ytterligare för att vid ett annat tillfälle, senare i livet, klara ett helt maraton. Det viktigaste är att få en chans att lyckas.

Herr talman! Med det vill jag yrka bifall till reservation 4.
(Applåder)

Anf. 64 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Herr talman! I mitt och Christer Nylanders förra replikskifte, för några veckor sedan, ställde han 16 frågor i sin första replik. Jag ska inte utsätta honom för det, utan jag ska ställa några frågor som det är möjligt för Christer Nylander att uppfatta och besvara.

Jag vill gärna hålla tag i det här med förväntningar. När det gäller maran kan ju hela alltet vara en mara, till exempel att man blir riden av maran. Men i bästa fall är det inte på det sättet.

Vad är det som gör att Christer Nylander anser att det för yrkes eleverna framåt att läsa färre poäng i svenska än eleverna som går på teoretiska program? Många av de organisationer som har varit stormförtjusta i och applåderat reformen om högskolebehörighet – Svenskt Näringsliv, LO, TCO, Saco och LRF, you name it – vill att yrkes eleverna ska ha en god standard.

Christer Nylander om någon, som själv arbetar med språket på sin fritid, kan förstå att man måste ha ett gott ordförråd för att förstå till exempel en instruktion. Varför vill ni inte öka antalet undervisningstimmar i svenska för yrkes eleverna?

Anf. 65 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Jag ska svara mycket ärligt på det. Jag tror att skillnaden mellan mig och de organisationer som Elisabet Knutsson nämner är att jag har ett mycket tydligare outsidersperspektiv. Det allra bästa hade kanske

varit att alla hade lyckats med alla kurser i gymnasiet. Då hade man kunnat proppa i dem väldigt mycket. Men det förutsätter att alla lyckas.

Om effekten i stället blir att fler hoppar av och inte lyckas tror jag inte att det är bra för arbetsmarknaden. Det är inte bra för arbetsmarknadens parter. Men det är framför allt inte bra för vare sig samhället eller individen.

Om man teoretiserar yrkesprogrammen, som redan i dag är alldeles för teoretiska för många, finns det risk att färre lyckas och att fler hamnar utanför både samhället och arbetsmarknaden. Det vill jag inte riskera. Jag vill att fler ska lyckas.

Anf. 66 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Herr talman! Tack för det ärliga svaret, Christer Nylander!

Det jag hörde nu var att alla som söker till yrkesprogrammen har lägre förmåga att tillskansa sig kunskap än de som söker till de teoretiska programmen. Är det Christer Nylanders ärliga tanke att vi redan när eleverna börjar på yrkesprogrammen ska tala om för dem att vi har så låga förväntningar på dem och att vi vet att de inte har kapacitet att lära sig mer svenska och engelska? Och därför har vi som politiker lyft det beslutet från deras axlar och gjort det enkelt för dem att ta sig igenom skolan. Då kan de i bästa fall läsa en bruksanvisning, med lite hjälp.

Anf. 67 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Jag har väldigt höga tankar om Elisabet Knutsson. Jag tror henne om gott. Därför blir jag väldigt besviken när hon väljer att misstolka mig på det sättet. Man kan verkligen bestämma sig för att göra det i en politisk debatt. Men jag tror inte att Elisabet Knutsson tror att jag har den synen på människan. Elisabet Knutsson vet egentligen att jag har en liberal syn på människan och en ganska humanistisk inställning.

Att jag i dag landar i att inte vilja proppa in mer teoretisk kunskap i alla beror på att man på vissa av programmen ska förbereda sig för högskolestudier, och på andra program är tanken att man ska gå vidare till ett yrke. Men om ganska många hoppar av programmen i dag och om några inte ens kommer in på de nationella programmen måste jag fråga mig hur vi ska se till att fler människor, totalt sett, ska lyckas i gymnasiet.

Min slutsats är att det kanske är bättre att göra som Alliansen har föreslagit: att se till att man åtminstone lyckas med någon utbildning och kan ta sig vidare på arbetsmarknaden. Man får en utbildning som ligger nära det arbetsmarknadens parter efterfrågar. Vi har till exempel föreslagit yrkesskolor, i stället för att alla gymnasieprogram och nationella program ska vara likadana. Vi vet nämligen att det är ganska många människor som inte klarar grundskolan och att det är ganska många som inte klarar de nationella programmen. Om man varken klarar yrkesprogrammen eller de högskoleförberedande programmen är det dessutom jättesvårt att ta sig in på arbetsmarknaden.

Jag är rädd för ett samhälle där många unga män och en del kvinnor känner sig misslyckade och utanför. Jag vill inte ha det samhället. Därför funderar jag på hur fler ska lyckas. Och därför tror jag att gymnasiet måste bli mer diversifierat än i dag.

(Applåder)

Prot. 2017/18:135

19 juni

Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program

Anf. 68 ANNIKA ECLUND (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att kommentera den liggande propositionen om den grundläggande högskolebehörigheten på yrkesprogrammen. Det mesta är sagt vid det här lagt. Mina allianskollegor har ju redan ingående redogjort för vår hållning.

Låt mig bara sammanfatta: Det är redan i dag möjligt att läsa in behörighetsgivande kurser på yrkesprogrammen, men det är olyckligt att regeringen i sin kommunikation inte har varit tydlig med detta. Många av oss i utbildningsutskottet har ju också suttit med i Gymnasieutredningen, vars syfte var att öka genomströmningen på gymnasiet. Det duger inte att endast 69 procent av våra ungdomar går igenom gymnasieskolan på de tänkta tre åren.

Att utöka tiden på yrkesprogrammen är ju ett förslag i motsatt riktning. Vi är alla överens om att det alltid går att komplettera sin utbildning i efterhand. Låt oss hjälpas åt att lämna rätt och hederlig information om yrkesprogrammen i fortsättningen. Det är viktigt. Våra företag skriker efter yrkeskunnigt folk.

Många som går på yrkesprogrammen anställs av företag innan de ens är klara med sin utbildning. Låt oss inte göra det svårare för företagen att få rätt utbildad arbetskraft. Att företagen rullar på är grunden för vår välfärd. Här har Alliansen gemensamma förslag om att stärka yrkescollege, lärlingsutbildning och en utvecklad studie- och yrkesvägledning. Det är viktiga delar för att man ska klara kompetensförsörjningen.

Herr talman! När det gäller frågan om att ett estetiskt ämne ska bli obligatoriskt på alla nationella program har tonläget varit väldigt uppskruvat. Vi allianspolitiker har blivit kallade kulturfientliga och att vi är ointresserade av bildning. Då har man kanske glömt att Alliansen införde mer kultur i skolan genom Skapande skola. Vi har sett till att elever får fler historietimmar, och vi har gjort insatser för att förbättra undervisningen i svenska.

Vi i Alliansen ser gärna att estetiska perspektiv får större utrymme i skolan. Jag är den första att bekräfta att utveckling av estetiska uttryckssätt berikar både individen och samhället i stort. Jag har också sett elever klara teoretiska ämnen på ett mycket bättre sätt om de också får utveckla den andra hjärnhalvan, alltså den mer kreativa delen.

Det vi i Alliansen vänder oss emot är att estetiska ämnen måste vara obligatoriska på alla program. Man kan redan i dag i de flesta fall välja till estetiska ämnen inom valbara kurser. Vi vänder oss också emot att det estetiska ämnet ska betalas med 50 poäng på gymnasiearbetet. Å ena sidan vill regeringen att alla ska ha högskolebehörighet samtidigt som man vill skära ned på en central del av gymnasieutbildningen, den del som tränar elever i självständigt arbete.

Herr talman! Vi kristdemokrater menar att bildningsidealet måste stärkas i Sverige. De åtgärder för att återupprätta kunskapsskolan, stimulera läsning och skapa förutsättningar för ett rikt kulturliv som Alliansen har genomfört, och vill genomföra, innebär inte att människor automatiskt blir bildade. Men förutsättningarna förbättras, och det är väl ungefär så långt som man kan nå med politiska medel. Därtill behövs en mer positiv syn på bildning i hela samhället.

Klassisk bildning – i betydelsen av ett lärande som syftar till förädling av hela människan – är viktigt och karaktärsdanande. Och det blir sannolikt än viktigare i ett samhälle som förändras snabbt, som präglas av mångfald och som blivit mindre förutsägbart. Vi behöver ha en egen plattform av kunskap, en förmåga att förstå och tolka sig själv, andra och vår samtid.

Det är bra om många elever läser estetiska ämnen på gymnasiet. Men det måste inte vara obligatoriskt på alla program. På en del utbildningar kan man med fördel få in estetiska perspektiv i andra ämnen. Man kan inte definiera bildning som det man får på en kort kurs i estetiska ämnen i gymnasieskolan. Det regeringen föreslår motsvarar ungefär 50 gymnasietimmar fördelade på tre år. Det är ungefär 17 timmar per år. Vi tycker i stället att det ska vara obligatoriskt i vissa program men möjligt att välja till på andra. Bildning skapas inte genom 45 minuters bild eller musik på gymnasiet utan är ett mycket vidare begrepp.

Eller rättare sagt: Bildning är det som vi kommer ihåg när vi har glömt vad vi har lärt oss.

Därmed vill jag yrka bifall till reservation 4.
(Applåder)

Anf. 69 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Sverige är ett litet, exportberoende land. Vi är ett rikt land, och vårt välstånd har vi byggt med forskning och utbildning, med hårt arbete och hög kompetens. Det svenska välståndet har byggts på vår högteknologiska industri. Det kanske tydligaste exemplet är stålindustrin som har vuxit fram under århundraden, tätt sammanvävd med den svenska historien – från järnutvinning ur myrmarker till dagens högteknologiska spjutspetsföretag som kämpar på en stenhård världsmarknad, en världsmarknad som inom parentes sagt just nu präglas av allt hårdare vindar.

Den industri som i dag kämpar med näbbar och klor på den hårda världsmarknaden kämpar också här hemma för att säkra en hållbar produktion och en hållbar tillväxt, men också för att säkra en hållbar kompetensförsörjning. Det är egentligen ingenting nytt. Ända sedan den första bergsingenjörsutbildningen såg dagens ljus i Falun 1819 har det varit en viktig uppgift för ansvarskännande regeringar att lyssna till och bidra till företagens kompetensförsörjning.

I dag företräds vår viktiga stålindustri av organisationer som Svemin, Jernkontoret och Industriarbetsgivarna. Deras rapport *Tolv reformer för gruv- och stålnationen Sverige* innehåller väldigt mycket intressant läsning. Regeringen får inte bara gott beröm. Den här rapporten stryker inte medhårs, men det är en ärlig rapport som ger regeringen mycket goda vitsord för vårt arbete med att stärka kompetensförsörjningen i allmänhet och med gymnasieskolans yrkesprogram i synnerhet. Jag läser innantill ur *Tolv reformer för gruv- och stålnationen Sverige*:

”Det var mycket välkommet när regeringen i mars 2018 lämnade en proposition om ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram. Där föreslogs att kurser som ger grundläggande behörighet till högskoleutbildning ska ingå i alla nationella yrkesprogram i gymnasieskolan.”

Branschföreträdarna oroar sig dock för vad Moderaternas och Alliansens politik kan leda till. Jag fortsätter att citera:

”Det är bekymmersamt om denna inriktning av utbildningspolitiken inte skulle fullföljas under kommande mandatperiod.”

Nu är det inte bara Jernkontoret, Industriarbetsgivarna och gruvorna som är upprörda. Svenskt Näringsliv, Visita, LRF, Företagarna, Installatörsföretagen, Livsmedelsföretagen, Svensk Handel, Teknikföretagen, Västsvenska Handelskammaren, LO, TCO, Saco, Handelsanställdas förbund, Kommunal, Sveriges ingenjörer, Unionen, Sveriges Elevkårer, Sveriges elevråd Svea, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund – ja, listan kan göras mycket längre på de många organisationer i näringslivet som är upprörda. Det gäller också fackliga organisationer, lärare, rektorer, yrkescolleage av olika slag, gymnasieskolor, naturbruksskolor och elever som förespråkar regeringens förslag och tycker att riksdagen i dag ska rösta för grundläggande behörighet på yrkesprogrammen.

Det här är organisationer som ser att deras medlemsföretag och medlemmar behöver yrkesutbildningar som är moderna och attraktiva för eleverna. Det är människor som kan skolorna och arbetsmarknaden. Sällan har en proposition haft så bergfast stöd.

Den förra borgerliga regeringen gjorde många förändringar av gymnasieskolan. Som Caroline Helmersson Olsson konstaterade i sitt anförande: Vissa var bra och vissa var mindre bra. De saker som är bra vill vi behålla och bygga vidare på. Men det som inte fungerade måste vi kunna ändra på. En av de förändringar som blev riktigt dålig och som har haft stora konsekvenser för samhället är hur gymnasieskolans yrkesprogram hantlades.

I och med gymnasiereformen 2011 skulle yrkesprogrammen inte längre leda till grundläggande högskolebehörighet. I stället blev det upp till varje elev att välja till de kurser som krävs för behörigheten. Tanken var säkert god. Man utgick ifrån att programmen skulle bli mer attraktiva. Men facit blev precis tvärtom.

Efter den borgerliga regeringens Gy 2011-reform har antalet och andelen elever på gymnasieskolans yrkesprogram minskat kraftigt. Vi har redan hört siffrorna. Vi har gått ifrån att hälften av en årskurs läste på yrkesprogram till att ungefär en tredjedel gör det. Ambitionen från Jan Björklund, att göra yrkesprogrammen mer attraktiva, kan inte kallas för annat än ett misslyckande, ett misslyckande där priset betalas av våra ungdomar, vår kompetensförsörjning och våra arbetsgivare.

Ungdomar och föräldrar uppfattade den borgerliga regeringens förändring som att yrkesprogrammen inte skulle leda vidare – kanske för att det praktiskt visade sig svårt att läsa till de kurser som krävdes för grundläggande behörighet, kanske på grund av det återkommande mantra som ständigt upprepades om att alla inte kan bli akademiker. Hur som helst valde eleverna det säkra före det osäkra. De valde bort yrkesprogrammen och gick i stället på högskoleförberedande program.

Det här har lett till ett känt resultat: en stor arbetskraftsbrist i privat sektor och i offentlig verksamhet. Både Svenskt Näringsliv och Företagarnas medlemsföretag uppger att de har mycket svårt att hitta arbetskraft med rätt kunskap och rätt erfarenhet. Företag som inte hittar den kompetens de behöver tvingas tacka nej till inkommande beställningar och stoppa

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet på yrkes-
program och ett
estetiskt ämne i alla
nationella program*

planerad expansion. Fyra av tio företag går miste om uppdrag och expansion på grund av brist på utbildad arbetskraft, och sju av tio av företagen i byggbranschen uppger detsamma. Jag tror att det är därför regeringens proposition har ett så starkt stöd från dem som vet vad som behövs på arbetsmarknaden.

Herr talman! Summa summarum: Yrkesprogrammen behöver bli mer attraktiva. Den främsta anledning som eleverna själva anger när de väljer bort yrkesprogrammen är att de vill ha möjlighet att studera vidare efter gymnasiet. Med dagens föränderliga arbetsmarknad blir den möjligheten än viktigare. Det vet ungdomarna, och det vet deras föräldrar.

Det här vet också de borgerliga politikerna i Sveriges riksdag. Moderaternas Maria Stockhaus sa i riksdagens kammare den 7 mars i år i en debatt om gymnasieskolan: ”I Sverige i dag är söktrycket på yrkesprogrammen alldeles för lågt. Det innebär att gymnasieskolan inte klarar av att leverera yrkesskickliga ungdomar till arbetsmarknaden. Det råder brist på kompetens på många håll. På grund av den debatt som uppstod när det inte längre var obligatoriskt med högskolebehörighet på yrkesprogrammen trodde många att programmen var någon form av återvändsgränd. När vi nu hamnat där är vi överens med regeringen om att det är rätt att återinföra högskolebehörigheten – men med möjlighet för eleven att välja bort den.”

Herr talman! Jag delar Moderaternas marsanalys, och jag ser fram emot att höra fler argument för varför man har gjort denna stora omvändning, denna 180-gradersomvändning, från Moderaternas sida. Vad regeringen föreslår är just att återinföra högskolebehörigheten som norm men med möjligheter för elever att välja bort den.

Herr talman! Vi diskuterar också i dag det estetiska ämnet. Mitt mål är att skolan ska vara en bildningsinstitution. Fokus i skolan ska vara på kunskaper och bildning. Om detta ska det inte råda någon tvekan. Alla barn och alla unga ska ges goda förutsättningar att nå höga kunskapsresultat. Men skolan ska också vara en plats för bildning och utveckling. I det förslag som ligger på riksdagens bord föreslår regeringen att ett estetiskt ämne införs på gymnasiets samtliga program. Det här är någonting som Elisabet Knutsson har argumenterat för väldigt mycket. Men jag vill ändå lägga till några ord.

Jag tycker att alla elever ska ges möjlighet att möta estetisk verksamhet. Skapande och praktisk-estetiska inslag i utbildningen behöver finnas i gymnasieskolans breda bildningsuppdrag. Alla elever behöver få den här möjligheten. Det är viktigt för kreativitet och bildning.

Det är också viktigt i arbetslivet. Den som har sett en skicklig plåtslagare, konditor, snickare eller florist i arbete vet att estetiska uttrycksätt inte är ett utanpåverk utan ligger djupt förankrade i det vi kallar yrkesskicklighet och hantverkstradition. Den som följer debatten på nätet vet att bildning är något vi alla behöver för att kunna vara ansvarstagande medborgare i en demokrati och skilja sant från falskt och fakta från åsikter. Problemet är inte att eleverna som går ut från våra gymnasieskolor skulle vara alltför bildade. Problemet är inte att Sverige skulle behöva mindre bildning. Sverige behöver mer bildning.

Herr talman! Jag satte stort hopp till att Moderaterna skulle lyssna på näringslivet och eleverna. Den grundläggande behörigheten behövs på gymnasieskolans yrkesprogram. Beskedet att Moderaterna hade vikt sig

för Liberalernas politik, som har testats och underkänts, har gjort mig arg men också uppriktigt förvånad.

Det finns en rad frågor där vi socialdemokrater och ni moderater inte håller med varandra. Så ska det vara. Men det finns också frågor där våra två partier har lagt politiskt taktiserande åt sidan, utgått från vad som är rätt och riktigt att göra och tagit ansvar gemensamt. Frågan om utökade möjligheter till grundläggande behörighet på gymnasieskolans yrkesprogram har hört dit, ända till i april, och borde höra dit.

Jag lyssnade med stor uppmärksamhet på Erik Bengtzboes inlägg. Det viktigaste kanske inte var vad som sas utan vad som inte sas. Var är argumenten för att frånga den egna övertygelsen, den egna ståndpunkten och de egna löftena? Det är en ståndpunkt som faktiskt har deklarerats i tal och skrift på otaliga möten med applåderande företagare och från denna talarstol. När jag lyssnade kunde jag notera nio olika argument, fick jag det till, som Erik Bengtzboe förde fram för att säga nej till propositionen.

Det första argumentet var att det är för få som blir behöriga till gymnasieskolan. Ja, det är ett stort problem som vi har i den svenska grundskolan. Regeringen har många förslag till åtgärder. En hel del av dem säger Moderaterna tyvärr nej till i sin budgetmotion. Det handlar om matematiklyft, läsluft, Samverkan för bästa skola och lovskola. Listan kan göras lång och är egentligen inte föremål för debatt just i dag. Det kanske viktigaste är de stora resurstillskott om 6 miljarder som regeringen föreslår till grundskolans undervisning och elevhälsa. Det här är knappast ett argument för att säga nej till att göra yrkesprogrammen attraktiva.

Ett annat argument som Erik Bengtzboe förde fram är att kvaliteten behöver höjas i gymnasieskolan. Så är det absolut. Jag skriver under på det också. Även här har regeringen föreslagit ganska stora insatser, och en hel del av dem – inte alla men många – har fått stöd i denna kammare. Det här är knappast ett argument för att säga nej till denna proposition.

Gymnasiearbetet behövs, säger Bengtzboe. Ja, det håller vi också med om. Jag vill betona att gymnasiearbetet finns med i regeringens förslag till proposition. Jag vill också betona att det hade varit möjligt för oppositionen att rösta ja till enbart det estetiska ämnet men nej till högskolebehörigheten eller ja till högskolebehörigheten men nej till det estetiska ämnet.

Ytterligare ett argument är att den allmänna behörigheten är begränsad. Ja, det är den. Det är knappast ett argument för att rösta nej.

Ännu ett argument är att de yrken som yrkesprogrammen leder till är lika fina som akademiska yrken. Ja, absolut. Jag skriver verkligen under på det. Men det är knappast ett argument för att rösta nej till regeringens proposition.

Ett argument som framfördes därutöver var att det är små skillnader mellan förslagen. Må så vara! Men är det ett argument för att rösta nej till regeringens proposition?

Ytterligare ett argument är att det blir många håltimmar. Dagen bryts isär. Här kan jag återupprepa det som Caroline Helmersson Olsson berättade, nämligen att det pågår ett arbete i Regeringskansliet och att vi inom kort kommer att presentera en förändring i gymnasieförordningen som innebär att en rektor på gymnasieskolan ska sträva efter sammanhållna skoldagar. Det är ett välkommet förslag.

Sedan var det en diskussion om yrkesskola. Det är också en väldigt intressant diskussion som jag gärna vill föra med oppositionen i ett sammanhang där den frågan är uppe till debatt. Men det här är knappast ett argument för att säga nej till dagens proposition.

Men det bästa argument som Erik Bengtzboe framförde var att alla är missnöjda med regeringens proposition. Herre min je! Har man ägnat ett långt liv åt att läsa propositioner har man sällan sett en proposition med så starkt stöd. Ordet "missnöje" är knappast vad som präglar kommentarerna.

Nej, ska Sverige vara en nation som klarar av att bygga välstånd på världsmarknaden behöver vi fler välutbildade och bildade undersköterskor, elektriker, rörläggare och svetsare, inte färre.

(Applåder)

Anf. 70 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Statsrådet använde 14 minuters talartid till att argumentera för varför det är så viktigt med obligatorisk högskolebehörighet på alla gymnasieprogram. Men i propositionen föreslås att det inte ska vara obligatoriskt. Min enkla fråga är: Varför föreslår regeringen inte att det ska vara obligatoriskt på alla gymnasieprogram?

Anf. 71 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Det stora problem som ligger på bordet och gör att propositionen är så välkommen, inte minst av näringslivsorganisationerna, är att det är för få som söker till yrkesprogrammen. Ett viktigt syfte med propositionen är att öka yrkesprogrammets attraktivitet, att se till att de blir mer attraktiva att söka för många unga människor.

När nu en så stor mängd undersökningar så tydligt visar att det har skickat en signal till elever och föräldrar som avkräcker från att söka yrkesprogrammen när högskolebehörigheten inte ingår i det ordinarie utbudet av ämnen måste vi lyssna på det.

Hela min argumentation handlade inte om att göra högskolebehörigheten obligatorisk, utan den handlade om att högskolebehörigheten ska ingå i programmet. De som söker programmen ska vara hundra procentigt säkra på att de kommer att kunna få en högskolebehörighet. Men högskolebehörigheten ska kunna gå att välja bort.

Skälet till det är min övertygelse att på den svenska arbetsmarknaden är en gymnasieexamen väldigt viktig. En möjlighet att läsa vidare är också viktig. Det kan vara till högskolan eller yrkeshögskolan för den elektriker som vill skaffa sig fler behörigheter eller den undersköterska som vill bli specialistundersköterska.

Men de måste inte få denna behörighet med detsamma. Man kan också säkerställa ett system där människor kan få en fullständig gymnasieexamen i livet och där man också ger möjlighet för dem som inte klarar det med detsamma att ta den senare. Därför föreslår vi att de ska kunna välja bort de högskoleförberedande ämnena.

Vi är övertygade om – och vi har stöd av samtliga näringslivsorganisationer, fackliga organisationer, lärare, elever och företrädare för yrkesprogrammen – att det är den bästa vägen att gå om vi ska stärka yrkesprogrammets attraktivitet. Det är vad debatten handlar om.

Anf. 72 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Det var ett anförande som handlade om Sveriges globala konkurrenskraft och om hur vi reste oss från 1800-talets fattigdom till 2000-talets rikedom. Det handlade om hur vi blev globalt konkurrenskraftiga och hur viktigt det var att ha obligatorisk grundläggande behörighet på alla gymnasieprogram. Sedan landar varken statsrådet eller propositionen i att det ska vara obligatoriskt.

Till sist blir skillnaden ett Sverige med välstånd, ett Sverige med global konkurrenskraft och ett Sverige med demokrati om man ska välja till eller välja från två kurser på gymnasiet. Det är ändå att förstora upp en ganska liten skillnad till en ganska stor effekt.

Herr talman! Jag tyckte inte att jag fick svaret på frågan varför regeringen inte landar i att man ska ha obligatorisk högskolebehörighet på alla program.

Jag skulle vilja komplettera det med en annan fråga om det skulle vara så att jag och kritikerna har rätt att ett mer teoretiserande av alla gymnasieprogram skulle innebära att några fler hoppar av och om några fler inte har en chans att ta sig in på arbetsmarknaden. Den grundläggande högskolebehörigheten ger bara behörighet till ett fåtal program på högskolan. Ändå ska man se till att alla får ett mer teoretiserat gymnasieprogram eller sträva efter det.

Om det skulle innebära att fler hoppar av eller misslyckas med gymnasiet, att fler inte tar sig in på arbetsmarknaden, att färre får chans att bli självständiga, att färre får chans att försörja sig själva och att fler kommer att känna sig misslyckade i samhället: Är statsrådet i så fall bekymrad av en sådan utveckling?

Anf. 73 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag får väl återupprepa att det propositionen handlar om är att stärka yrkesprogrammets attraktivitet, att göra programmen mer attraktiva för unga människor att söka sig till.

Vi tar de signaler som har kommit från verkligheten, från ungdomarna själva och från arbetsgivarna, och inte minst från gymnasielärares och gymnasierectorers sida, på stort allvar. Man säger tydligt och entydigt att signalen som gick ut med Gy 2011, att yrkesprogrammen inte skulle vara högskoleförberedande, har varit förödande och väldigt negativ för möjligheterna att rekrytera.

Vi vill ge den möjligheten. Vi vill också stärka yrkesprogrammen. I paketet ligger också ett ordentligt resurstillskott. Det beror på att regeringen bedömer att yrkesprogrammen med den här ändringen skulle locka till sig fler ungdomar.

Christer Nylander frågar om jag är orolig över avhoppet från gymnasieskolan. Självklart är jag det! Avhopp från gymnasieskolan är någonting som vi gemensamt måste se till blir så få som möjligt. Jag är för min del övertygad om att avhoppet skulle bli färre om fler elever som i dag söker till högskoleförberedande program just för att de är rädda att mista behörigheten kunde gå på ett yrkesprogram. Det ger dem en god möjlighet att få ett bra jobb och goda möjligheter att senare studera vidare om de läser till behörigheten, vilket jag hoppas att många ska göra.

Det ger dem goda möjligheter att med sitt yrke som grund inte bara läsa vidare utan också utvecklas på arbetsmarknaden. De kan kanske jobba

utomlands och kanske starta eget. Med våra yrkesprogram och större attraktivitet hos dem kan vi öppna dörrar för många unga människor.

Svaret på frågan om jag är orolig över avhopp är: Självklart! Det är därför regeringen lägger så stora resurser på att minska avhoppet och säkra att ungdomar som vill söka sig till yrkesprogrammen kan göra det utan oro.

Anf. 74 ERIK BENGZBOE (M) replik:

Herr talman! Låt mig inledningsvis bara konstatera att ska vi klara av att möta kompetensförsörjningsproblemen handlar det i grund och botten om att se till att fler har bättre förkunskaper med sig in i gymnasieskolan så att de över huvud taget är behöriga att börja på gymnasiet.

Det har slängts med mycket siffror om hur andelen elever som går på ett yrkesförberedande kontra ett högskoleförberedande program har förändrats. Den stora skillnaden är att långt många fler elever som inte börjar på gymnasiet över huvud taget. Det är dit eleverna har försvunnit.

Jag noterade att statsrådet läste upp att Läslyftet och Matematiklyftet var insatser som skulle rädda det som Alliansen tydligen var emot, fastän det var alliansreformer som Alliansen genomförde. Lovskolan, som man också hänvisar till, är någonting som Alliansen fördubblar i sitt förslag till satsning och absolut inte avskaffar.

Herr talman! Allt detta får väl vara ett uttryck för att regeringens gymnasiepolitik inte går ihop. Ja, alla är oroliga för kompetensförsörjningen. Ja, alla vill se en ökad tillgänglighet till högskolebehörighet även på gymnasieprogrammen. Men frågan är om detta är rätt väg att gå.

Tidigare, innan gymnasiereformen 2011, var avhoppet från yrkesprogrammen mycket stora. Det eleverna då hänvisade till som orsak till varför de hoppade av var att det var för mycket teoretiska ämnen som gjorde att de inte valde att stanna kvar. Över en tredjedel av alla elever som över huvud taget började hoppade av.

Statsrådet hänvisar till att man lägger fram förslaget för att man ska öka attraktiviteten på utbildningen. Men det handlar väl också om att eleverna ska ta sig igenom?

Skolverket stoltserade för ett par veckor sedan med att andelen elever som klarar gymnasieexamen ökar. Den största och kraftigaste ökningen sker just på yrkesprogrammen. Eleverna som kommer in klarar sig också igenom. Ska man ha kompetent personal som utbildas ska de inte bara komma in utan de måste också ta sig igenom.

När gymnasiereformen infördes konstaterar statsrådet att det gick en signal där föräldrar upplevde att eleverna inte kunde få behörighet. Sedan spekulerade hon i varför det kunde vara så. Kan det vara på grund av att socialdemokratiska statsråd har stått i kammaren och sagt att yrkesutbildning inte längre kan ge högskolebehörighet?

Anf. 75 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tror att vi är överens om mycket, Erik Bengtzboe. Jag tror att vi är överens om att det är oerhört viktigt att så många elever som möjligt ska gå igenom grundskolan och få med sig så mycket kunskaper att de kan börja på ett nationellt program.

Vi är säkert också överens om att de som inte klarar detta ska få en bra möjlighet att gå på ett introduktionsprogram som säkerställer att de kan

Prot. 2017/18:135

19 juni

Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program

samla ihop de poäng och kunskaper som gör att de kan gå över på ett nationellt program.

Från regeringens sida har vi genomfört ett helt nytt system med yrkespaket som säkerställer att de elever som går en vuxenutbildning eller går på gymnasieskolans yrkesintroduktion kan gå ut med ett yrkespaket med en sammanhållen utbildning som gör att de är anställbara och, vilket är det fina i kråksången, har möjlighet att komma tillbaka och komplettera senare. Det är påbyggnadsbara yrkespaket.

Vi är också överens om hur viktigt det är att säkerställa att elever går igenom gymnasieskolan. Vi är överens om att Matematiklyftet och Läslyftet, stora breda satsningar, är bra satsningar. Det är viktigt att hålla i två tankar samtidigt.

Det är möjligt för mig att Alliansen gjorde bra saker under sin tid vid makten på Utbildningsdepartementet. Det ska vi hålla fast vid och bygga vidare på. Men det är också möjligt att man gjorde en del misstag. Då måste man se de misstagen i vitögat. Det var precis det Moderaterna gjorde ända fram till april. Det gäller att erkänna: Det där gick inte så bra.

Jag tycker att Erik Bengtzboes parti i mars resonerade mycket klokare än vad Erik Bengtzboes parti gör i dag. Jag är väldigt imponerad av de försök som Erik Bengtzboe ändå gör att motivera omsvängningen.

Handen på hjärtat, Erik Bengtzboe! Ni har svängt bara för att ni kommit överens med Liberalerna. Ni har inga argument.

Anf. 76 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Herr talman! Jag noterar att statsrådet inte vill svara på frågan. Bara för ett par veckor sedan stod alltså ansvarigt statsråd för högre utbildning här i kammaren och sa att yrkesutbildningar på gymnasiet inte kan ge högskolebehörighet. Kan det vara så att man lyssnar och tror på socialdemokratiska statsråd? Kan det vara det som är problemet som gör att elever väljer bort dessa utbildningar trots att de faktiskt leder till högskolebehörighet om man så önskar? Kan det vara så att man inte ser bjälken i det egna ögat när man söker flisor i andras? Det är åtminstone något som jag tycker att det skulle vara intressant att höra Socialdemokraterna självkritiskt hantera.

Moderaterna är glasklara med att det ska vara frivilligt att läsa högskoleförberedande ämnen på gymnasiet. Det ska vara tillgängligt för alla på yrkesprogrammen. Precis som vi konstaterade i mars konstaterar vi fortfarande att vi verkligen inte hade haft något problem med en ordning där det ingick från start i schemalaggningsen. Det är någonting som Moderaterna till skillnad från andra partier i den här kammaren skulle välkomna, absolut – men inte på det bedrägliga sätt som den nuvarande regeringen föreslagit. Inte på bekostnad av att eleverna får håltimmar. Inte på bekostnad av att arbetsmarknadskopplingen till stor del försvinner från yrkesprogrammen.

Jag tycker att det är en intressant akrobatisk övning att man står här och säger att håltimmarna inte är något problem. När ansvarigt statsråd presenterade reformen sa man om resultatet för de elever som väljer bort detta att ja, då får de håltimmar. Det var precis så man resonerade, och det är precis det man hävdar. Då får man minsann stå sitt kast.

Jag noterar att Socialdemokraterna konsekvent vill missförstå och inte lyssnar. Det kanske är därför man i dag återigen står här i kammaren och

förlorar ytterligare en proposition. Socialdemokraternas inställning till att komma överens verkar vara att alla ska tycka som de. Men om man är villig att prata innan man kör över alla kanske man kan få sin vilja igenom i lite större utsträckning.

Anf. 77 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Socialdemokraternas och regeringens inställning här är att vi gärna hade kommit överens om den position som Moderaterna stod på i mars, för tre månader sedan. Om Erik Bengtzboe vill kalla det överstarktigt får det stå för honom.

År 2012 började söktrycket till yrkesprogrammen sjunka, och det sjönk dramatiskt – vi såg att söktrycket gick ned med en tredjedel. Söktrycket har sjunkit under 2012, 2013 och 2014. Att utmåla att det skulle kunna tillskrivas ett uttalande i denna kammare för några veckor sedan är ju lite magstarkt.

Jag vill återigen betona att håltimmar inte är något eftersträvanvärt. Ingen människa vill ha ett schema med håltimmar. Just därför är regeringen i full färd med att säkerställa att gymnasieförordningen kompletteras med en bestämmelse – som också kompletterar skollagens bestämmelse – om att det är viktigt att eftersträva sammanhållna skoldagar. Bakgrunden är, som Erik Bengtzboe är mycket väl medveten om, att med den ordning som kom i Gy 2011 har många elever haft svårt att välja till högskoleförberedande ämnen. Det är inte bara en fråga om att det varit okänt eller känts lite osäkert; det har också varit schematekniska problem. Ibland har dessa ämnen hamnat sent på kvällarna eller tidigt på morgnarna.

För regeringens del är det viktigt att vi säkerställer att yrkesprogrammen är attraktiva, att de uppfattas som de framtidsprogram som leder till framtidsyrken som de egentligen är. Därför har vi lyssnat på en samstämmig kör av arbetsgivare, arbetstagare, lärare, elever, rektorer, LRF och naturbruksprogram. Det som har väglett oss i frågan är att hitta en lösning som funkar i verkligheten. Jag beklagar djupt om de argumenten, verklighetens argument, inte biter på Alliansens företrädare här i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 6 Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU31

Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas (prop. 2017/18:194) föredrogs.

Anf. 78 STEFAN JAKOBSSON (SD):

Herr talman! Jag glömde att ta med mig laddaren, så för en gångs skull kanske herr talman inte behöver säga till mig att jag har talat för länge. Batteriet är snart slut, men jag tänker ändå göra ett bra försök att få med allt.

Prot. 2017/18:135
19 juni

*Ökade möjligheter
till grundläggande
behörighet på yrkes-
program och ett
estetiskt ämne i alla
nationella program*

*Fler nyanlända elever
ska uppnå behörighet
till gymnasieskolan och
kvaliteten i förskola
och fritidshem ska
stärkas*

Jag ställer mig självklart bakom Sverigedemokraternas reservationer 1 och 2, som vi har yrkat på tidigare.

Vi talar alltså om att fler nyanlända ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och att kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas. Det är väl ingen som kan vara emot det; det låter ju väldigt bra. Men, herr talman, man har smugit in några saker i förslaget som vi sverigedemokrater känner att vi inte kan ställa oss bakom.

En av de sakerna är att man vill att förskolechefer ska kallas rektorer. Vi kan se svårigheter med det. Framför allt kan vi se ekonomiska svårigheter. Även om de som i dag jobbar som förskolechefer skulle få lite ytterligare i lön skulle fortfarande de som är förstelärare ha högre lön än vissa förskolerektorer. Här ser vi en ekonomisk svårighet.

Vad händer i det här fallet? Jo, regeringen skjuter självklart över problemet på kommunerna. Det är upp till dem att försöka lösa det ekonomiskt och i så fall reglera och höja löner från budgetar och pengar som de inte har. Det är lite som vanligt från Socialdemokraterna: Vi tycker, men någon annan ska betala. I det här fallet är det kommunerna som åker på den smällen. Det vänder vi oss emot.

Vi vänder också emot detta eftersom att vara förskolechef skiljer sig väsentligt från att vara rektor. En rektor måste följa upp på ett helt annat sätt, läroplansmässigt och juridiskt sett. Att vara förskolechef är inte lika tungt lagstadgat. Men vi förringar inga förskolechefer. De gör ett fantastiskt arbete ute i landet. Vi vänder oss bara emot att man ska kalla dem rektorer.

Man vill också införa en individuell studieplan som ska vara på plats senast två månader från det att någon är nyanländ. Det låter ju fantastiskt. Det är lovvärt. Men på vissa skolor är det rent realistiskt. Vissa skolor får ta emot hur många barn som helst, vilket innebär att det är väldigt svårt för dem att få ihop det här. Det blir en stress och en press som de känner av i stället för att kunna fokusera på att försöka hjälpa alla barn på bästa möjliga sätt. Alla som vistas i Sverige och har kommit hit lagligt ska vi ju göra vad vi kan för att stötta och hjälpa. Om man vistas olagligt eller om man inte ska vara här i landet, om PUT eller TUT har gått ut, ska man inte vistas här. Men dem som finns här ska vi ta hand om på bästa sätt.

Det sägs att fort och fel är aldrig bra. Därför tycker vi sverigedemokrater att man bör ge dispens till de skolor som har tagit emot väldigt många nyanlända för att de på så sätt ska få en chans att göra det här. Om de två månaderna inte räcker kanske vi kan låta det gå en eller två månader till, för det är viktigare att den individuella studieplanen blir rätt än att det blir fort och fel.

Det finns ett annat sätt att göra detta, enligt mig och mina kollegor i andra utskott, och det är att ta hand om röran som sjuklöverns politik har orsakat. Den invandringspolitik som har förts under alla dessa år har ju skapat det kaos som finns ute i skolorna nu. Vi kan börja med att säga: Okej, vi sätter stopp vid gränserna ett tag och tar hand om röran som de andra sju har skapat. Vi får se efter valet vem som får ansvaret att göra det.

Det föreslås också att den anpassade timplanen som ska följa de personer som har fått en individuell plan ska få vara hur länge som helst. Det tycker inte Sverigedemokraterna. Sverigedemokraterna tycker att inom tre år från att man är nyanländ måste man kunna gå från en anpassad timplan

till den vanliga timplanen. Någon gång måste man bli en del i samhället, och det ansvaret ligger faktiskt på individen.

Den sista saken vi tar upp är att det ska finnas en studiehandledning på hemspråk. Också det är lovvärt. Det är väl fantastiskt om man kan ha det. Problemet är att som det ser ut i dag kan man inte erbjuda detta i alla skolor. Därför tycker Sverigedemokraterna att det inte ska vara ett krav utan att det ska vara i mån av möjlighet. Har man möjlighet att erbjuda studiehandledning på hemspråk ska man göra det. Har man inte det ska det inte vara ett krav. Det kommer vi aldrig att kunna följa upp.

Med det är jag klar, herr talman, och fantastiskt nog höll batteriet.

Anf. 79 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Det här förslaget innehåller ju ett par olika delar. Jag tänkte inte blanda ihop dem utan uppehålla mig vid varje del för sig.

Betänkandet heter *Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas*. Det är jätteviktigt att ge fler nyanlända möjlighet att uppnå behörighet till gymnasieskolan, och jag tycker att regeringen föreslår ett antal mycket bra punkter.

När det gäller möjligheten till individuell studieplan håller jag inte alls med Sverigedemokraternas Stefan Jakobsson om att man ska dra ned på kraven och låta det ta längre tid. De här barnen behöver få detta så snabbt som möjligt. Att säga att man ska göra det "i mån av möjlighet" innebär att man kan dra ut på det hela på ett sätt som inte sätter individens möjligheter och rättigheter i centrum.

Jag tycker att det är jätteviktigt att poängtera dessa barns rättigheter att få det stöd de behöver. När man talar om anpassad studiegång handlar det om att prioritera vissa ämnen och utöka tiden för de ämnena. Det är jätteviktigt att detta fungerar på ett bra sätt.

När det gäller den andra delen, lagförslaget i fråga om förskolechef och befattningsutbildning, skulle jag, herr talman, vilja yrka bifall till reservation 1. Det är såklart viktigt att det finns ett gott ledarskap i förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola. Här finns ett förslag om att ändra namnet på förskolans chefer till rektor i stället för förskolechef. Man menar att detta på olika sätt skulle skapa bättre förutsättningar.

Jag tror inte det. Här handlar det om ett väl inarbetat namn. Man är förskolechef, oavsett om det är en stor eller en ganska liten förskola. Det finns ju enavdelningsförskolor. Att då säga att man måste heta rektor och dessutom måste ha den här befattningsutbildningen ser vi inte som ett bra förslag, och vi yrkar därför avslag på det. Vi skriver mer om detta i det särskilda yttrande som finns att läsa i betänkandet. För dig som lyssnar på denna debatt och vill veta lite mer om detta finns det att läsa på hemsidan.

Anf. 80 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i det som Ulrika Carlsson sa om förskolechefer. Jag tror att det är ett misstag att som regeringen föreslår att allt ska vara likadant i skolväsendet. Jag tycker att vi ska ha höga förväntningar på förskolan, högre än i dag, men man måste inte döpa om chefen till rektor för att nå dit.

Prot. 2017/18:135

19 juni

Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas

Detta betänkande innehåller rätt många intressanta förslag för att se till att fler lyckas i grundskolan och får behörighet till gymnasieskolan. Jag skulle vilja se lite av det som fanns i det betänkande vi diskuterade tidigare: konkreta åtgärder som ser till att fler lyckas, i stället för åtgärder som mest ser bra ut i debatten. Vi instämmer naturligtvis till stor del i de förslag som finns där.

Jag ska avsluta med att säga att jag tycker att det var tråkigt att Stefan Jakobsson använde den retorik som han tyvärr ofta använder. Han har en föbless för förenklingar, får man väl säga, om man vill använda en alliteration.

Sverige kan inte stänga dörren eller gränsen. Vi har internationella konventioner som i alla fall jag tycker att vi ska upprätthålla. Jag tror att detta är viktigt. Eftersom ett litet land är rätt beroende av internationellt samarbete och internationella konventioner bör ett litet land också vara noga med att de följs. Då måste det lilla landet också vara en av dem som följer dem.

Jag tycker också att man ska försöka undvika att använda begrepp som ”röra” när det handlar om unga människor som vill lära sig mer.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 81 ANNIKA ECLUND (KD):

Herr talman! Det gäller att se till att man har rätt anförande med sig när det blir tre på raken!

Vi diskuterar i dag en i många delar välkommen proposition. Tänk er att ni som 14-åring kommer till ett annat land efter att ha flytt krig och förföljelse. Ni placeras inom några veckor i en skola där det talas ett språk som inte på något sätt liknar ert eget modersmål. Även om viljan, motivationen och ansträngningen finns skulle det var näst intill omöjligt att klara alla de mål som man satt upp för att komma vidare i sin utbildning efter avslutad grundskola.

Därför är förslagen i propositionen mycket välkomna. En individuell studieplan som tar hänsyn till den enskilda elevens förutsättningar är helt nödvändig. En anpassad timplan och studiehandledning på modersmålet är också viktiga delar i detta.

Herr talman! Eftersom propositionen vi debatterar i dag också har titeln ”kvaliteten i förskola och fritidshem” kommer jag att ägna resten av mitt anförande åt detta. Vi är många som har tagit del av det så kallade Förskoleupproret. Pedagoger i förskolan har fått nog och kämpar för bättre förutsättningar. De kräver mindre barngrupper, högre personaltäthet, tid för planering samt färre kringuppgifter.

Det är lätt att förstå deras frustration. Barn kan inte förhålla sig till hur många andra barn och vuxna som helst om de ska kunna skapa anknytning. Pedagogerna känner sig också otillräckliga när de inte hinner möta varje barns behov. I dag går 60 procent av de minsta barnen i grupper som är större än Skolverkets riktvärde.

Vi kristdemokrater vill att ett statsbidrag ska utgå till de kommuner som visar att de arbetar mot eller lever upp till målet om högst tolv barn i småbarnsgrupperna. I dag är det omvänt. Endast de kommuner som har stora barngrupper får del av statsbidragen för att minska gruppernas storlek. De som redan i dag har små grupper blir utan pengar. Detta skulle alltså vara en stimulanspeng.

Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas

Herr talman! Det finns också andra sätt att angripa detta problem. Trycket på förskolan ökar naturligtvis när man i flera kommuner erbjuder alla föräldralediga och arbetssökande full tid för barnen på förskolan, i stället för de lagstadgade 15 timmarna. Det råder också brist på alternativa barnomsorgsformer. Alla barn är olika, liksom vi vuxna, och en del passar inte i stora barngrupper.

Vi kristdemokrater vill att föräldrar ska kunna hitta ett alternativ som passar just dem och deras barn. Detta ställer stora krav på att kommunerna kan erbjuda likvärdiga villkor för alla godkända barnomsorgs- och förskoleverksamheter, till exempel familjedaghem. Det måste också vara möjligt för de föräldrar som vill vara hemma med sina små barn lite längre att kunna vara det genom en utvecklad barnomsorgspong.

Vi vill också att föräldraförsäkringen ska vara mer flexibel. Föräldrar ska fritt kunna överlåta föräldrapenningdagar till varandra eller till andra närstående, exempelvis mor- eller farföräldrar eller en bonuspappa. Föräldraledigas inkomst ska också skyddas under tre år, och rätten till föräldraledighet på heltid ska utvidgas till tre år.

Herr talman! Barndomen går inte i repris, och den viktigaste tiden för att skapa anknytning är när barnet är mellan ett och tre år. Då kan inte barngrupperna vara för stora i förskolan, och föräldrarna ska inte genom olika påtryckningar tvingas lämna bort barnen för tidigt. Kristdemokraternas förslag kommer att minska trycket på förskolan och ge mer tid för barnen.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 82 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Herr talman! Det gläder mig att mina kollegor i utbildningsutskottet fattade sig relativt kort, för jag kan förbereda er på att mitt anförande inte är lika kort!

I dag debatterar vi alltså betänkande UbU31, *Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Detta är mandatperiodens sista debatt, och det gläder mig att ha fått möjlighet att göra detta i dag. Det är flera bra och viktiga förslag för skolan, fritidshemmen och förskolan som vi i dag har att ta ställning till.

Jag tänkte börja mitt anförande med att tala om den förväntan och ibland oro som många nyanlända unga människor delar. Du kommer som ny till ett land. Du kanske har en utbildning i bagaget, eller så kanske du fick sluta skolan i tidig ålder eller aldrig fick möjlighet att gå i skolan. Du kanske var bäst i klassen och hade bra betyg, eller så tampades du med olika ämnen. Erfarenheterna som berikar vårt land kan se olika ut. Oavsett erfarenhet får du börja om i det nya landet. Här är språket ditt kanske största hinder för att nå dina drömmar och mål.

Utifrån detta har alltså regeringen föreslagit lagändringar för att kunna tillvarata den kompetens, kraft och vilja som många har. Det handlar om att ge dig förutsättningar att få en bra start på din skolgång här i Sverige.

Herr talman! I detta betänkande behandlar vi bland annat frågan om hur fler nyanlända ska uppnå behörighet till gymnasiet. I den utredning som tillsattes 2017 konstaterade man att nyanlända elever som påbörjar

sin skolgång i årskurs 7–9 har mycket begränsad tid på sig att fullgöra sin grundskoleutbildning.

Man bedömer att den korta tiden sannolikt är avgörande för de låga kunskapsresultat som eleverna når. Både studier och statistik talar för att ju mer tid den nyanlände eleven får i svensk grundskola, desto lättare har eleven att klara de kunskapskrav som ska uppnås i grundskolan och uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program.

I propositionen föreslås därför att en individuell studieplan ska upprättas och att detta ska göras senast två månader efter mottagandet, eftersom möjligheterna att utforma rätt insatser ökar om studieplanen knyts till den inledande bedömningen.

Det föreslås också att dessa elever ska erbjudas undervisning enligt en anpassad timplan. I en sådan ska vissa ämnen prioriteras, och därmed ska undervisningstiden i just de ämnena utökas. Vidare föreslås att eleverna ska få studiehandledning på sitt modersmål om det inte är uppenbart obehövt.

Dessa förslag är väl avvägda och välkomna. Sammantaget kommer dessa ändringar att ge eleverna bättre förutsättningar. De kommer också att ge huvudmännen långsiktiga möjligheter att planera skolgången för de aktuella eleverna. Jag har själv mött både elever, lärare och studiehandledare som vittnar om att stödet behövs, och genom dessa förslag kan man också garantera att det blir lika över hela landet.

Här har Sverigedemokraterna en avvikande åsikt. Studiehandledning på modersmål ska enligt Sverigedemokraterna inte erbjudas nyanlända i alla skolor, trots att Sverigedemokraterna själva skriver att det är ”både bra och nödvändigt”. Ändå vill man att det ska vara frivilligt att erbjuda nyanlända elever studiehandledning. Man kan ställa sig frågan om Sverigedemokraterna väljer att säga detta av princip eller för att de genuint inte är intresserade av att ge alla barn och elever rätt förutsättningar att nå kunskapskraven. Man kan lätt få uppfattningen att Sverigedemokraterna reserverar sig därför att det är viktigt att poängtera att nyanlända inte ska ges någon stärkt rätt att få tillgång till det som är ”både bra och nödvändigt” för att klara sina studier.

Herr talman! I detta betänkande behandlar vi även frågan om legitimation för fritidspedagoger. Det är en reform som tusentals fritidspedagoger har väntat länge på. Fritidshemmet är en viktig pedagogisk verksamhet som elever erbjuds upp till 13 års ålder om föräldrarna arbetar eller studerar eller om eleven har ett eget behov. Det är en oerhört viktig verksamhet som vi socialdemokrater vill förbättra och utveckla, för vi vet vad den betyder för barnen och deras lärande, utveckling och fritid.

Fritidshemmet ska stimulera lärandet och bidra till en meningsfull fritid för alla barn. Regeringen har efter åtta år med borgerligt styre och uteblivna satsningar äntligen vänt trenden när det gäller fritidshemmen. En halv miljard årligen satsas nu på att minska barngrupperna, anställa mer personal och stärka fritidshemmets kvalitet. Dessutom har fritidshemmet för första gången fått ett eget kapitel i läroplanen, så att likvärdighet och kvalitet stärks och fritids lärandeuppdrag och personalens kompetens synliggörs.

Glädjande nog har de satsningar som regeringen gjort bidragit till en positiv utveckling för barnen och för dem som arbetar där. Barngrupperna har nu, som sagt, under ett par år minskat för första gången på decennier.

Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas

Men det finns fortfarande mycket att utveckla. Ett led i utvecklingen är att vi nu tar bort det undantag i skollagen för fritidspedagoger som Jan Björklund införde. Nu kommer lärare på fritidshem och fritidspedagoger att behöva legitimation för att bedriva undervisning på fritidshem, precis som i skolan och förskolan. För mig och för oss är detta självklart.

Detta innebär att de som har en äldre examen på högskolenivå eller motsvarande avsedd för arbete enbart på fritidshem nu kommer att kunna få legitimation. Det innebär också att de som nu går ut en lärarutbildning med inriktning mot fritidshem kan känna sig trygga i att samhället värderar deras kompetens i fritidspedagogik lika högt som man värderar ämneskunskaper i grundskolans ämnen. Nu visar vi i handling att fritis är en självklar del av skolsystemet. Det är tacksamt att vi delar den uppfattningen med övriga.

Herr talman! Nu kommer jag till den del i betänkandet som det kanske råder störst oenighet kring. Det handlar om huruvida vi ska stärka förskolans pedagogiska ledarskap.

Vi har debatterat förskolan många gånger här i kammaren. Här är det också viktigt att vi jobbar mot ett gemensamt mål: att få en förskola i världsklass.

Förskolan är en del av vårt gemensamma samhällsbygge. Den är i dag en självklar del av skolsystemet. Den har varit och är en förutsättning för tillväxt, en jämställd arbetsmarknad, ett ökat barnafödande och ett livslångt lärande.

Vi socialdemokrater vill utveckla och ta förskolan vidare in i framtiden. Då behövs fler förskollärare och barnskötare som ges rätt förutsättningar att göra sitt jobb. Det behövs investeringar i bättre arbetsmiljö, mindre barngrupper och ett stärkt pedagogiskt ledarskap i förskolan. Tyvärr är det inte alla partier här i Sveriges riksdag som håller med.

I många förskolor går utvecklingen åt rätt håll; i andra förskolor går personalen på knäna. Förskolan står inför utmaningar kopplade till ojämlikhet, personalbrist och stora barnkullar. Det är utmaningar som politiken måste prioritera och lösa.

Därför har också regeringen gjort stora satsningar på förskolan. Vi har bland annat byggt ut förskolläraryrket, lagt fram förslag om en mer attraktiv barnskötaryrket, reviderat förskolans läroplan och, till skillnad från den förra regeringen, inkluderat förskollärarna i kompetensutvecklingsinsatser. De nationella riktmärken för barngruppernas storlek som alliansregeringen skrotade har återinförts, och varje år satsar vi nu 830 miljoner kronor för att minska barngruppernas storlek.

Detta har haft effekt. Enligt Skolverkets statistik har vi nu de minsta barngrupperna på decennier, en högre personaltäthet och en ökning av andelen anställda med förskolläraryrket.

Herr talman! Forskning visar att förskolans kvalitet är tätt kopplad till ett tydligt och tillgängligt pedagogiskt ledarskap. Därför vill vi att förskolans chefer ska ha samma yrkestitel som i övriga skolformer och samma rätt att gå den statliga rektorsutbildningen. Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna håller inte med och kommer alltså i dag att rösta nej till regeringens förslag. De tycker inte att den som leder en förskola ska ha lön och förutsättningar utifrån det ansvar det innebär. Man går emot Lärarförbundet Skolledare och Sveriges Skolledarförbund.

Herr talman! Vi kan dessvärre genom Skolinspektionens granskningar konstatera att kvaliteten i förskolan varierar och att man lyckas olika bra med att uppfylla förskolans pedagogiska uppdrag och att möta barnens behov. Verksamheterna är inte tillräckligt aktivt målstyrda. Man kan också se att det brister i ledningsuppdraget. Vissa leder tydligt mot de nationella målen medan andra inte gör det. Så kan vi inte ha det.

Enligt läroplanen för förskolan har förskolechefen som pedagogisk ledare och chef för förskollärare, barnskötare och övrig personal i förskolan det övergripande ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med målen i läroplanen och uppdraget i dess helhet. Förskolan har, liksom övriga skolformer, mål och bestämmelser. Vi anser därför att förskolechefer och rektorer har ett likvärdigt ansvar för sina respektive verksamheter. Skollagens reglering av respektive befattning skiljer sig åt endast i några få avseenden. I motsats till vad Liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet tycker är skillnaderna inte tillräckligt stora för att skilja på titlarna för skolledare i förskola och övriga skolformer.

Det är för oss viktigt att framhålla att ett starkt pedagogiskt ledarskap är lika viktigt i förskolan som i skolan och att det är viktigt att stärka attraktiviteten hos de yrken som är grundläggande för en god kvalitet i hela skolväsendet.

Herr talman! Vi socialdemokrater vill ta ett ytterligare steg för att öka förutsättningarna för det pedagogiska ledarskapet. Fram till år 2017 har endast 20 procent av förskolecheferna gått en rektorsutbildning, vilket innebär att en stor andel förskolechefer inte har fått möjlighet till utbildning i områden som skoljuridik, myndighetsutövning, mål- och resultatstyrning och skolledarskap. Vi anser att rektorer för förskoleenheter ska omfattas av ett krav på en obligatorisk befattningsutbildning om 30 poäng. Detta skapar en likvärdighet och en garanti för att även rektorer för förskoleenheter får en utbildning av god kvalitet.

Vi som jobbar för att förbättra svensk förskola och ser den som en integrerad del i skolväsendet ser stora fördelar med att utbildningen ska vara lika omfattande som för övriga rektorer. Vi ser det som en fördel med lika befattningsutbildning tillsammans med lika benämning. Det ger huvudmännen en flexibilitet i att nyttja skolledare på bästa sätt i förskole- och skolorganisationen. Det ökar möjligheten för den enskilde rektorn att jobba på olika nivåer och utvecklas i sitt arbete.

Det finns såklart invändningar mot detta förslag från delar av Alliansen tillsammans med Sverigedemokraterna. Jag vill därför återigen framhålla den viktiga roll förskolan har för barns utveckling, oavsett storlek eller ägar- eller driftsstruktur.

Vi anser att dessa förslag är nödvändiga för att säkra likvärdigheten och kvaliteten på våra förskolor. Därför är det viktigt att både mindre och större enheter omfattas av samma regelverk och krav. För att underlätta och möjliggöra att berörda huvudmän kan genomföra detta har tiden för planering och genomförande utökats från dagens fyra år till fem år.

Jag ser att min talartid börjar rinna ut. Men jag kan tyvärr inte låta bli att tycka att det känns typiskt att denna typ av argument används mot just förskolan, en kvinnodominerad verksamhet. Få partier skulle stå här i kamraren och argumentera för att en överläkare på en föräldradriven vårdcentral inte ska ha möjlighet att gå den utbildning som krävs eftersom verksamheten då skulle drabbas. För mig är det självklart att förskolan behöver

utvecklas och att det pedagogiska ledarskapet behöver stärkas. Då är det självklart att rösta ja till det förslag som regeringens utredare har lämnat inom ramen för nationell samling för läraryrket och som båda skolledarförbunden länge har arbetat för.

Herr talman! Att se glädjen i barns ögon och att se hoppet glimma är just det som får mig att fortsätta. Det viktiga uppdrag vi har här är att säkerställa att alla barn, oavsett bakgrund, ges förutsättningar och möjligheter. Jag tror att vi kan åstadkomma det genom att envist verka för deras bästa.

Jag vill, eftersom detta är den sista debatten, önska er och alla lärare, barnskötare, rektorer och förskollärare en fin och regnfri sommar. (Applåder)

Anf. 83 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag ska försöka prata i två minuter så att Roza hinner rigga upp allting här. Med tanke på längden på talet kanske du behöver hämta andan lite grann.

Jag vill korrigera en sak som ledamoten tog upp. Det gäller att Sverigedemokraterna skulle vara emot en sak. Vi är inte alls emot att studiehandledning ska ske på modersmålet om det finns möjlighet till det. Vi har ett problem. Det finns en pragmatisk verklighet här utanför. När det gäller de skolor som inte klarar av att uppfylla dessa krav har jag en konkret fråga. Socialdemokraterna vill ju skapa en lag i detta fall. En lag måste följas av konsekvenser ifall man inte uppfyller lagen. Ska vi straffa de skolor som i panik försöker lösa allting i dag, och som är pragmatiska och verkligen försöker göra sitt bästa, för att de inte klarar av att uppfylla denna lag? I så fall undrar jag vilken straffskala som ska följa. Är det Skolinspektionen som ska följa upp detta, eller vem är det?

Här har vi ett stort problem. Vi kan inte införa en lag utan att vi har tänkt igenom hela förslaget hela vägen.

Det är den ena saken. Den andra saken, som Roza så föredömligt har pratat om, är fritidspedagogerna. Det är en underutnyttjad grupp som vi inte använder till fullo. I dagsläget kan en enskild fritidspedagog tyvärr ha barngrupper på mellan 40 och 50 personer. Man bedriver ingen verksamhet. Man följer inga läroplaner. Man kan inte över huvud taget vara en duktig pedagog. Det är bara förvaring. Där måste vi först se till att barngrupperna minskar.

Med det sagt skulle jag vilja ställa en sista fråga. Sverigedemokraterna släppte i fredags tre stycken förslag som vi anser är viktiga när det gäller förskolan. Bland annat kan vi inte ha personal i skolan som inte kan tala svenska. 80 procent av barns språk för resten av livet tillägnar barnen sig före sex års ålder. Det är massvis med personal som inte har en så god grund i svenska att de kan prata med barnen.

Anf. 84 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik:

Herr talman! Den sista frågan väljer jag att inte besvara, eftersom jag känner att den rör andra delar. Men man kan inte ha den både-och-politik som ni sverigedemokrater står här och pratar om.

Det ska vara så att man ska erbjuda studiehandledning på modersmålet bara om man kan erbjuda det, om det finns möjligheter. I propositionen finns det olika förslag på hur man skulle kunna hantera denna fråga. Man

Prot. 2017/18:135

19 juni

Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas

skulle kunna använda sig av fjärrundervisning, till exempel. Det är en del som vi också har verkat för här i kammaren.

Men problemet, som jag liksom opponerar mig mot, handlar om synen på barn. Man säger att man måste vara pragmatisk och undrar hur man ska lösa detta. Det är klart att man kan ha respekt för att det finns svårigheter för skolorna och för huvudmännen att leva upp till de lagar som vi stiftar i Sveriges riksdag. Men det måste väl ändå vara en skyldighet att följa skollagen, där alla barns rätt till stöd utifrån sina behov är en skyldighet.

Vi kan absolut vara med och underlätta, men vi kan absolut inte från denna kammare bidra till att man kan hantera olika barn olika bara för att de har ett annat ursprung. Är du nyanländ har du fyra år på dig. Du har möjlighet att få en studieplan som är anpassad för att du ska kunna garanteras stöd och förutsättningar för att kunna klara att ta dig in på ett nationellt program.

Vi gör inte skillnad på barn i svensk skola. Alla barn har rätt till stöd, oavsett var de kommer ifrån, Stefan Jakobsson.

Anf. 85 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Herr talman! Det vänder vi oss inte emot. Vi är bara rent pragmatiska. Detta är självklart någonting som vi vill ska göras i mån av möjlighet. Det är en väldig skillnad mellan bör och ska. Ska blir lag, och en lag måste följas av konsekvenser. Roza valde att inte svara på vad som kommer att hända ifall man inte uppfyller detta krav, herr talman.

Om du är en duktig lärare eller en duktig rektor vet du självklart att ju tidigare du sätter in hjälpen, oavsett om det är språksvårigheter, matematiksvårigheter eller vad det nu kan vara, desto bättre är det. Ju tidigare insatser, desto bättre är det. Där är vi helt överens.

Jag ser verkligen till barnets bästa, men jag ser också att vi har skolor som inte klarar av detta. Ska de åka på ett straff som innebär 500 000 i vite och få 500 000 kronor mindre att använda till att bedriva verksamheten för att de inte klarar denna uppgift? Det tycker vi är fel.

Detta följs inte av en straffskala över huvud taget. Man stiftar lagar här och skjuter ändå över ansvaret på kommunerna. Det är ett klassiskt socialdemokratiskt beteende att gärna skjuta över allt ansvar på kommunerna. De går redan på knäna där ute. Vi bor i en kommun bägge två. Titta på hur den kommunala budgeten ser ut. Fler och fler kommuner börjar krascha ekonomiskt nu beroende på vad som hände hösten 2015. Det är bara att läsa Dagens Samhälle eller vad som helst.

Ska alla barn behandlas lika? Svar ja. Men då måste vi också börja ställa krav. Man ska inte bara ha rättigheter när man kommer hit till Sverige utan även krav på vad som gäller. Därför är vissa för att vissa gränser inte kan handla om hur långa tider som helst, utan det måste faktiskt sättas en viss tidsgräns.

Vi är säkert inte överens i många frågor, men jag tror att vi är överens om en sak, nämligen att alla här inne ska ha en jätteskön sommar. Vi får se vilka som träffas här igen efter den 9 september.

Herr talman! Tack för de här fyra åren!

Anf. 86 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik:

Herr talman! Jag tror att man ska vara lite ödmjuk när man från Sverigedemokraternas sida står här och pratar om en ekonomisk krasch för våra

Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas

kommuner när man faktiskt i budget föreslår neddragningar. Du skakar på huvudet, men jag kommer att påminna om att ni kommer att dra ned med drygt 13 miljarder för kommunerna om ni kommer till makten.

Därtill kommer våra kommuner, särskilt kommuner som behöver ta del av skatteutjämningsystemet för att kunna leverera bra välfärd, att förlora pengar för att ni tycker att man ska sänka skatter för dem som redan har.

Nu blir det en helt retorisk fråga. Jag glömde faktiskt att säga en sak i mitt anförande. Det gäller förskolechefer och förskolerektorer. I er motion står det så här: ”En förskolechef har inte läroplaner och betygssättning att handskas med, för att nämna ett par exempel.”

Jag tycker att det säger ganska mycket om hur mycket man ska lyssna på Sverigedemokraterna när det kommer till utbildningspolitik. Det står att förskolechefer inte har läroplaner att förhålla sig till. Det är i vanlig ordning ett skott från höften. Jag skulle säga att er politik på detta område är helt ogenomtänkt.

Jag hoppas verkligen att väljarna den 9 september inser vad det skulle innebära för vårt land om ni kom till makten. Skolan skulle vara ännu mer segregerad. Barn från olika bakgrunder och miljöer skulle skiljas åt och stigmatiseras. Ett sådant samhälle vill inte jag att mina barn ska växa upp i, och jag kommer att göra allt i min makt för att det inte ska bli så.

(Applåder)

Anf. 87 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Detta är ett ganska brokigt betänkande som tar upp nyanlända, förskola och fritis. Jag tänkte röra mig kring två av delarna och börja prata om en av skolans stora utmaningar i dag. Det är hur vi ska säkerställa att de som kommer till Sverige under sin skolgång också klarar skolan i Sverige.

Det krav på kartläggning som infördes 2016 efter en utredning som Alliansen initierade är en viktig pusselbit för att nyanlända elever ska få en bra start i skolan. Även de nya bestämmelserna kring förberedelseklass innebär bättre möjligheter för nyanlända elever att komma vidare och klara skolan.

Att nu gå vidare med krav på individuella studieplaner som ska syfta till att eleverna når gymnasiebehörighet kan också ge eleverna bättre förutsättningar och en mer individuellt anpassad studiegång.

Det finns dock ytterligare utmaningar som inte adresseras i detta betänkande, och det gäller elever som kommer till Sverige med mycket begränsad skolbakgrund och där det inte är realistiskt att de ska klara gymnasiebehörighet inom rimlig tid. För den här gruppen krävs andra lösningar. Ett exempel på det är den yrkesskola som Alliansen har föreslagit i andra sammanhang.

Vi moderater har också föreslagit att skolplikten ska ses över och eventuellt förlängas för nyanlända elever, eftersom tid i svensk skola är en avgörande faktor för möjligheten att få gymnasiebehörighet.

Herr talman! För att säkerställa att nyanlända elever får det stöd och den utbildning de behöver för att ta sig in på gymnasiet och vidare i arbetslivet behövs fler verktyg än de som föreslås i betänkandet. Studiehundledning och lärare som har kompetens inom andraspråksinläring är några viktiga pusselbitar där det behövs fler insatser.

*Fler nyanlända elever
ska uppnå behörighet
till gymnasieskolan och
kvaliteten i förskola
och fritidshem ska
stärkas*

Det finns skolor där det talas många olika språk och där det är svårt för huvudmän att hitta modersmåls lärare och studiehandledare till alla. Där kan fjärrundervisning och annat digitalt stöd vara en lösning. Vi moderater är öppna för att tillåta fjärrundervisning i fler situationer än vad som är möjligt i dag. Vi ska inte sätta upp hinder utan öppna möjligheter och lita på att rektorer och lärare hittar de lösningar som är bäst för deras elever.

Vi har också föreslagit att andraspråksinläring ska bli obligatoriskt på lärarutbildningen. Alla lärare kommer att möta elever med ett annat modersmål, och då behöver de ha rätt kompetens för att jobba språkutvecklande i sina ämnen.

Herr talman! Jag tänker uppehålla mig en del vid förskolan. Moderaterna har länge drivit på för att förskolechefer ska benämnas rektorer och att de även ska genomgå en befattningsutbildning. Det innebär ett efterlängtat erkännande av förskolan och förskolechefers kompetens och ansvar.

År 2010 togs flera viktiga steg för att stärka förskolan genom att den gjordes till en egen skolform och genom att förskollärarens viktiga roll och förskolechefens betydelse för den pedagogiska utvecklingen lyftes fram.

Förskola är en skolform som styrs av en läroplan, och därför borde det vara självklart med samma benämning av den som leder den verksamheten som inom övriga skolformer. Förskolan står också i begrepp att få en ny läroplan som ytterligare kommer att förstärka förskolans roll som en integrerad del av skolväsendet.

Vi vet att det pedagogiska ledarskapet är minst lika viktigt i förskolan som i skolan. Här läggs grunden för barnens livslånga lärande. Därför behövs en rejäl och likvärdig rektorsutbildning för förskolans chefer runt om i Sverige.

Ett gott pedagogiskt ledarskap med rätt resurser är nyckeln till kvalitet och fortsatt utveckling i förskolan. Väl utbildade rektorer i förskolan kan bidra till såväl statushöjning som förbättrad undervisningskvalitet.

(Applåder)

Anf. 88 ELISABET KNUTSSON (MP):

Herr talman! Ännu en gång står jag i denna talarstol och får möjligheten att lyfta fram förskolans otroligt viktiga roll i våra barns utveckling. Vi kan se att barn som varit på en bra och välfungerande förskola presterar bättre i prov som görs i årskurs 9.

När Skolinspektionen tittade på kvaliteten i förskolan kunde de konstatera att många förskolor inte levde upp till läroplanens mål. Därför är det viktigt att förskolepersonalen har goda förutsättningar för att arbeta pedagogiskt med barnen. En förutsättning är att den som ska leda verksamheten har en god utbildning i det uppdrag hen har, och därför blir jag förvånad när jag inser att C, L, KD och SD invänder mot att förskolechefer ska få rektors titel.

Rektorstiteln ska följa på en utbildning som är enhetlig över landet. Som det är nu måste varje förskolechef försöka läsa in sig på varje liten fråga och sitta i sin egen verksamhet och tolka den. Efter att ha tagit del av Skolinspektionens utvärdering kan man väl säga att det går så där. Detta beror inte på att vi har förskolechefer som inte vill göra ett bra jobb, utan det beror på att de inte får den utbildning som gör att de kan erbjuda en likvärdighet i verksamheten.

Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas

På många andra områden höjs röster för likvärdighet, till exempel när det gäller nationella prov, men när det gäller våra yngsta är det tydligen inte så viktigt. Sverigedemokraterna framhåller att det skulle bli dyrt för kommunen. Just förskolechefer och förskolan ska tydligen stå tillbaka, och vi ska inte sträva efter likvärdig förskola.

En bra och väl genomförd utbildning och fortbildning är en av hörnstenarna för en välfungerande och likvärdig förskola. Förskolan är ett av Sveriges adelsmärken, något vi med all rätt kan vara väldigt stolta över och som bygger förutsättningarna för ett gott liv för många. Låt oss nu även ge dess ledare, dess chefer de bästa förutsättningar!

Fru talman! Alla elever i den svenska skolan har inte haft möjlighet att gå i förskolan. Vi har en grupp nyanlända som har kommit till vårt land med mycket olika bakgrund, inte minst vad gäller utbildning.

Av egen erfarenhet vet jag att flertalet av dessa ungdomar är otroligt studiemotiverade och går in för sina studier med allt de har, men trots det är det svårt för en elev att hinna bli behörig till gymnasieskolans nationella program inom den tid eleven går i svensk grundskola. Att tillgodogöra sig nio år på bara några få år är inte riktigt görligt.

En anpassad timplan ger möjlighet till mer undervisning i vissa ämnen. En förstärkt rätt till studiehandledning på modersmålet eller det starkaste skolspråket ökar elevernas möjlighet att nå behörighet till gymnasiet. Vi vet att chanserna att få ett arbete ökar mycket om ungdomen har en avklarad gymnasieutbildning.

Sverige behöver dessa ungdomar. Vårt näringsliv och vårt land behöver dessa begåvningar. Det är viktigt att vi skapar förutsättningar för att de ska kunna utvecklas, få jobb, få ökad självkänsla och få betala skatt i vårt land.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Detta är inte bara min sista debatt för mandatperioden. Det är också min sista debatt över huvud taget i denna kammare. Jag vill därför tacka talmannen, staben och alla mina vänner i utbildningsutskottet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 7 Behandling av personuppgifter på utbildningsområdet

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU28

Behandling av personuppgifter på utbildningsområdet (prop.

2017/18:218)

föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Riktade statsbidrag till skolan

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU32
Riktade statsbidrag till skolan (skr. 2017/18:217)
föredrogs.

Anf. 89 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag har läst på universitetet. Det var ingen självklarhet. I min familj fanns det nämligen inte speciellt många böcker. Vi hade annat fint på våra hyllor, som prydnadssaker och annat, men inte så många böcker. Barnböcker hade vi några, och ibland gick vi till biblioteket.

Min pappa brukar berätta att han fick läsa samma barnbok för mig om och om igen – *Dumbo, den flygande elefanten*. Det var min älsklingsbok. Den handlade om en elefant som hade alldeles för stora öron. De andra elefanterna retade honom, men så småningom visade det sig att de där stora öronen var det som gjorde Dumbo alldeles unik. Han kunde nämligen flyga.

Vi hade en granne som hade ganska många böcker och som pratade om böcker med mig. Där fick jag låna det jag ville. Jag lånade oftast Kittyböcker.

I skolan uppmuntrades vi att läsa.

Mina föräldrar kunde hjälpa mig med läxorna så där fram till tredje klass, kanske lite längre med matematiken, men mina föräldrar slutade aldrig att bry sig. De var intresserade, de frågade vad jag hade lärt mig och de ville höra mig berätta. Jag visste att de tyckte skolan var viktig. Deras stöd och förväntningar, tillsammans med att jag fick växa upp i ett Sverige där det var viktigt att ge alla barn samma chans, gjorde att jag, en tjej från ett hem utan studietraditioner, kunde ta mig hela vägen till universitetet.

Det var ett starkt samhälle. Det var ett Sverige med fokus på kunskap och bildning, på lärares kunskaper och lärares vikt i klassrummet samt på likvärdighet. Jag har sagt det tidigare i debatten i kammaren, men jag upprepar i dag: Sverige har haft ett av de mest jämlika och högpresterande skolsystemen i världen. Dit måste vi ta oss igen. Det ska självklart också vara en del av vår framtid. För mig är det inte bara fråga om ett utbildningspolitiskt engagemang för Sveriges bästa, utan det är även högst personligt.

Fru talman! Det är med det engagemanget och de ögonen som jag tar mig an Riksrevisionens rapport om riktade statsbidrag till skolan; regeringens och utskottets bedömningar och ageranden utifrån rapporten. Bakom varje statsbidrag finns en tanke.

De riktade statsbidragen till skolan har ökat under lång tid. När skolan prioriteras av politiken resulterar det i reformer. Det är i grunden positivt. Statsbidragen är ett sätt för regering och riksdag att styra skolan och sätta in åtgärder där man tycker att det behöver göras mer, där kommunala och fristående huvudmän inte har haft förutsättningar eller möjligheter att göra det som krävs. Det gäller under såväl den här regeringen som under den tidigare regeringen.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har sett behov av att stärka kunskapsresultaten, höja lärarlönerna, anställa fler lärare och annan personal i skolan, vända utvecklingen med alltför stora barngrupper i fritidshem och förskola samt satsa på lärares och rektorers kompetensutveckling och

fortbildning. Därför har vi gjort kraftfulla lärarlönelyft, en lågstadie- och fritidshemssatsning, insatser för gymnasial lärlingsutbildning, ett utvidgat läs- och matematiklyft, förstärkt elevhälsa och specialpedagogik, infört obligatorisk lovskola och barnomsorg på kvällar, nätter och helger samt läxhjälp till alla elever. Staten tar åter ett ansvar för att se till att alla skolor ska vara bra skolor genom programmet Samverkan för bästa skola.

Detta är riktigt bra satsningar som svensk skola, lärare och elever verkligen behövt och behöver. Det handlar om nationell finansiering och styrning för att stärka kunskap och bildning, vidare att bygga trygghet och studiero samt stärka likvärdighet och jämlikhet. Det är sådant som vi kan göra inom det svenska skolsystemet trots skolsystemets inneboende starkt segregerade marknadskrafter. Det är marknadskrafter och fragmentisering av skolan som alla de borgerliga partierna och Åkessons sverigedemokrater försvarar med näbbar och klor. Det är de som väljer ohejdad vinst, fri etableringsrätt och ett orättvist skolval framför jämlikhet och likvärdighet – varje gång.

Fru talman! Samtidigt är det ett problem om det blir för många riktade statsbidrag som tar tid att söka och följa upp. Därför behöver vi fortsätta att stärka välfärden med högre generella statsbidrag, och vi behöver fortsätta att välja välfärd framför skattesänkningar. Det är en självklarhet för oss socialdemokrater – så vi gör också så. Det är fråga om basfinansiering i utökade statsbidrag till kommunerna och därutöver riktade statsbidrag. Vi tror på våra kommuner och deras möjligheter att göra satsningar utifrån egna behov och förutsättningar och för att vi vill ge dem långsiktiga förutsättningar. Då kan det inte vara jojosatsningar på tillfälliga utbildningsplatser eller politiska partier som vill skrota förslag, till exempel Samverkan för bästa skola eller Skolkommisionens förslag om likvärdighetspengar, för att i stället hitta mindre egna statsbidrag. Det är inte seriöst att partier som pratar om långsiktighet och seriositet i handling sedan skrotar stora reformer för att införa många mindre.

Jag menar att vi ska lyssna till profession och forskning, som ger vid handen att vårt skolsystem måste stärkas och styras för att öka likvärdigheten. Därför behövs mer av statlig finansiering och mer av statlig styrning i riktade statsbidrag. Vi behöver det engagemanget för att stärka att elever också från hem utan studietraditioner ska nå hela vägen till universitetet. Varje elev ska kunna upptäcka sin egen styrka inom sig, sin egen Dumbo, den flygande elefanten. Varje elev ska få lyckas.

Fru talman! Ökade generella statsbidrag till välfärden tillsammans med riktade statsbidrag är båda viktiga för framtiden. I vissa fall behöver flera mindre statsbidrag bakas ihop till något större, precis som Skolkommisionen föreslog. I andra fall behöver staten ta ett större helhetsansvar för finansieringen. De riktade statsbidragen behöver bli effektivare och mer flexibla och nå ut till alla skolhuvudmän som är i behov av dem. Riksrevisionen påpekar, och jag har också konstaterat, att utbildningsutskottet har uppmärksammat regeringar av olika konstellationer på detta sedan 2013.

I dag, i detta betänkande, välkomnar ett enigt utbildningsutskott den nuvarande regeringens åtgärder för att motverka brister och öka effektivitet och träffsäkerhet med de riktade statsbidragen. Utskottet välkomnar regeringens pågående översyn av förenklingen av statsbidragen och Skolverkets insatser för att förenkla huvudmännens hantering av de riktade statsbidragen.

Ett enigt utskott konstaterar och understryker att måluppfyllelsen och uppföljningen behöver utvecklas. Och utskottet understryker med detta vikten och behovet av regeringens pågående översyn av systemet med riktade statsbidrag. Med detta sagt är det enkelt att yrka bifall till förslaget i betänkande UbU32 *Riktade statsbidrag till skolan*.

Jag önskar er alla en trevlig valsommar!
(Applåder)

Anf. 90 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Jag vill börja med att be om ursäkt. Jag stod här för ett par veckor sedan i talarstolen och sa att det skulle bli min sista debatt, men jag fick helt enkelt blodad tand!

Jag skulle också gärna vilja berätta att jag under åtta har sjungit i riksdagskören. Det kan man göra om intresse finns, men det krävs också en viss musikalitet och lite gehör. Alternativet är att man är tondöv.

När jag nu läser regeringens respons på Riksrevisionens rapport får tondövheten ett ansikte. Jag kommer ihåg en duktig och ambitiös generaldirektör för Skolverket, numera minister. Hon klagade allt som oftast på alla regeringsuppdrag och alla riktade statsbidrag. Den dåvarande oppositionen stämde oftast in i höga toner. Vad har hänt nu? Ingenting, nada, rien.

Vi politiker är oftast duktiga, ambitiösa och kunniga. Vi vill gärna dela med oss av det. Men risken är att vi petar i detaljer. I sitt budgetunderlag för 2018–2020 skriver Skolverket att man under 2017 beräknar att hantera mer än 70 olika bidrag och stöd som regleras i över 50 olika förordningar och regleringsbrev.

Det är ena sidan. Den andra sidan är än mer dystert. Det handlar om alla icke sökta statsbidrag, oftast av små och medelstora kommuner som inte har vare sig tid, resurser eller medarbetare att klara av arbetet. Det finns kommuner som borde söka därför att statsbidraget skulle göra stor skillnad.

Riksrevisionen skriver i sina iakttagelser att deras övergripande bedömning är att systemet med riktade statsbidrag inte kan anses vara ändamålsenligt. Systemet brister enligt Riksrevisionen i vissa delar när det gäller huvudmännens organisatoriska förutsättningar, administrationen runt bidragen samt bidragens konstruktion och ekonomiska aspekter.

Vi politiker ska ordna ramar, ge förutsättningar och staka ut mål för att bedriva en bra skolverksamhet genom att rigga systemen så att man ger de bästa förutsättningarna.

Vi måste låta professionen få styra mer över sin egen vardag. De kan, vill och har kompetensen. Det gäller allt från skolverk till huvudmän, rektorer och lärare. Av allt detta finns i majoritetens svar ingenting.

Fru talman! Jag tänkte egentligen ha avslutat det hela med en sång. Men ett par kollegor sa till mig i går att det inte är seriöst att sjunga i riksdagen, och jag vill ju inte framstå som oseriös, så jag läser raderna i stället. Det skulle egentligen ha varit melodin till *Where have all the flowers gone*.

Vart har alla löften gått? Vi söker svaren. Det är tomt och inget kvar. Vi söker svaren. Blott några veckor kvar vi svaren redan har.

Till detta, fru talman, har jag inget ytterligare att tillägga mer än att önska talmän, tjänstemän och kollegor en skön sommar.
(Applåder)

Anf. 91 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Vi har inget annat yrkande än bifall till utskottets förslag i det här ärendet.

Riktade statsbidrag till skolan är tydligen ett återkommande ämne för Riksrevisionen. Det är bara ett par år sedan den förra rapporten kom i samma ämne, och jag tänker passa på att säga några sammanfattande ord om båda rapporterna.

Riksrevisionen konstaterar dels att det är stor omfattning på de riktade statsbidragen – de utgör nu 6 procent av vad skolans hela verksamhet kostar – dels att det finns problem med bidragen. Det är klart att de är nödvändiga som systemet är utformat i dag, men det finns problem med dem.

Ett av problemen togs upp i förra rapporten från Riksrevisionen, alltså inte i den senaste rapporten. Det är att de huvudmän som mest behöver ett bidrag kanske inte har resurser att söka det, medan större kommuner och huvudmän, som kanske inte har samma behov av just detta bidrag, däremot har resurser att söka bidraget. Detta gör naturligtvis att en del bidrag mister sin relevans och sitt syfte.

Ett annat problem är att den ständigt ökande floran av bidrag gör att hela systemet slukar avsevärda administrativa resurser, säkert på statlig nivå och definitivt på huvudmannanivå. Dessa resurser skulle naturligtvis kunna användas på ett vettigare sätt.

I stället för att i grunden ha ett relevant och vettigt system för att finansiera skolorna har vi i dag ett lappverk av olika bidrag. Jag ska säga att det är lätt att själv falla in i systemet av riktade statsbidrag. Även vi sverigedemokrater har föreslagit några sådana bidrag, som den påläste vet, så jag säger det direkt.

Jag studsade till när jag läste i rapporten att det finns ett riktat statsbidrag för papperslösa elever. Statsministern har sagt att de som har fått avslag på sin asylansökan ska lämna landet. Samtidigt har vi, om nu Riksrevisionens rapport stämmer, ett riktat statsbidrag till elever som befinner sig här illegalt. Det här är ju fullkomligt oacceptabelt och urholkar trovärdigheten i statsministerns ord.

Riksrevisionen föreslår ett enhetligt ramverk baserat på socioekonomiska faktorer i stället för de här bidragen. Det kanske skulle vara bättre än dagens system. Det är värt att fundera på.

Vi sverigedemokrater har några förslag som skulle kunna ersätta det lappverk av olika bidrag som vi har i dag, åtminstone delvis. Digital elevpeng, som följer varje elev, skulle kunna ersätta delar av de riktade statsbidragen. Vi föreslår framför allt att staten ska ta över skolan som huvudman. Då skulle staten kunna styra resurserna mer direkt och utan det lappverk av bidrag som vi har i dag. Vi tror att det också skulle skapa en mer likvärdig skola.

Som ett delmoment i att staten tar över som huvudman skulle man kunna föra över skolans så kallade kringtjänster, som skolsköterskor, vaktmästare och SYV, till staten. Det skulle också skapa en mer likvärdig skola i vårt land.

Det här är dock frågor som nästa regering får ta tag i. Vi får garanterat tillfälle att återkomma till de här frågorna.

Anf. 92 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! När det gäller riktade statsbidrag till skolan vill jag som centerpartist, även om vi inte har skrivit någon reservation, ändå påtala de stora problemen för inte minst de mindre kommunerna. Det finns ju kommuner som det ena året får ett statsbidrag för elevhälsan på 600 000 kronor och som när de nästa år söker samma bidrag får 60 000 kronor. Det är klart att det blir en ryckighet som inte är försvarbar när det handlar om riktade statsbidrag.

Jag tycker att det är bra att Riksrevisionens rapport har kommit. Vi har inte skrivit något annat än att vi från utskottets sida tar del av den information som regeringen har gett oss kopplat till Riksrevisionens rapport. De har ju fått chansen att yttra sig över denna.

Jag är dock förvånad över att man inte har kunnat göra mer från regeringens sida. Jag har lyssnat till ministern och de övriga statsråden som under de år som den här regeringen har funnits har framhållit att de inte tänker utöka de riktade statsbidragen utan snarare ser problem med alltför många olika. De skulle återkomma och göra någonting. Nu står det återigen att de ska återkomma och tala om på vilket sätt de kommer att jobba med detta.

Jag hade kanske önskat något mer information om ordförandens egen syn på kritiken mot de så kallade jojosatsningarna och ett besked om vad regeringen tänker sig att göra. Jag är förvånad över att man inte går från ord till handling.

Som centerpartist är man bekymrad över att det är hundratals miljoner kronor som inte används, för varenda del av de här statsbidragen borde ju få göra skillnad i den svenska skolan. I stället för ett antal hundra miljoner på den ena delen och ett antal hundra miljoner i andra delar vore det betydligt bättre att ha mycket få generella statsbidrag och att ge möjlighet till skolhuvudmännen själva att bedriva det utvecklingsarbete som de bör göra.

Låt oss efter höstens val återkomma med en annan regering och göra vad vi kan för att göra om bidragssystemet så att det inte ser ut som det gör nu.

För att gå in i det önskemood som en del har varit inne i redan i debatten vill jag först beklaga att vi inte fick möjligheten att lyssna till Michael Svenssons vackra basstämma. Han kunde gott ha sjungit så att vi hade fått höra hans vackra röst, som har varit till glädje för riksdagskören under åren.

Jag vill också passa på att önska talmannen, mina kollegor i utskottet och givetvis alla som arbetar i den svenska skolan, alla elever och så vidare ett riktigt skönt sommarlov. Jag hoppas dock att det inte blir regnfritt, för med tanke på vårt behov av vatten hoppas jag att det blir en bra balans av sol, regn, värme och vad som kan behövas för att vi ska få möjlighet att hämta kraft för att gå in i valrörelsen. Jag önskar alla Sveriges elever och lärare ett skönt sommarlov.

(Applåder)

Anf. 93 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Det här är ett ärende som handlar om både kortsiktighet och långsiktighet, och jag tänker börja med långsiktigheten.

Efter att ormen lurat Eva att äta av kunskapens frukt kommer hon på tanken att säga till Adam att också smaka. Det intressanta händer efteråt. Gud letar efter Adam men hittar honom inte, vilket är märkligt i sig, och börjar ropa efter Adam. Men när Gud till sist hittar Adam gör Adam något mycket märkligt. Han pekar på Eva och säger: Det var hon. Det är hennes fel. Det var hon som sa att jag skulle göra det.

Fru talman! Det här är inget inlägg i någon form av könsdebatt. Det är inget allmänpolitiskt inlägg om detta att ta ansvar, utan det är ett inlägg om skolstyrning. Samma sak uppkom nämligen när OECD granskade det svenska skolsystemet och frågade vem som hade ansvaret, då alla pekade på varandra. Precis som Adam pekade på Eva pekade alla inblandade i det svenska skolsystemet på varandra och sa: Det är hon, han, den eller det som har ansvaret.

Jag tror att ett av huvudproblemen i svensk skola är att det är en otydlig styrning och en otydlighet i vem som har det huvudsakliga ansvaret, och de riktade statsbidragen är i mångt och mycket en följd av detta. När kommunerna och andra huvudmän inte klarar sitt uppdrag, när fortbildning och vidareutbildning av lärare inte har skötts och det på många andra områden behövs mer resurser men kommunen inte har orkat bära sitt ansvar, då har staten skjutit till statsbidrag. Ibland har de varit bra och ibland dåliga. Ibland har de varit väldigt specifika och ibland mer allmänna. Men slutsatsen av allt detta blir att otydligheten i skolans styrning ökar.

Vem har huvudansvaret när en elev inte lär sig att läsa? Är det huvudmannen, eleven själv eller staten, som inte har gett tillräckligt mycket resurser i det riktade statsbidraget för läslyft?

Min slutsats utifrån betänkandet, fru talman, är att det är bra att vi granskar och följer upp och att det är dåligt att pengar som går till skolan inte används i skolan. Men framför allt är det dags för ett statligt huvudmannaskap för svensk skola.
(Applåder)

Anf. 94 ANNIKA ECLUND (KD):

Fru talman! I betänkandet om Riksrevisionens rapport om riktade statsbidrag till skolan finns alla nuvarande statsbidrag som utbildningssektorn kan ta del av uppräknade. Med ett ord kan man sammanfatta detta: många! 34 stycken räknas upp i dagens betänkande.

Statsbidrag ges till allt från skolbibliotek till yrkesförutbildning. Vart och ett av de riktade statsbidragen har oftast ett vällovligt syfte, men när de är så många leder det till mer byråkrati och mindre effekt för landets elever.

Jag vill ge några olika perspektiv på detta. Som skolpolitiker på nationell nivå, där vi befinner oss, vill vi vara med och göra avtryck i skolornas utveckling genom att rikta pengar till de satsningar som uppmärksammar särskilt viktiga områden och där vi som politiska partier anser att de behövs mest – detta trots att det är kommunerna och enskilda ägare som styr skolan.

Om vi frågar våra kommunpolitiker vill de flesta ha en påse med pengar som de kan rikta mot de satsningar som känns mest angelägna utifrån lokala förutsättningar. SKL har länge drivit frågan om mer generella än riktade statsbidrag till skolan. Man menar att riktade statsbidrag ofta är förenade med detaljerade krav som kan öka kostnader och försämra effektiviteten.

Sedan har vi de små kommunerna, som vi hörde nämnas. Jag kommer själv från en sådan kommun, där man inte mår med eller har resurser att söka alla de statsbidrag som finns, medan de större kommunerna kan ha en person anställd som bara söker olika statsbidrag.

De uppföljningar som gjorts visar att ojämlikheterna har ökat som en följd av riktade statsbidrag. Möjligheterna för skolans huvudmän att driva och utveckla skolan lokalt minskar allteftersom staten tillför detaljreglerade statsbidrag för olika ändamål. Tillfälliga tillskott skapar också osäkerhet. En kommun som får ett bidrag för exempelvis lärarfortbildning men som inte vet hur finansieringen ser ut kommande år har oklara förutsättningar och därmed svårare att ta ansvar för skolans långsiktiga utveckling. Kommande år kanske det i stället kommer satsningar på skolbibliotek eller något annat behjärtansvärt.

Fru talman! Riksrevisionen påpekar brister hos dagens system och pekar bland annat på att de riktade statsbidragen gör så att huvudmännen låter sig styras av statsbidragen i stället för att göra det som verkligen behövs. Detta kan göra att många behov som skolan verkligen har blir nedprioriterade. Riksrevisionen anser också att det är fel att skolor blivit beroende av riktade bidrag för att fullgöra det uppdrag som de enligt skollagen har ett eget ansvar för.

Vi är nu överens om att det finns brister i systemet och att det finns mycket att göra på detta område, och det är bra att en översyn nu kommer till stånd så att det blir mer ändamålsenligt genom att det blir både färre och bättre anpassade bidrag.

Jag vill önska alla en glad och skön sommar.
(Applåder)

I detta anförande instämde Robert Halef (KD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Infrastrukturfrågor

§ 9 Infrastrukturfrågor

Trafikuskottets betänkande 2017/18:TU18
Infrastrukturfrågor (skr. 2017/18:189)
föredrogs.

Anf. 95 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Vår infrastruktur är en förutsättning för jobb och tillväxt, hållbar utveckling och vårt lands framtid. Den är lika viktig för våra företags leveranser som för var och en av oss till och från jobbet eller fritidsaktiviteten. Infrastrukturens centrala roll i vår ekonomi och vårt vardagsliv ställer stora krav på politikens handlingsförmåga och långsiktighet.

Därför är regeringens misslyckande – oförmågan att i tid leverera den nationella infrastrukturplanen – bekymmersamt. Efter fyra år i regeringsställning har Stefan Löfven och hans så kallade samarbetsregering inte klarat av att komma överens på så sätt att riksdagen kan hantera den nationella planen under detta riksmöte. Inte heller behagar regeringen förklara varför den är sen. Detta är högst anmärkningsvärt. Dagens debatt präglas därför i hög grad av vad som borde ha funnits med men som inte finns med i dagens betänkande.

En infrastrukturplan på 622,5 miljarder har under mandatperioden kastats fram och tillbaka i Rosenbads korridorer för att sedan inte hinna behandlas av svenska folkets främsta företrädare. Sammantaget är det en demokratisk svaghet och bristande transparens att skrivelsen inte hinner behandlas av den här riksdagen.

För berörda myndigheter och kommuner har förseningen samtidigt inneburit försämrade planeringsförutsättningar och en oro kring framtiden för viktiga projekt runt om i landet. En regering som präglats av oenighet och en oförmåga att ta viktiga beslut har än en gång fastnat i startblocken.

Den senaste tidens tågkaos vittnar om vad bristande handlingskraft och en otillräcklig politisk vision innebär för vår infrastruktur. När Stefan Löfven tillträdde lovade man att tågen skulle rulla i tid. Fyra år senare rullar de inte alls. Trafikstopp, trängsel och dålig information har lett till förseningar och frustration och försvårat människors dagliga resande. Trots detta väljer regeringen att ducka för kaoset. I stället för att ta tag i problemen här och nu prövar man resenärers tålamod och talar om höghastighetståg om 25 år som lösningen på alla problem, utan att svara på hur dessa ska finansieras eller vilken hastighet de ska gå i.

Vi moderater vill bygga ut svensk järnväg, gärna för snabba tåg. Men människor måste kunna lita på järnvägen redan i dag. Därför ökar vi anslagen till järnvägsunderhållet med närmare 50 procent och matchar varje krona som regeringen lägger på järnvägen. Samtidigt är vi fast beslutna att ta tag i järnvägens organisatoriska problem, med tydligare styrning av Trafikverket, mer information till resenärer och bättre planering av underhållsinsatser så att tåg inte ställs in i sista sekunden eller resenärer blir strandsatta ute på spåren.

Situationen på våra vägar ger också anledning till oro. Medan personbilstrafiken i Sverige väntas öka med 30 procent till 2040 väljer Stefan Löfven att underinvestera i våra vägar. Trafikverket varnar för att regeringens politik leder till sämre vägar på sina håll, inte minst för gles- och landsbygd. Det duger inte, fru talman.

Vi behöver bra och säkra vägar i hela Sverige. Många människor och företag saknar alternativ. Därför satsar vi moderater på ett vägnät man kan lita på. Vi tillför 2 miljarder kronor mer än regeringen till vägunderhåll under nästa mandatperiod och totalt 6 miljarder i den kommande nationella planen.

Men allt är inte pengar. Mycket handlar om en god styrning. Alliansregeringen prioriterade effektivisering och ökad produktivitet i planeringen av våra vägar och järnvägar. I dag kan vi dock konstatera att regelverket är komplext och svåröverskådligt. Därför vill vi se över lagstiftningen för att säkerställa att varje satsad skattekrona gör maximal nytta.

Vi i Moderaterna menar att samhällsekonomisk lönsamhet ska vara vägledande i valet av infrastrukturprojekt. Trots detta har Finanspolitiska rådet ifrågasatt samhällsnyttan i investeringsbeslut på infrastrukturområdet. Detta håller inte. Som politiker har vi ett ansvar att se till att varje satsad skattekrona är till maximal nytta för vårt lands medborgare.

Det krävs även ett förtydligande av fördelning av ansvar, mandat och arbetsuppgifter för att säkerställa att även Trafikverkets arbete sker på ett effektivt sätt för att få mer infrastruktur för pengarna.

För att säkra vår fortsatta konkurrenskraft och vårt välstånd behöver avstånden minska, inte öka. Likväl har regeringen gång efter annan pumpat ut straffskatter på avstånd och höjt fordons-, bensin- och dieselskatterna. Det visar på en grundläggande oförståelse för människors tillvaro utanför landets storstäder, där bilen ofta är det enda alternativet.

Kilometerskatten är en i raden av skatter som ökar avstånden i Sverige. Den innebär högre transportkostnader, den försämrar Sveriges konkurrenskraft och slår hårt mot jobb och tillväxt, särskilt på landsbygden.

Kilometerskatten skulle bara ha en marginell inverkan på en överflyttning av godstransporter till andra transportmedel, eftersom lastbilstransporter huvudsakligen används där inga andra alternativ finns.

Snarare än att fokusera på åtgärder som gör skillnad för Sveriges utsläpp viker sig Stefan Löfven än en gång för Miljöpartiets symbolpolitik och förkärlek för att straffbeskatta allt som rullar på gummihjul.

Att straffbeskatta rörlighet är en ganska dålig politik för ett exportorienterat land i norra Europas utkant. Det har inte minst regeringens flygskatt också visat prov på.

Flygskatten har bidragit till att delar av landsbygden har blivit av med viktiga flygavgångar och nödvändig tillgänglighet. När regeringens politik ger resultat, eftersom man vill att människor ska flyga mindre, beklagar sig Magdalena Andersson och hennes kollegor över att ett flertal orter runt om i landet förlorar sin länk till Stockholm och omvärlden. Det är inte trovärdigt.

Slutsatsen är att regeringen har prioriterat symbolpolitik, som enligt experter helt saknar miljöstyrande effekt, på bekostnad av människor och företag utanför våra storstäder och deras möjligheter till resor och transporter. Det är en politik som ökar klyftan mellan stad och land i stället för att minska den. Ändå går Miljöpartiet nu till val på att fördubbla flygskatten.

Flyget behövs för att hålla samman Sverige. Därför är Moderaternas hållning glasklar: Vinner vi valet i höst kommer flygskatten att slopas. I stället för att jaga resenärer kommer vi att jaga utsläpp.

Bokslutet för fyra år med regeringen Löfven visar på 60 miljarder i höjda skatter och 100 miljarder i ökade utgifter. Faktum är att ingen tidigare regering har sparat så lite i högkonjunktur som den nuvarande. Ändå har S och MP misslyckats med att tillföra de resurser som våra vägar behöver och fortsatt att ducka för tågkaoset.

Samma tröghet och brist på handlingsförmåga som har kännetecknat denna regering i andra frågor har varit tydlig i deras hantering av den nationella planen, som vi egentligen borde stå här i dag och debattera. Att riksdagen inte kommer att kunna behandla ärendet under denna mandatperiod är bekymmersamt och ännu en svart plump i protokollet för Stefan Löfven.

En sak är säker: Våra vägar som blir sämre och en järnväg i kaos har inte råd att vänta på att Socialdemokraterna och Miljöpartiet ska komma överens under ännu en mandatperiod. Stefan Löfvens passivitet, oförmåga att prioritera och bristande konsekvensanalys pekar på behovet av ett regeringsskifte i höst, inte minst för att få ordning och reda på Sveriges infrastruktur och rulla tillbaka de straffskatter på avstånd som denna regering inför.

Fru talman! Jag står bakom samtliga reservationer där Moderaterna finns med, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4 och hänvisar i övrigt till vårt särskilda yttrande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Erik Ottosson och Borian Åberg (båda M) samt Anders Åkesson (C) och Robert Halef (KD).

Anf. 96 JIMMY STÅHL (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 5.

I konjunkturrådsrapporten från SNS, *Vart är vi på väg? Systemfel i transportpolitiken*, riktas skarp kritik mot hur investeringsbeslut i infrastrukturen kommer till. I rapporten påtalar man en rad brister, där skattemedel på tiotals miljarder slösas bort på grund av felprioriteringar och brister i underlag. I rapporten pekar man på att lönsamhetskalkyler på projekt som inte återfinns i beslutade investeringsplaner saknas. Vi vill påstå att detta betyder att det inte går att göra relevanta jämförelser.

Trafikverket är den myndighet som har i uppgift att genomföra samhällsekonomiska bedömningar av transportinvesteringar. Vi kan dock konstatera att verkets förfarande får stark kritik i nämnda rapport från SNS, där det bland annat påpekas att nödvändiga följdinvesteringar sällan inkluderas och att man fullföljer projekt även om det blir betydande fördyringar under projekteringen. Det pekas också på hur man konsekvent underskattar kostnader och överdriver vinster för att driva igenom olika projekt.

Fru talman! Vi kan till exempel titta på höghastighetsjärnvägen som är så omdebatterad. Regeringen säger sig vilja bygga en höghastighetsjärnväg mellan Stockholm och Malmö och mellan Stockholm och Göteborg. Det som imponerar är att man har sänkt det tänkta priset från 230 miljarder, vilket jag tror är en alldeles för låg kostnad, till endast 205 miljarder kronor. 205 miljarder är visserligen bättre än 230 miljarder. Men stämmer detta? Går det verkligen att bygga en höghastighetsjärnväg på det sätt som man har tänkt för 205 miljarder?

Om man till exempel tittar på den sista biten mellan Järna och Stockholm har kostnaden inte ens kalkylerats. Jag har fått ta del av siffror om att denna sträcka skulle kosta mellan 70 och 100 miljarder om man bygger den i höghastighetsjärnvägsstandard.

När det gäller den sista sträckan in till Göteborg och den sista sträckan in till Malmö kan man undra hur mycket de kommer att kosta.

Nu har vi fått en liten indikering om att man ska bygga sträckan Göteborg–Borås, vilket kan sänka kostnaden. Det tycker jag är mycket positivt. Men, vad kommer det att kosta oss om höghastighetsjärnvägsbygget blir av?

Fru talman! Vi sverigedemokrater anser att kritiken i rapporten ska tas på allvar och att man inte lättvindigt kan vifta bort felprioriteringar för tiotals, eller kanske till och med hundratals, miljarder kronor. Därför vill vi lyfta fram konkreta förslag för att komma till rätta med systemfelen. Vi anser exempelvis att regeringen och riksdagen måste få ett bättre och mer objektivt beslutsunderlag innan man blir bunden av eventuellt icke lönsamma projekt.

Vi kan titta bakåt i tiden. Den 14 juni 2013 redovisade Trafikverket en nationell plan för transportsystemet 2014–2025. Den 8 april 2014 fastställde regeringen den nationella planen. I denna plan fanns Västlänken med, en tågtunnel under Göteborg som kommer att vända upp och ned, bokstavligt talat, på hela staden under mycket lång tid. Göteborg är en stad som är byggd på lera. Därför har vi spårvagn och inte tunnelbana. Nu ska det byggas en järnväg likt en tunnelbana under staden. Det påstås att det ska öka tillgängligheten.

Göteborgs invånare har dessutom ett mycket starkt motstånd mot detta bygge på grund av den höga kostnaden och den minimala nyttan. När man investerar mångmiljardbelopp bör nyttan vara absolut maximal. Att inte bygga en ny kompletterande centralstation i Göteborg, i stället för en tågtunnel, är inte genomtänkt. Göteborg växer och behöver god tillgänglighet, vilket kräver en kompletterande station, där man kan byta från till exempel en ny stadsbana, spårvagn, buss, taxi eller kanske till och med hircykel, så att man lätt kan ta sig till olika delar i Göteborg. Västlänken är ogenomtänkt och bör stoppas snarast innan man slösar bort miljarder på en ineffektiv järnvägssatsning.

Fru talman! För att få ett gediget beslutsunderlag för vilka infrastrukturprojekt som är mest samhällsekonomiskt lönsamma är det centralt att samtliga projekt över en viss storlek redovisas och att de kan ställas emot varandra. Trafikverket bör således få i uppdrag att identifiera de samhällsekonomiskt mest lönsamma investeringarna. Vidare bör Trafikverket få i uppdrag att löpande rapportera resultatet av gjorda investeringar och andra åtgärder.

Vi anser att en väl genomarbetad prioriteringsordning för de mest lönsamma infrastrukturinvesteringarna ger beslutsfattarna ett betydligt tydligare beslutsunderlag än vad som är fallet i dag. Vi anser också att eventuella avvikelser från den samhällsekonomiska prioriteringsordningen kan vara befogade, men dessa bör då motiveras. Kostnaden bör anges, liksom konsekvenserna för andra projekt som trängs ut från planen.

Vi anser även att det bör inrättas en expertkommitté under till exempel Finansdepartementet som beslutar hur samhällsekonomiska analyser ska göras och vilka ingångsvärden som ska användas. Denna expertkommitté ska också löpande granska Trafikverkets samhällsekonomiska kalkyler.

Med dessa ord vill jag tacka alla i kammaren, kansliet, trafikutskottet och alla de tittare som sitter hemma och följer debatterna. Vi ses i höst igen!

I detta anförande instämde Per Klarberg (SD).

Anf. 97 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! För att människor ska kunna leva, bo, arbeta och utbilda sig – kort sagt kunna leva ett bra liv – behövs en väl utvecklad infrastruktur med tillgång till vägar och järnvägar, sjöfart och luftfart samt en väl fungerande it-infrastruktur i hela landet.

Detta är en del av samhällsbygget som ska kunna möta de behov som finns av ett väl fungerande personresande liksom av att kunna transportera gods på ett snabbt, effektivt, miljövänligt och säkert sätt.

Fru talman! Detta är en samhällsstruktur som måste fungera hela veckan, i hela landet – inte bara under helgerna, när landsbygden ska besökas. Inlägg i debatten det senaste halvåret gör att jag som företrädare för Centerpartiet i denna debatt finner skäl att understryka just detta: Transportinfrastrukturen ska fungera i hela landet, under hela veckan, året om.

Jag ska säga något om det som denna debatt skulle ha handlat om givet att regeringen hade fattat beslut i tid. Under hösten 2016 lämnade dåvarande infrastrukturminister Anna Johansson regeringens proposition till riksdagens kammare. Vi fattade beslut om den på luciadagen 2016.

Sent i april 2017, fyra månader senare, fick så regeringen äntligen fram sina direktiv till Trafikverket, som presenterade sitt förslag till en nationell transportplan den 31 augusti i fjol. Därefter följde ett remissarbete på förslaget. Kommuner, regioner, näringsliv och andra kunde lämna sina synpunkter på förslaget till hur 700 miljarder kronor skulle kunna fördelas för att bygga ett bättre fungerande samhälle. Så långt, om än med lite tidsfördröjning, var allt enligt vedertagen modell.

Sedan tog det stopp. Ett regeringsbeslut om satsningar på landets vägar och järnvägar annonserades i april, i maj och kom så slutligen i juni. Det innebär, fru talman, att det inte blir denna riksdag och inte denna talman som kommer att hantera ett av mandatperiodens viktigaste beslut – och framför allt ett av de dyraste. Det blir först nästa riksmöte som får den uppgiften. Jag kan inte påminna mig, fru talman, om att det har hänt tidigare att en regering har sölat så pass mycket med att fatta ett beslut att det har gått över en valrörelse.

Man kan i och med detta konstatera att samarbetsregeringen Löfven har visat en utomordentligt stor saktfärdighet i sitt arbete med att ta fram och besluta om den nationella planen för 2018–2029. Den tröghet och brist på handlingsförmåga som har kännetecknat så många andra områden har också kommit till uttryck när det gäller beslutet om den nationella transportplanen.

Detta går inte att tolka på något annat sätt än att det beror på endera av två saker. Det kan vara en brist på respekt för det demokratiska arbetet och den riksdag som har gett regeringen mandat att ta fram ett förslag. Denna riksdag får nu inte heller diskutera det konkreta förslaget. Alternativt är det en rädsla från regeringens sida för att få sitt regeringsbeslut i sak prövat av riksdagen strax före ett val.

Vad som är skälet till denna långsamma hantering är jag alldeles övertygad om att utskottets ordförande Karin Svensson Smith eller företrädaren för regeringspartiet Socialdemokraterna, Rikard Larsson, strax kommer att redogöra för.

Konkret och här i dag, fru talman, innebär det att vi får diskutera detta först i nästa riksdag, under nästa mandatperiods första riksmöte. Då kommer vi att kunna återkomma i sak till frågan om innehållet i den nationella planen i samband med att den riksdagens trafikutskott får bereda regeringens skrivelse och hantera motionerna.

Fru talman! En sak kan vi dock bocka av redan nu: Karin Svensson Smith och, i all synnerhet, Rikard Larsson kommer garanterat att ta upp i sina respektive anföranden att samarbetsregeringen minsann har satsat 100 miljarder kronor mer än föregående regering på transportinfrastrukturen – 100 miljarder kronor mer! I en bisats kommer i alla fall ledamoten Rikard Larsson att säga: Detta gör vi i stället för skattesänkningar.

Då, fru talman, ska vi minnas att vid båda de tillfällen då alliansregeringen presenterade infrastrukturpropositioner, 2008 respektive 2012, ökade omslutningen på dessa med drygt 100 miljarder kronor per gång. Samtidigt sänktes skatten på folks arbete och pensioner, och besluten om insatser i landets vägar och järnvägar var fullt ut finansierade.

Fru talman! Om vi har riktigt gott minne kommer vi dessutom ihåg att förra gången en socialdemokratisk regering med stöd av Miljöpartiet och Vänsterpartiet ansvarade för att bereda beslut om en nationell transportplan måste ha varit någon gång 2004–2005. Då visade det sig att den samma var underfinansierad med 60 miljarder kronor – något som den påföljande regeringen fick hantera.

Eftersom vi i trafikutskottet ännu inte har fått möjlighet att skärskåda regeringsbeslutet inför denna debatt vet vi inte om så är fallet denna gång, det vill säga att beslutet är kryddat med springnotor. Jag hoppas verkligen att det inte är så.

Fru talman! Jag står bakom de yrkanden Centerpartiet har i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservationerna 4 och 7. Jag ställer mig också givetvis bakom det särskilda yttrandet.
(Applåder)

Anf. 98 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 3, men vi står bakom alla förslag där Liberalerna finns med.

Fru talman! Dagens debatt blir märklig. Vi skulle ha debatterat regeringens förslag till nationell plan för infrastrukturen 2018–2029, men i stället ska vi hantera ett betänkande med endast en regeringsskrivelse samt motioner från allmänna motionstiden.

Just det senare kan jag tycka är en stor brist i hanteringen av detta förslag; många motioner kommer inte att kunna behandlas på ett rimligt sätt.

De motioner som behandlas i betänkandet – de förslag som finns – avslås med hänvisning till pågående utvecklings- och beredningsarbete. Vad består det arbetet av?

Fru talman! Ramen var 622,5 miljarder plus avgifter av olika slag. Det ger en ram på över 700 miljarder, som ska investeras under den kommande tolvårsperioden. Det handlar om över 700 miljarder, och vi kan inte debattera inriktningen för prioriteringar i dag. Det är ytterst beklagligt.

Samtidigt har vi ute i omvärlden en debatt om tågkaos, om tågen som inte kommer i tid och om förhoppningar ute i kommuner och regioner, där man ser behovet av en rad olika satsningar. Man vill ha besked.

Detta påverkar kommunerna, det påverkar regionerna och det påverkar Sverige och Sveriges tillväxt.

Jag vill påminna om att när beslutet togs om dessa 622,5 miljarder, i december 2016, hade vi olika förslag från de olika partierna. Vi i Liberalerna vill också påminna om att vi till exempel hade en ram på 19 miljarder mer för järnvägsinvesteringar. Frågan är ju nämligen också vad som ska hända under tiden med den infrastruktur som redan finns, oavsett debatten om höghastighetsbanor som planeras till 2045. Hur ska de spår som finns i dag kunna fungera på bästa möjliga sätt?

Vi borde egentligen debattera den långsiktiga planen, för det är en viktig debatt. Det handlar om hur vi skapar förutsättningar för tillväxt och för arbetsmarknadsregioner. Det handlar om möjligheten för människor att fatta de viktiga besluten i sina liv, om att kunna välja var man ska bo och var man ska arbeta.

Men vi kan inte ta ställning till dessa prioriteringar i och med att vi inte har skrivelsen framme. Den beslutades inte i tid. Den skulle ha varit framme den 9 maj, men regeringen brydde sig inte om tidtabellen.

Det är anmärkningsvärt, fru talman, och det är också en fråga om demokrati och demokratins spelregler. Det är en häpnadsväckande nonchalan att skrivelsen inte finns framme.

Jag vill också påminna om vad regeringen själv skrev i sin proposition i december 2016 vad gällde processen, nämligen att regeringen avser att skriftligen återkomma till riksdagen under våren 2018. Så har dock inte skett.

Utskottet har planerat sitt arbete utifrån detta, och den nationella planen avgör och påverkar ju investeringar under den kommande tolvårsperioden.

Min fråga till regeringspartierna, som jag hoppas att vi får svar på i dag, är varför det ser ut som det gör. Varför kunde inte skrivelsen levereras i tid inför vårt arbete?

Fru talman! Nu har jag talat om min besvikelse över själva processen – över att vi inte kan föra en debatt om viktiga prioriteringar, över det demokratiska underskottet samt över att vi inte kan diskutera vägval och prioriteringar.

Men, fru talman, jag vill ändå peka på några av de reservationer i detta betänkande som Liberalerna finns med i samt på några inriktningar. Jag vill även nämna några av de motioner som aldrig hann behandlas.

På många punkter är det tydligt att planeringen av vägar och järnvägar måste bli effektivare. Det finns tidsvinster att göra och pengar att spara, och det är därför angeläget att arbetet med att effektivisera planeringssystemet fortgår. Fysiska och marknadsmässiga förutsättningar förändras över tid, men behovet av smart planering består.

Regelverket för strategisk och ekonomisk planering av vägar och järnvägar är komplext och svåröverskådligt, delvis på grund av att det har tillkommit vid olika tider och tillämpats med flera olika syften. Det är angeläget att effektivisera planeringssystemet och att detta arbete fortgår.

Jag vill i sammanhanget även understryka något som vi i Liberalerna ofta har framfört från talarstolen, nämligen fyrstegsprincipen.

Vad handlar då fyrstegsprincipen om? Jo, det är en miljömässig och ekonomisk hushållningsprincip som går ut på att man ska analysera befintliga problem och behov.

Fyrstegsprincipen innebär att man först undersöker om det går att lösa problemet på ett sätt som minskar eller optimerar transportbehovet. Om det inte är möjligt går man vidare till de andra stegen: att utnyttja befintliga transportalternativ, att genomföra mindre förbättringsåtgärder och, i sista hand, att satsa på nyinvesteringar och ombyggnadsåtgärder. Ibland kan slutresultatet bli en kombination av flera steg.

Många brukar nämna att denna fyrstegsprincip är viktig, och det hade varit viktigt att få redovisat hur denna princip har beaktats i regeringens kommande förslag. Undantag och avsteg från denna princip ska ju motiveras och redovisas. Hur har regeringen beaktat fyrstegsprincipen? Det är oklart.

Riksdagen har fattat beslut om det övergripande transportpolitiska målet, som är att säkerställa ett samhällsekonomiskt effektivt och långsiktigt hållbart transportförsörjningssystem för medborgarna och näringslivet i hela landet. För att uppfylla det övergripande transportpolitiska målet bör samhällsekonomisk lönsamhet vara vägledande i valet av infrastrukturprojekt.

Vi behöver bra beslutsunderlag. Vi behöver transparens och möjlighet att följa upp viktiga investeringar. De samhällsekonomiska kalkylerna ger också en god möjlighet att jämföra olika infrastrukturprojekt med varandra. Det är så vi skulle önska att det vore.

Större planerade infrastrukturprojekt skulle också kunna genomgå en second opinion, det vill säga att man låter en extern part göra en samhällsekonomisk analys så att kostnadsuppföljningar kan göras för att utvärdera om den initiala budgeten och planeringen har följts.

Fru talman! I en sådan här debatt vill jag dock också påminna om andra debatter som vi har haft, till exempel om hur viktigt det är hur medel anslås och följs upp. Det finns väldigt mycket övrigt att önska vad gäller exempelvis cykelåtgärderna. Man har efter hand ändrat regelverken och använt stadsmiljöavtalen på andra sätt än vad som var tänkt från början.

Här vore det mycket viktigt med transparens, så att man kan följa investeringar och så att man kan följa upp att det som var tänkt att göras blir gjort. Uppföljningen brister när det gäller transparens och tydlighet.

Vi vill också att detta ska gälla för cykelåtgärder precis som för allt annat.

Fru talman! Under allmänna motionstiden 2017 lämnade vi i Liberalerna många olika typer av motionsförslag gällande infrastrukturfrågor. Många av dessa kommer nu att skjutas upp till nästa riksmöte, efter valet.

Det handlade bland annat om effektivare transporter för att kunna säkerställa företagets konkurrenskraft, säkerställa jobben och säkra tillväxten i Sverige samt om lokala och regionala infrastrukturinvesteringar som i högre grad bör samspela och genomföras i dialog, så att vi får de nationella infrastrukturförbindelserna att bli riktigt bra.

Vi har lagt fram förslag om den gränsöverskridande trafiken. Vi har lagt fram förslag om vikten av ett jämställt transportsystem, samplanering av infrastruktur och bostäder och att följa teknikutvecklingen inom infrastrukturområdet. Vi har även lagt fram förslag gällande finansiering och om att genomlysna vilka finansieringsalternativ som skulle kunna vara tänkbara och möjliga.

Fru talman! Inom infrastrukturområdet behövs det kompetens, nytänkande och framtidstro. Det krävs att man vågar blicka framåt och se vad som är framtidens teknik.

Vi i Liberalerna menar att satsningarna ska komma hela landet till del. Det behövs infrastruktur över hela landet, och det handlar om olika typer av satsningar. Personer och gods ska komma fram. Ibland är vägen den bästa lösningen, och ibland går det att klara utmaningar och hitta möjligheter genom järnvägen. Vi i Liberalerna vill se en mobilitetsplan som skiftar fokus: Hur ska vi förflytta oss från A till B, och hur ska vi göra det på ett klimatsmart sätt? Det har varit viktigt för oss i utformningen av våra förslag.

Detta är också en fråga som påverkar var man kan bo och verka. Var ska man kunna jobba? Hur påverkar det familjen? Kommunikationerna måste fungera för att detta ska vara möjligt. Vi menar att vi måste se både persontransporterna och godstransporterna och sätta dem i fokus. Båda delarna handlar om att kunna utveckla Sveriges tillväxt. Vi måste vidta åtgärder och inte vänta och hoppas på att eventuella höghastighetsbanor någon gång kring 2045, trots att det saknas finansiering, kommer att lösa dagens utmaningar. Vi måste agera här och nu.

Fru talman! Jag hoppas att vi får en ny regering som har nya möjligheter att fatta kloka beslut för en bättre infrastruktur som ökar Sveriges möjligheter när det gäller både tillväxten och valfriheten.

Jag vill avslutningsvis tacka trafikutskottets kansli och ledamöterna i utskottet för ett mycket givande och intensivt arbete. Vi i Liberalerna avslutar dessutom alltid med att säga: Frihet är att välja.

(Applåder)

I detta anförande instämde Borian Åberg (M) och Anders Åkesson (C).

Anf. 99 ROBERT HALEF (KD):

Fru talman! Debatten i dag handlar om infrastrukturfrågor, men i mer begränsad form eftersom regeringen är sen med sin skrivelse om den nationella planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029. Vi behandlar även *Riksrevisionens rapport om väg- och järnvägsinvesteringar i Sverige*.

Fru talman! Utskottet har ännu inte tagit del av regeringens skrivelse, och riksdagen kan därför inte behandla denna skrivelse – på grund av förhållning och oaktksamhet från regeringspartiernas sida. Därför kommer en del viktiga infrastrukturprojekt i den nationella planen att behandlas först efter valet, under kommande mandatperiod. Detta är beklagligt. Viktiga infrastrukturåtgärder och finansieringsfrågor skjuts på framtiden, med risk att vissa projekt blir försenade och fördröjda.

Fru talman! Riksrevisionen menar att Sverige riskerar att inte uppnå de mål som ska vara uppfyllda till 2030. Det gäller exempelvis två EU-mål som ännu inte är uppfyllda, nämligen att kunna köra godståg med minst 740 meters längd på hela stornätet och att den så kallade linjehastigheten för godståg ska vara minst 100 kilometer per timme på stornätet. I regeringens prioriterade lista över underhåll och nyinvesteringar när det gäller längre och tyngre godståg och åtgärder för längre och tyngre godståg kommer dessa investeringar igång – eventuellt – först efter 2024. Sveriges näringsliv och alla de exportberoende företagen går med detta miste om effektivare godstransporter.

Kristdemokraterna har aktivt verkat för att möjliggöra för tyngre och längre godståg att trafikera järnvägen. I dag har vi godståg på 650 meter. I Tyskland har man 830 meter, och i andra europeiska länder har man upp till 750 meter långa godståg. Det är på tiden att vi möjliggör godståg på 750 meter även i Sverige. Det skulle leda till miljövänligare, säkrare och effektivare godstransporter och bidra till att stärka bland annat skogsnäringens konkurrenskraft.

Fru talman! Vi i Alliansen anser att regeringens val av infrastrukturprojekt som ska genomföras bör utvärderas utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv. Vi anser vidare att alla större planerade infrastrukturprojekt ska genomgå en second opinion, det vill säga att en extern part genomför en samhällsekonomisk analys, och att kostnadsuppföljningar ska göras för att utvärdera om den initiala budgeten följs.

Fru talman! Regeringspartierna har ännu inte bestämt sig när det gäller vilken hastighet de nya stambanorna ska byggas för – om det ska vara 250 kilometer per timme eller 320 kilometer per timme. Samtidigt ska bygget av delar av de nya stambanorna påbörjas under planperioden 2018–2029. Det är viktigt att regeringen bestämmer sig för finansieringsform och hastighet, så att bygget av de nya stambanorna för höghastighetsjärnväg kan komma igång.

Det största projektet som Sverigeförhandlingen föreslår är utan tvekan nya stambanor för höghastighetståg med hastigheter upp till 320 kilometer per timme. Detta är ett förslag som Kristdemokraterna välkomnar. Kristdemokraterna ser stora fördelar med höghastighetsjärnväg. Det skulle innebära kortare restider, nya bostäder kring stationslägena och en förtätning av arbetsmarknadsregioner. Det skulle samtidigt frigöra möjligheter för mer godstrafik på de befintliga järnvägarna.

Fru talman! För att skapa goda förutsättningar för regional utveckling i Stockholmsregionen och för att minska trafiken i innerstaden är det viktigt att vägprojektet Östlig förbindelse, från Ropsten i norr till Nacka i söder, byggs för att skapa en komplett ringled runt Stockholm. Det är beklagligt att regeringen inte har avsatt medel heller för denna fråga och inte har någon bestämd plan för att bygga denna ringled, som skulle avleda fordonstrafiken från Stockholms innerstad.

Fru talman! Under midsommarhelgen år 2016 inträffade en allvarlig olycka på motorvägsbron i Södertälje. Den ledde till att bron fick stängas av i 59 dagar – i princip hela sommaren. Det ledde till mycket höga kostnader, och både godstransporter och persontrafik blev drabbade. Motorvägsbron är den enda förbindelsen över Södertälje kanal för två av landets största vägar, E4 och E20. Södertälje närmar sig 100 000 invånare och är ett nav för godstransporter i Sverige, med hamn, järnväg och motorväg.

Södertälje är också säte för några av våra viktigaste företag, såsom Astra och Scania.

Fru talman! Som en del av projektet Förbifart Stockholm ligger det i den nationella planen ett förslag om en kapacitetshöjning av motorvägsbron med tre filer i vardera riktningen. Förslaget innebär en breddning av den befintliga bron. Kristdemokraterna föreslår att möjligheterna till en ny, långsiktigt säker, förbindelse söderut över Södertälje kanal – antingen en ny bro eller en tunnel – utreds.

Fru talman! Inom Alliansen anser vi att det på många punkter är tydligt att planeringen av vägar och järnvägar behöver bli effektivare. Vi anser även att det fortfarande finns tidsvinster att göra och pengar att spara, och vi är därför angelägna om att arbetet med att effektivisera planeringssystemet fortgår. Vi anser därför att lagstiftningen om effektivare planering av vägar och järnvägar bör utvärderas i syfte att öka effektiviteten och produktiviteten av investeringarna.

Fru talman! Det är beklagligt att regeringen har visat en stor saktfärdighet i sitt arbete med att ta fram och besluta den nationella planen för 2018–2029. Enligt regeringens egen propositionsförteckning skulle en skrivelse med anledning av beslutet om en nationell plan ha överlämnats till riksdagen den 9 maj i år. Detta hade möjliggjort en behandling av ärendet i riksdagen under våren 2018.

Fru talman! Först den 4 juni, i slutet av mandatperioden, kunde regeringen presentera den nationella planen. Vi kan konstatera att det fortfarande är oklart när den aviserade skrivelsen till riksdagen om den nationella planen för 2018–2029 kommer att överlämnas. Detta gör att hanteringen av skrivelsen i riksdagen kommer att behöva skjutas upp för beredning till nästa valperiod, och vissa viktiga infrastrukturåtgärder och finansieringsfrågor kan bli försenade och därmed fördröjda.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1 och hänvisar till det alliansgemensamma särskilda yttrandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Åkesson (C).

Anf. 100 KARIN SVENSSON SMITH (MP):

Fru talman! Jag tänkte ta mig friheten att ha en lite längre tidshorisont för mitt anförande.

Det är snart 20 år sedan jag stod i den här talarstolen för första gången, och jag tänkte göra en betraktelse av infrastrukturen inte bara med anledning av det betänkande vi har framför oss utan också i ett annat perspektiv.

För säkerhets skull yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Jag tänkte nämna några saker som jag tycker att vi gjorde bra 1998–2006. Då var det ett samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, och det påverkade infrastrukturen i Sverige ganska mycket. Det var då vi lade om hela arbetet med trafiksäkerhet. Fram till 1997 skulle man rädda liv på vägarna genom att bygga fyrfiliga motorvägar. Det var det som gällde, punkt slut. Det byggdes många motorvägar, men om syftet skulle vara att förhindra att människor omkom i trafiken blev det väldigt framgångsrikt att samlas kring en nollvision. Det

gjorde vi, och vi var många. Det var politiker, det var branschorganisationer, fackliga organisationer, åkeriföretag och andra som bestämde att det inte är okej att människor omkommer i vägtrafiken.

Vi lade också om hela infrastrukturpolitiken så att det i stället för de fyrfiliga motorvägarna blev ganska många två-plus-ett-vägar med mittvägar och hastighetskameror. Inledningsvis var det stora protester. Folk var väldigt missnöjda, för det var svårt att köra om och gick inte att köra lika fort som tidigare. Men successivt betade vi av etappmål efter etappmål. Vi har inte kommit hela vägen fram, och självklart ska vi inte vara nöjda. Det kan man inte vara så länge någon omkommer över huvud taget på vägarna. Men det är ett faktum att Sverige jämfört med andra länder är det förmodligen säkraste landet i världen när det gäller att färdas på vägen räknat per fordonskilometer.

Jag tror att nollvisionsgreppet där politik och samhälle utanför riksdag och regering samarbetar är effektivt, och jag är väldigt glad att jag fick delta i det. Det gjorde också att man i den infrastrukturproposition som man lade fram på den tiden kunde öka ramen för järnvägsinvesteringar från 39 miljarder till 101 ½ miljard. Ja, det är därför vi har Citybanan nu – den är invigd. Norge–Vänerlänken och godsbangården i Mjölby hade inte funnits om vi inte hade ökat ramen på det sättet. Det betyder mycket för de människor som använder järnvägen, och man inser att det kanske är så man ska göra om man ska lägga grunden för ett hållbart transportsystem.

Om detta kan man läsa mer i en skrift, en debattbok om järnvägarna, som gavs ut vid den tiden. Den heter *Vid vägs ände?* och gavs ut 2003 och förklarar varför vi gjorde på det här sättet. Det var Banverket och Järnvägsforum som gav ut den.

En del i detta var att järnvägen inte bara är till för att tittas på utan att tågtrafiken är det centrala och det man ska utgå från. Därför ingick 4 ½ miljard till rullande materiel, det vill säga ett statligt anslag som gjorde att när SL, Västtrafik och Skånetrafiken köpte nya tåg fick de hälften av investeringen betald av staten. Det var ett sätt att visa att politiken förstår att järnvägen är till för tågtrafik, punkt slut. Jag är också mycket glad över att ha varit med och bidragit till det.

Sedan kom en fjärde sak. Utöver nollvisionen, ökningen av järnvägsinvesteringarna och bidragen till inköp av tåg i regionaltrafik var jag med om att fatta beslut om trängselavgifter. Det var också väldigt impopulärt innan det genomfördes. Jag kommer ihåg en interpellationsdebatt då Bosse Ringholm skulle ta emot 15 interpellanter för att få tillfälle att förklara sig. Alla var mycket arga på Bosse Ringholm. Jag tänkte att jag skulle ställa upp och diskutera med Bosse Ringholm, för vi kunde kanske hjälpas åt och ha lite olika argument. Jag undrade då: Om man använder marknadsekonomi när man diskuterar bilar som står stilla och har parkeringsavgifter för att det bristande utrymme som finns ska regleras så att man kan planera trafiken, varför kan man inte använda samma mekanism när bilarna rör sig? Det är väl också en sorts marknadsekonomi.

Jag hör sällan någon tala om att man ska riva upp trängselavgifterna här i Stockholm. Jag tror att man måste tänka mer i den typen av termer och ha mer avgifter för att trafiken ska flyta bättre.

Sedan kom perioden mellan 2006 och 2014. Vad fick vi då? Jo, vi fick en väldigt bra utredning – jag håller med om det. Det var FFF-utredningen. Den tog den dåvarande regeringen initiativ till. Den innehöll många förslag, men inget av de förslagen genomfördes under de åtta åren av alliansstyre. Däremot kan man gå igenom förslagen nu och se att vi har genomfört över hälften av förslagen under den här regeringen. Några exempel är stadsmiljöavtalen och bränslebytet. Det är väldigt många av de här förslagen som den rödgröna samarbetsregeringen har genomfört. Det är faktiskt det som måste till. Det är lokalt som man vet hur människor förflyttar sig och hur man planerar staden så att cyklar och kollektivtrafik blir basen i människors förflyttning. Det skiljer sig åt och är väldigt olika i olika kommuner. Därför är stadsmiljöavtal ett sätt att tala om att staten ska ge hjälp till de kommuner som i samarbete med sina invånare hittar lösningar som passar just platsen där man bor i stället för att ha någon modell som ska passa in i alla kommuner. Jag tror att stadsmiljöavtalen har kommit för att stanna.

Bränslebytet har fått ganska lite uppmärksamhet, men det är ett sätt att säga att vi har väldigt ont om tid. Ska vi någonsin nå de avancerade klimatmål som vi har fattat beslut om här i riksdagen på minus 70 procent till 2030 kan vi inte vänta på att alla ska byta bil, utan vi måste också byta bränsle i de fordon som redan rullar. Det gäller också bussar och lastbilar. Att successivt minska inblandningen av fossila bränslen i reduktionsplikten och öka andelen förnybara bränslen är någonting som vid sidan av biogas och elektrifiering är helt nödvändigt för att Sverige ska kunna leva upp till sina åtaganden. Det har den här regeringen genomfört, förvisso i samarbete med den andra sidan, men det är ju lite grann regeringens ansvar att ta initiativ, och det har regeringen också gjort.

Sedan kommer vi över till saker som vi kanske inte har gjort. Jag är väldigt nöjd med stadsmiljöavtalen, bränslebytet och väldigt mycket mer som jag skulle kunna räkna upp. Men jag måste säga att jag tycker att det är lite tråkigt att initiativet om Sverigebygget, Sverigeförhandlingen, inte kom i mål. Men det är också ett accepterande att det är en poäng när man genomför så här stora saker att man har väldigt många med sig. Jag hoppas att vi får tillfälle att visa att Sverige menar allvar med sitt åtagande och att Sverige ska bli en av världens första fossilfria välfärdsnationer. Då måste vi ha ett alternativ till flyg. Flyg är och förblir ett väldigt energikrävande sätt att förflytta sig. Ska vi förvänta oss att människor avstår från det i tillräckligt stor utsträckning för att klimatmålen ska nås måste det också finnas snabba och pålitliga tågförbindelser.

Därför tänkte jag knyta ihop detta med att säga att det kanske är dags för en nollvision igen. Det är inte acceptabelt att människor sitter och väntar på stationen när tåget inte kommer, att evakueringen dröjer och att järnvägen inte fungerar som den ska. Förvisso är jag nöjd med att vi har anslagit mer pengar till järnvägsunderhåll och att vi insett att det här med att ha väldigt många olika aktörer på spåren inte är en bra idé utan att vi måste ta tillbaka ansvaret för underhållet, men det behövs mer för att tågen ska gå i tid.

Om detta har en organisation som företräder kollektivtrafikanter där jag tidigare var ordförande, Resenärsforum, tagit fram en skrift som heter *Ett lyft för järnvägen*. I den finns många förslag som förklarar vad en nollvision för tågstråk kan vara. Jag hoppas att den genomförs.

Det här är mitt sista anförande. Det har varit ett privilegium att företräda medborgare i Sverige och att få stå i den här talarstolen. Jag känner mig väldigt ödmjuk inför den uppgift som jag har axlat de här åren.

Jag är också mycket tacksam över det arbete som trafikutskottets kansli har utfört. Och jag är väldigt nöjd med det samarbete vi har haft i utskottet. Trots att vi har olika åsikter har det varit konstruktiva diskussioner. Tillsammans har vi åstadkommit mycket vettigt.
(Applåder)

Anf. 101 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! Karin Svensson Smith har beskrivit historiken och viktiga landvinningar. Men jag kunde inte uttyda ur anförandet varför vi inte i dag kan debattera och så småningom fatta beslut om den riktigt långa planen, för tolv år framöver. Den ligger till grund för väldigt många infrastrukturbeslut, som är viktiga för alla här i kammaren men också för våra kommuner och regioner och ytterst för medborgarna.

Min fråga till Karin Svensson Smith är: Varför kom inte skrivelsen i tid, så att vi kunde ha en demokratisk process om den och debattera viktiga prioriteringar? På det sättet får de där ute också veta vad riksdagen tycker i de olika frågorna. Det är otroligt viktigt inför framtiden.

Anf. 102 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik:

Fru talman! Jag är ordförande i riksdagens trafikutskott, och jag har haft ett mycket bra samarbete med regeringen. Men att i det här sammanhanget förklara exakt varför planen inte kom i tid tycker jag inte ankommer på mig.

Anf. 103 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! Det är väldigt synd att vi inte kunde föra en debatt om det som vi hade planerat och tänkt. Utskottet har anpassat sitt arbete för att kunna hantera skrivelsen.

Jag vill också påminna om att många enskilda ledamöter har lagt fram många förslag på hur de tycker att infrastrukturen i Sverige ska utvecklas. Det har också partier gjort, genom parti- och kommittémotioner.

Fru talman! I framtiden är det viktigt att de här processerna ses som så viktiga att vi alla hjälps åt att lyfta fram vikten av att man fullföljer den planering som man har gjort. Det finns också ett demokratiskt perspektiv när det gäller det.

Det är väldigt synd att vi inte kan debattera det som vi hade tänkt. Jag är övertygad om att alla i den här kammaren på något sätt kan bidra till att få fram de underlag och de inriktningsbeslut som behövs. Men jag noterar Karin Svensson Smiths svar.

Avslutningsvis vill jag tacka ordföranden i utskottet för alla hennes insatser.

Anf. 104 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik:

Fru talman! Jag håller med om Nina Lundströms uppfattning om att vi har ansträngt oss på olika håll. I det här betänkandet lyfter vi fram resonemang om samhällsekonomiska kalkylmodeller. De skulle till exempel för tjäna att vi fördjupar oss ännu mer i dem. Så som de har använts hittills har

de nämligen inte varit ett speciellt bra redskap för att vaska fram de investeringar som lättast leder till de mål vi har satt upp.

Hela diskussionen om att låta målen styra det man vill åstadkomma har vi tagit upp i vår granskningsrapport. Vi har gjort tillkännagivanden om att ha en nationell tågtrafikförsörjningsplan i första hand och låta den styra den nationella planen. Jag håller alltså med om att vi har bidragit på olika sätt när det gäller att utveckla trafikpolitiken.

Jag tackar Nina Lundström, tillsammans med resten av utskottet, för ett bra samarbete.

Anf. 105 RIKARD LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Denna debatt, som jag alltså kommer att avsluta, har två ingångar. Den ena är en debatt om de motioner som vi behandlar i betänkandet. Och den andra är en debatt som kanske är lite hetare, om de motioner som vi inte behandlar i betänkandet.

Alliansföreträdarna har en efter en varit uppe i talarstolen och uttryckt stor besvikelse över att inte få möjlighet att diskutera de motioner som vi skjuter på till nästa riksmöte. Jag har respekt för det. Man ska ha stor respekt för motionsbehandlingen i riksdagen. Vi borde ha behandlat de motionerna också under detta riksmöte.

Den viktiga rollen för denna kammare i hela den här processen är dock det beslut som vi fattade om infrastrukturpropositionen och de tilldelade ramarna för de nationella planerna. Vi fattade ett beslut som byggde på den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringens förslag om att öka med 100 miljarder kronor, jämfört med det som alliansregeringen orkade med under förra perioden. Det är klart att jag som socialdemokrat är stolt över den ökningen, att denna kammare kunde föra den debatten och att vi kunde fatta det beslutet.

De 100 miljarderna extra tillsammans med de 522 som fanns tidigare – alltså 622 miljarder – har regeringen att besluta om när den fattar beslut om den nationella planen.

Kritiken från allianspartierna ser lite olika ut. Men det är ändå viktigt att komma ihåg att kritiken inte riktas mot beslutsordningen i sig – jag förmodar att det är på det sättet – utan mot det faktum att det inte kom en skrivelse som man kunde motionera på och att vi inte kunde behandla motioner om infrastrukturen från enskilda ledamöter. Jag förmodar nämligen att allianspartierna fortfarande står bakom att det är regeringen som fastställer den nationella planen.

I vissa inlägg i talarstolen har det pläderats för att vi nu ser förseningar i infrastrukturprojekten. Så är det ju inte. Det beslut som regeringen har fattat om den nationella planen och de objekt som ingår i den är fattat. Det beslutet ska inte fattas av riksdagen.

Därför kan man glädjas åt att vi nu kan höja anslaget till underhåll av järnvägen med 47 procent. Samtidigt som vi kraftigt ökar underhållet ökar vi också kapaciteten på järnvägen. Vi bygger ny järnväg från Norrbotnia-banan i norr till Sydostlänken i söder och mycket däremellan. Vi kan glädjas åt att regeringen har fattat de besluten, om än några veckor senare än annonserat.

De besluten gynnar alla som pendlar runt omkring i landet och som drabbas av tågförseningarna och av att inte riktigt få ihop vardagslivet med arbetspendlingen. De förbättringarna och de förslagen har regeringen redan fattat beslut om, och de kommer att underlätta för företag som Volvo, Ikea och LKAB. De har efterfrågat de infrastrukturinvesteringar som regeringen nu fattar beslut om på grund av att vi i den här kammaren har avsatt 622 miljarder till infrastrukturen den kommande planperioden. Det tycker jag att man ska glädjas åt. Sinnesstämningen hos oppositionen är lite väl dyster.

Problemet med beslutet är inte att det kom ett par veckor för sent. Problemet är att det är satsningar som man borde ha beslutat om för decennier sedan. Framför allt när det gäller underhållet på järnvägen tror jag att samtliga partier – inga partier undantagna – får rannsaka sig själva; vi är en del av hur situationen ser ut på järnvägen i dag. Vi borde ha fattat de besluten långt tidigare. Men det handlar inte om en försening med ett par veckor.

Jag vill göra några reflektioner över de frågor som avhandlas i betänkandet. Det är säkert väldigt många som tycker att de flesta motioner som behandlas i betänkandet är bra motioner med rimliga slutsatser.

Innehållet i många motioner behandlas också av de myndigheter som jobbar med de här frågorna, till exempel av Trafikverket. Många av frågorna finns med i det arbetet. Det svåra är inte att skriva nya motioner och föreslå att det ska bli effektivare, utan det svåra är att göra det ute i verksamheten. Så är det alltid. Vi vill mycket här inne, och vi har en stor frustration över att det inte fungerar. Men vi måste också inse att det ibland tar lite längre tid än vad vi hade hoppats på.

Det är två områden som jag vill nämna mer specifikt. Det första är Nina Lundströms och Liberalernas motion om fyrstegsprincipen. Jag tycker att det är en bra motion, och det är också någonting som ligger till grund för det arbete som sker med framtagandet av den nationella planen och arbetet med att hantera infrastruktursatsningar. Intentionerna i Nina Lundströms och Liberalernas motion borde snarare riktas till Nina Lundström, mig och andra.

Nina Lundström beskrev tidigare de olika stegen i fyrstegsprincipen. Det är först i det fjärde steget som vi börjar prata om att bygga nytt. Det är ofta som Nina Lundström, jag och andra av våra partikollegor lite för snabbt hoppar till det fjärde steget trots att åtgärdsvalsstudier och annat visar att man med information i realtid och trimningsåtgärder kan förbättra den infrastruktur som redan finns. Jag håller med om att vi bör bli bättre på det, men vi bör också ta ett ansvar som politiker och inte vara för angelägna om att bygga nytt.

Det andra område som jag vill belysa handlar om samhällsekonomiska analyser. Det uppdraget som Alliansen är ute efter finns redan hos Trafikverket. Man har att arbeta med att utveckla de samhällsekonomiska analyserna. Det var under alliansregeringens tid som det uppdraget beslutades. Det är gott och väl att skriva motioner om att det borde bli effektivare, men man borde kunna glädjas lite åt att man var lite framsynt, åtminstone i den delen. Det uppdraget ligger redan på Trafikverket.

Däremot vill jag varna för en alltför stor tilltro till system där vi bara med hjälp av snillrika datorprogram kan rassla fram de bästa infrastrukturinvesteringarna om vi trycker på enterknappen på datorn. Sedan är allting klart, och vi vet precis vilka investeringar som vi behöver göra.

Jag tror att vi som politiker måste göra avvägningar mellan olika typer av analyser där de samhällsekonomiska analyser som görs av Trafikverket är en del. Men vi måste också se till andra frågor, och vi måste ta ansvar för dem. Det går inte att glida ifrån ansvaret och hoppas på att det är ett smart sätt att räkna ut kalkyler som gör att vi slipper att fatta de svåra besluten. Jag tror att vi måste göra prioriteringar och försvara dessa prioriteringar.

Sedan kan jag hålla med om kritiken om att vi ibland borde bli tydligare när vi gör avsteg från de samhällsekonomiska analyserna. Vi borde då tydligare förklara hur vi har gjort.

Om jag hade varit smart skulle jag ha avslutat mitt anförande här. Jag hörde Michael Svensson från Moderaterna tidigare säga att man inte ska sjunga i talarstolen, för det är inte seriöst. Jag ska inte sjunga, men det här är ordförande i trafikutskottet, Karin Svensson Smiths, sista debatt i riksdagen, och jag har skrivit en dikt till Karin:

Tåg, tåg, tåg
och båt på våg
Mycket cykel och kanske cykel på tåg
Kampen för el, el som ska göra vår gröna värld hel
Men trots från lobbyister mycket slit
Bil och flyg har aldrig varit din favorit
Men, Karin, när vi var i Kina
Hur tog du dig tillbaka hit?

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Andersson, Lars Mejern Larsson, Teres Lindberg och Leif Pettersson (alla S).

Anf. 106 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! Som jag uppfattade det menade Rikard Larsson att skrivelsen i sig inte är viktig för regeringens beslut. Ja, regeringen fattar beslutet, men låt mig påminna om att det är regeringen som i sin egen proposition angav hur processen skulle gå till. Regeringen skrev i propositionen att man under våren 2018 skulle återkomma skriftligen till riksdagen. Om jag inte minns fel kan jag konstatera att när den föregående regeringen kom med skrivelsen hade Socialdemokraterna åsikter om hur sent eller tidigt som den borde ha kommit.

Jag tycker att det är en viktig demokratiskt princip. Jag vill också påminna Rikard Larsson om att utskottets planering har utgått ifrån att skrivelsen skulle komma.

Det är beklagligt att så många olika typer av förslag som inte fick en bra behandling därför att de kunde ha behandlats i andra betänkanden. Men sedan finns det också ett annat skäl till att skrivelsen borde ha kommit, och det är att vi transparent och tydligt ska kunna ta del av vilka prioriteringar som regeringen har gjort.

Regeringen har utifrån presskonferenserna avvikit från Trafikverkets förslag. Vi som sitter här har ju ett helhetsansvar, och vi vill fatta goda beslut. Det hade varit rimligt för oss att få se hur regeringen har prioriterat. Vad är finansierat? Vad är inte finansierat? Vad har plockats bort och varför?

Den demokratiska processen kräver transparens och tydlighet. Det är viktigt att också vi vårdar det i vårt arbete. Alla typer av infrastrukturfrågor är så otroligt viktiga. Det upplever man när man möter olika kommuner och medborgarna.

Då är min fråga även till Rikard Larsson: Varför kom inte skrivelsen?

Anf. 107 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Återigen: Jag håller med om den kritik som Nina Lundström ger uttryck för. Jag tycker också att skrivelsen borde ha kommit tidigare så att vi hade kunnat behandla den här.

Det som jag sa i mitt anförande, och det som jag tycker att man ska vara tydlig med, är att det förändrar inte ställningstagandet om de enskilda objekten. Den nationella planen ligger fast.

Den uteblivna behandlingen av motionerna innebär ju inte att beslutet om Norrbotniabanan är ogiltigt. Det innebär ju inte att besluten om Sydostlänken, hamnarna i Göteborg eller Luleå är ogiltiga. Alla de delar som finns i den nationella plan som regeringen har beslutat om finns ju med.

Sedan kan jag hålla med om att vi borde ha haft möjligheten till en transparent diskussion här. Vi borde ha haft möjlighet att diskutera de motionerna. Men vi ska vara klara över att det förändrar ingenting i grunden för de beslutade satsningarna. De ligger som regeringen har beslutat.

Ärligt talat kan jag inte svara på varför det har dragit ut på tiden. Jag skulle kunna spekulera om det, men det känns inte speciellt meningsfullt. Jag konstaterar att det har dragit ut på tiden, men samtidigt konstaterar jag att det var en viktig nationell plan som regeringen har beslutat om som innehåller många viktiga satsningar för hela landet. Den ligger fast, oavsett om skrivelsen är försenad eller ej.

Anf. 108 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! Det är otroligt viktigt att vi alla bidrar till att försöka att öka transparensen. Det här handlar ändå om ofantligt mycket pengar. Under den kommande tolvårsperioden handlar det om över 700 miljarder. Det är en viktig demokratisk princip att vi kan ta ställning.

Sedan är det precis som Rikard Larsson säger, att riksdagen inte tar ställning till de enskilda objekten. Däremot är det viktigt om man vill vårda dessa principer.

Rikard Larsson nämner fyrstegsprincipen. Men hur ska vi kunna ta ställning till den, om det är så som man har arbetat? Utskottet har inte fått ta del av regeringens argumentation för att vi ska kunna ta ställning till den.

Alla processer för att det ska bli mer kostnadseffektivt, för att vi ska ha bra samhällsekonomiska kalkyler, för att vi ska vara transparenta och öppna och skapa bra uppföljning förutsätter att man sluter hela processen. Annars tycker jag att det hade varit bättre om regeringen tidigt hade meddelat att man inte tänker komma med den skrivelsen. Då hade ju också utskottet kunnat agera på ett annat sätt.

Det är väldigt många människor där ute som ställer frågor om vad som kommer att hända och vilka prioriteringar som är viktiga. I den här kammararen har vi olika prioriteringar. Det som redan finns – de spår som redan finns, de icke-elektrifierade spåren, spåren som inte fungerar, växlar som inte fungerar – är en högprioriterad fråga för Liberalerna, och den passar

alldeles utmärkt in i fyrstegsprincipen. Men som sagt kan vi inte få en transparent och tydlig diskussion om prioriteringar, eftersom skrivelsen inte kom fram. Jag tycker att det är vällovligt att Rikard Larsson håller med om det.

Frågan är då: Vad ska man göra under tiden fram till 2045? Om regeringspartierna vill driva fram höghastighetsbanor kvarstår ju frågan hur tågen ska rulla under tiden fram till 2045. Jag ser fram emot svaret från Rikard Larsson.

Anf. 109 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Nu tror jag att Nina Lundström har en tendens att överdriva rätt rejält. Jag håller med om att skrivelsen borde ha behandlats, men Nina Lundström beskriver det som att transparensen inte finns och att det är en hemlig skrivelse. Så är det ju inte. Detta ligger för alla att läsa på regeringens hemsida, och det kommer att komma en skrivelse hit. Det är ju inte så att det är dolt vad man har beslutat.

Om Nina Lundström uppfattar det som att den enda satsningen från regeringens sida är diskussionerna med oppositionspartierna om höghastighetståg har hon över huvud taget inte läst hela det förslag som Trafikverket har kommit med och som regeringen till väldigt stora delar har beslutat om i den nationella planen. Jag räknade upp ett par åtgärder – Norrbottenbanan och Sydostlänken – men det finns många andra järnvägssatsningar, såsom Lund–Hässleholm, Göteborg–Borås och en ökning av underhållet med 47 procent. Vi tar nu också tag i organisationen av underhållet för att se till att Trafikverket får ett större inflytande och kan ha en bättre organisation av underhållet.

Jag delar alltså åsikten om att skrivelsen borde ha kommit tidigare, men det som förvånar mig mest i den här stunden är att Nina Lundström över huvud taget inte har läst alla de dokument som har kommit fram och där vi beskriver precis allt om järnvägen och alla satsningar. Det här finns på regeringens hemsida och kommer att finnas i en skrivelse till riksdagen. Det finns i de dokument som vi har haft i trafikutskottet tidigare. Där finns satsningarna, och det är de satsningarna som kommer att göra skillnad för de medborgare ute i landet som pendlar med tåg, inte huruvida denna skrivelse debatteras eller inte debatteras i riksdagen.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 10 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Trafikutskottets betänkande 2017/18:TU22

Uppskov med behandlingen av vissa ärenden föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.23 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.30, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.30.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 juni

KU44 En stärkt minoritetspolitik

Punkt 4 (Beslut om kommuners och landstings mål och riktlinjer)

1. utskottet

2. res. 4 (L)

Votering:

281 för utskottet

17 för res. 4

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 34 SD, 22 MP, 18 C, 19 V, 15 KD, 3 -

För res. 4: 17 L

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Jeannette Escanilla (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 7 (Äldreomsorg)

1. utskottet

2. res. 7 (M, L)

Votering:

211 för utskottet

88 för res. 7

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 34 SD, 22 MP, 18 C, 20 V, 15 KD, 3 -

För res. 7: 71 M, 17 L

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU24 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2015–2017

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU10 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 juni

NU22 Energipolitikens inriktning

Punkt 1 (Energipolitikens mål)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (L)

Förberedande votering:

38 för res. 1

17 för res. 2

245 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

245 för utskottet

38 för res. 1

17 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 22 MP, 18 C, 20 V, 15 KD

För res. 1: 35 SD, 3 -

Avstod: 17 L

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 3 (Förnybar energi)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

3. res. 10 (V)

Förberedande votering:

18 för res. 9

19 för res. 10

262 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Amineh Kakabaveh (V) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

120 för utskottet

19 för res. 10

161 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2017/18:135
19 juni

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 22 MP

För res. 10: 19 V

Avstod: 1 S, 71 M, 35 SD, 18 C, 1 V, 17 L, 15 KD, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Karin Rågsjö (V) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 6 (Energiforskning)

1. utskottet

2. res. 19 (M)

Votering:

176 för utskottet

71 för res. 19

53 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 22 MP, 18 C, 20 V, 17 L

För res. 19: 71 M

Avstod: 35 SD, 15 KD, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 8 (Gasfrågor)

1. utskottet

2. res. 26 (C)

Votering:

121 för utskottet

18 för res. 26

160 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 22 MP

För res. 26: 18 C

Avstod: 71 M, 34 SD, 20 V, 17 L, 15 KD, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU23 Elmarknadsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU27 Solidaritet vid kris i naturgasförsörjningen

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU21 Politiken för global utveckling (PGU)

Punkt 1 (Politikens huvuddrag och genomförande)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (C)

5. res. 4 (V)

6. res. 5 (KD)

Förberedande votering 1:

20 för res. 4

15 för res. 5

264 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

18 för res. 3

20 för res. 4

262 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 3:

36 för res. 2

21 för res. 4

241 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Roland Utbult (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Förberedande votering 4:

71 för res. 1

38 för res. 2

191 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

138 för utskottet

71 för res. 1

91 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 22 MP, 17 L

För res. 1: 71 M

Avstod: 35 SD, 18 C, 20 V, 15 KD, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2017/18:135

19 juni

**UU23 Riksrevisionens rapport om Sida-finansierad myndighetssam-
verkan**

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU36 Utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (En utvidgning av utredningsverksamheten)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (L)

Förberedande votering:

20 för res. 1

17 för res. 2

262 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

263 för utskottet

20 för res. 1

17 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 35 SD, 22 MP, 18 C, 15 KD, 3 -

För res. 1: 20 V

Avstod: 17 L

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 3 (Begreppet närstående)

1. utskottet

2. res. 3 (SD, L)

Votering:

245 för utskottet

55 för res. 3

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 22 MP, 18 C, 20 V, 15 KD

För res. 3: 35 SD, 17 L, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

**SoU29 Anpassningar av svensk rätt till EU-förordningen om kliniska
läkemedelsprövningar**

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU46 Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar

1. utskottet

2. res. (M)

Votering:

229 för utskottet

71 för res.

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 35 SD, 22 MP, 18 C, 20 V, 17 L, 15 KD, 3 -

För res.: 71 M

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

KU40 Indelning i utgiftsområden och en sammanhållen budgetprocess

Punkt 3 (Ändringar i riksdagsordningen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Här föreslogs ändringar i huvudbestämmelser i riksdagsordningen. Utskottet hade föreslagit att ändringarna skulle beslutas enligt 8 kap. 17 § första stycket andra meningen i regeringsformen.

Enligt denna bestämmelse kunde riksdagen anta bestämmelser i riksdagsordningen genom endast ett beslut, om *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade för beslutet.

Bifall hade yrkats dels till utskottets förslag, dels till reservation 1 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (SD). I reservationen föreslogs att regeringens förslag till lag om ändring i riksdagsordningen skulle avslås.

Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Votering:

262 för utskottet

38 för res. 1

49 frånvarande

Förste vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja. Kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 22 MP, 18 C, 20 V, 17 L, 15 KD

För res. 1: 35 SD, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 4 (Överläggningar kring budgetprocessen)

1. utskottet

2. res. 2 (M, C, L, KD)

Votering:

179 för utskottet

121 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2017/18:135
19 juni

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 35 SD, 22 MP, 20 V, 3 -
För res. 2: 71 M, 18 C, 17 L, 15 KD
Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU47 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU48 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2017

Punkt 2 (Storbritanniens utträde ur EU)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)
Votering:
227 för utskottet
38 för res. 2
35 avstod
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 22 MP, 20 V, 15 KD
För res. 2: 35 SD, 3 -
Avstod: 18 C, 17 L
Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 3 (Utrikes- och säkerhetspolitik)

1. utskottet
2. res. 5 (M)
Votering:
159 för utskottet
71 för res. 5
70 avstod
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 22 MP, 18 C, 20 V
För res. 5: 71 M
Avstod: 35 SD, 17 L, 15 KD, 3 -
Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 4 (EU:s handels- och utvecklingspolitik)

1. utskottet

2. res. 10 (V)

Votering:

242 för utskottet

21 för res. 10

37 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 22 MP, 18 C, 17 L, 15 KD

För res. 10: 1 SD, 20 V

Avstod: 34 SD, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 5 (EU:s grannskapspolitik)

1. utskottet

2. res. 11 (M, C, L, KD)

Votering:

121 för utskottet

120 för res. 11

59 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 22 MP

För res. 11: 71 M, 18 C, 17 L, 14 KD

Avstod: 35 SD, 20 V, 1 KD, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Caroline Szyber (KD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 7 (Magnitskijsanktioner)

1. utskottet

2. res. 19 (M, C, L, KD)

Votering:

178 för utskottet

121 för res. 19

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 35 SD, 22 MP, 20 V, 3 -

För res. 19: 71 M, 18 C, 17 L, 15 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 14 (Övriga yrkanden)

1. utskottet
 2. utskottets förslag med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. 2017/18:4041 yrk. 1–18 av Jeff Ahl och Olle Felten (-)
- Votering:
297 för utskottet
2 för mot.
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 71 M, 34 SD, 22 MP, 18 C, 20 V, 17 L, 15 KD, 1 -
För mot.: 2 -
Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU33 Subsidiaritetprövning av kommissionens förslag till direktiv om grupptalan och om revidering av fyra konsumenträttsdirektiv

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU35 Riksrevisionens rapport om tillsynen av ställföreträdare och överförmyndare

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU39 Strategi för Levande städer – Politik för en hållbar stadsutveckling

Punkt 1 (Regeringens strategi för levande städer)

1. utskottet
 2. res. 1 (M)
 3. res. 2 (SD)
- Förberedande votering:
71 för res. 1
38 för res. 2
191 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
191 för utskottet
71 för res. 1
38 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 22 MP, 18 C, 20 V, 17 L, 15 KD
För res. 1: 71 M
Avstod: 35 SD, 3 -
Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU50 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

AU14 Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, L, KD)

Votering:

179 för utskottet
121 för res. 1
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 35 SD, 22 MP, 20 V, 3 -

För res. 1: 71 M, 18 C, 17 L, 15 KD

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 2 (Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen)

1. utskottet
2. res. 2 (M, C, L, KD)

Votering:

143 för utskottet
157 för res. 2
49 frånvarande

Kammaren biföll res. 2.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 1 SD, 22 MP, 20 V, 1 -

För res. 2: 71 M, 34 SD, 18 C, 17 L, 15 KD, 2 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU30 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program

Punkt 1 (Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

159 för utskottet

141 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 M, 35 SD, 18 C, 17 L, 15 KD, 3 -

För res. 1: 99 S, 22 MP, 20 V

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 2 (Grundläggande högskolebehörighet på yrkesprogram)

1. utskottet
2. res. 3 (SD)

Votering:

138 för utskottet

39 för res. 3

123 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 22 MP, 20 V

För res. 3: 35 SD, 1 KD, 3 -

Avstod: 3 S, 71 M, 18 C, 17 L, 14 KD

Frånvarande: 14 S, 12 M, 7 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Peter Jeppsson, Laila Naraghi och Krister Örnfjäder (alla S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Erik Slottner (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 3 (Yrkescollege)

1. utskottet
2. res. 4 (M, C, L, KD)

Votering:

179 för utskottet

119 för res. 4

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 1 M, 34 SD, 22 MP, 20 V, 3 -

För res. 4: 70 M, 18 C, 16 L, 15 KD

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 3 L, 1 KD, 5 -

Brigitta Ohlsson anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2017/18:135

19 juni

Punkt 5 (Studie- och yrkesvägledning)

1. utskottet

2. res. 6 (M, C, L, KD)

Votering:

177 för utskottet

121 för res. 6

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 34 SD, 22 MP, 20 V, 3 -

För res. 6: 71 M, 18 C, 17 L, 15 KD

Frånvarande: 15 S, 12 M, 8 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

UbU31 Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas

Punkt 1 (Lagförslaget i fråga om förskolechef och befattningsutbildning)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, C, L, KD)

Votering:

212 för utskottet

87 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 22 MP, 20 V

För res. 1: 34 SD, 18 C, 17 L, 15 KD, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Undervisning för nyanlända elever)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

260 för utskottet

37 för res. 2

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 71 M, 22 MP, 18 C, 20 V, 17 L, 15 KD

För res. 2: 34 SD, 3 -

Frånvarande: 16 S, 12 M, 8 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

UbU28 Behandling av personuppgifter på utbildningsområdet

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU18 Infrastrukturfrågor

Punkt 2 (Planeringsprocessen)

1. utskottet

2. res. 1 (M, KD)

3. res. 3 (L)

Förberedande votering:

87 för res. 1

17 för res. 3

195 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

177 för utskottet

86 för res. 1

35 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 34 SD, 22 MP, 19 V, 3 -

För res. 1: 71 M, 15 KD

Avstod: 18 C, 17 L

Frånvarande: 14 S, 12 M, 8 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Amineh Kakabaveh (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Samhällsekonomiska analyser)

1. utskottet

2. res. 4 (M, C, L, KD)

3. res. 5 (SD)

Förberedande votering:

120 för res. 4

37 för res. 5

141 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

141 för utskottet

120 för res. 4

37 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 22 MP, 20 V

För res. 4: 71 M, 17 C, 17 L, 15 KD

Avstod: 33 SD, 1 C, 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 M, 9 SD, 3 MP, 4 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 5 -

1. utskottet
2. res. 7 (C)

Votering:

279 för utskottet

18 för res. 7

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 71 M, 33 SD, 22 MP, 19 V, 17 L, 15 KD, 3 -

För res. 7: 18 C

Frånvarande: 14 S, 12 M, 9 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 L, 1 KD, 5 -

Christina Höj Larsen (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU22 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2017/18:269 Brottsdatalog – kompletterande lagstiftning

2017/18:272 ILO:s konvention om anständiga arbetsvillkor för hushålls-
arbetare

2017/18:273 Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre

2017/18:274 Bastjänstgöring för läkare

2017/18:275 Fortsatt utbetalning av garantipension inom EES och
Schweiz

Skrivelser

2017/18:140 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande

2017/18:278 Nationell planering för transportinfrastrukturen 2018–2029

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelser skulle förlängas till och med *måndagen den 1 oktober*.

EU-dokument

COM(2018) 279 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om elektronisk godstransportinformation

COM(2018) 371 Förslag till rådets förordning om utvidgning av tillämpningsområdet för förordning (EU) nr .../2018 om inrättande av ett handlingsprogram för utbyte, stöd och utbildning med avseende på skydd av euron mot förfalskning för perioden 2021-2027 ("Perikles IV-programmet") till att även omfatta icke deltagande medlemsstater

Prot. 2017/18:135
19 juni

COM(2018) 391 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av reformstödsprogrammet

COM(2018) 397 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om komplettering av Europeiska unionens typgodkännandelagstiftning med anledning av Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen

COM(2018) 440 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av programmet för Europeiska solidaritetskåren och om upphävande av [förordningen om den europeiska solidaritetskåren] och förordning (EU) nr 375/2014

COM(2018) 441 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av programmet för den inre marknaden, konkurrenskraft för företag, inklusive små och medelstora företag, och europeisk statistik samt om upphävande av förordningarna (EU) nr 99/2013, (EU) nr 1287/2013, (EU) nr 254/2014, (EU) nr 258/2014, (EU) nr 652/2014 och (EU) 2017/826

Finansutskottets utlåtande

2017/18:FiU51 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till Europeiska unionens egna medel och genomförande av systemet för egna medel

Näringsutskottets utlåtande

2017/18:NU28 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om en mekanism för att lösa problem i gränsöverskridande sammanhang

Arbetsmarknadsutskottets utlåtande

2017/18:AU19 Subsidiaritetsprövning av förslag till förordning om Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 18 juni

2017/18:1512 Belysningsutmaningens fortsatta arbete

av *Ola Johansson* (C)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2017/18:1513 Strategi om civilsamhällelig mobilisering och jämställdhetsintegrering

av *Annika Qarlsson* (C)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:1514 Winnet och civilsamhällets roll i arbetet med jämställd regional tillväxt

av *Annika Qarlsson* (C)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:1515 Fördelning av företags- och projektstöd

av *Annika Qarlsson* (C)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:1516 Samhalls affärsetik

av *Lars Beckman* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1517 Sveriges framtid som gruvnation

av *Saila Quicklund* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1518 Sveriges ordförandeskap i Baltfish

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:1519 Höjda skatter

av *Sofia Fölster* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1520 Förändring av RUT-avdraget

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1521 Ny lag om personalliggare

av *Hans Rothenberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1522 Digitaliseringen i Sverige

av *Hans Rothenberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1523 Regeringens flygskatt

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1524 Regeringens arbetslöshetsmål

av *Sofia Fölster* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 16.08.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 57 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 6 anf. 88 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 3 Ärenden för bordläggning	2
§ 4 Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen	2
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU14	2
Anf. 1 JESSIKA ROSWALL (M).....	2
Anf. 2 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	5
Anf. 3 SAID ABDU (L).....	6
Anf. 4 ERIK SLOTTNER (KD).....	7
Anf. 5 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S)	8
Anf. 6 JESSIKA ROSWALL (M) replik	10
Anf. 7 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S) replik	11
Anf. 8 JESSIKA ROSWALL (M) replik	11
Anf. 9 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S) replik	11
Anf. 10 MAGNUS PERSSON (SD)	12
Anf. 11 JESSIKA ROSWALL (M) replik	12
Anf. 12 MAGNUS PERSSON (SD) replik	13
Anf. 13 JESSIKA ROSWALL (M) replik	13
Anf. 14 MAGNUS PERSSON (SD) replik	13
Anf. 15 ALI ESBATI (V)	13
Anf. 16 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	16
Anf. 17 JESSIKA ROSWALL (M) replik	18
Anf. 18 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	19
Anf. 19 JESSIKA ROSWALL (M) replik	19
Anf. 20 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	20
Anf. 21 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik	20
Anf. 22 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	21
Anf. 23 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik	21
Anf. 24 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S) replik	21
(Beslut fattades under § 14.)	22
§ 5 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program	22
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU30.....	22
Anf. 25 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S).....	22
Anf. 26 ERIK BENG TZBOE (M)	25
Anf. 27 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	28
Anf. 28 ERIK BENG TZBOE (M) replik	28
Anf. 29 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	29

Anf. 30	ERIK BENGTZBOE (M) replik	29
Anf. 31	STEFAN JAKOBSSON (SD)	30
Anf. 32	ERIK BENGTZBOE (M) replik	32
Anf. 33	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	33
Anf. 34	ERIK BENGTZBOE (M) replik	33
Anf. 35	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	34
Anf. 36	ELISABET KNUTSSON (MP)	35
Anf. 37	ERIK BENGTZBOE (M) replik	36
Anf. 38	ELISABET KNUTSSON (MP) replik	37
Anf. 39	ERIK BENGTZBOE (M) replik	37
Anf. 40	ELISABET KNUTSSON (MP) replik	38
Anf. 41	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	38
Anf. 42	ELISABET KNUTSSON (MP) replik	39
Anf. 43	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	39
Anf. 44	ELISABET KNUTSSON (MP) replik	40
Anf. 45	ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	40
Anf. 46	ELISABET KNUTSSON (MP) replik	42
Anf. 47	ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	43
Anf. 48	ELISABET KNUTSSON (MP) replik	43
Anf. 49	ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	43
Anf. 50	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	44
Anf. 51	ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	45
Anf. 52	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	45
Anf. 53	ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	46
Anf. 54	DANIEL RIAZAT (V).....	47
Anf. 55	ERIK BENGTZBOE (M) replik	49
Anf. 56	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	49
Anf. 57	ERIK BENGTZBOE (M) replik	50
Anf. 58	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	50
Anf. 59	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	51
Anf. 60	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	51
Anf. 61	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	51
Anf. 62	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	52
Anf. 63	CHRISTER NYLANDER (L).....	52
Anf. 64	ELISABET KNUTSSON (MP) replik	54
Anf. 65	CHRISTER NYLANDER (L) replik	54
Anf. 66	ELISABET KNUTSSON (MP) replik	55
Anf. 67	CHRISTER NYLANDER (L) replik	55
Anf. 68	ANNIKA ECLUND (KD).....	56
Anf. 69	Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	57
Anf. 70	CHRISTER NYLANDER (L) replik	61
Anf. 71	Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	61
Anf. 72	CHRISTER NYLANDER (L) replik	62
Anf. 73	Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	62
Anf. 74	ERIK BENGTZBOE (M) replik	63
Anf. 75	Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	63
Anf. 76	ERIK BENGTZBOE (M) replik	64
Anf. 77	Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	65
	(Beslut fattades under § 14.).....	65

§ 6 Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas	65
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU31	65
Anf. 78 STEFAN JAKOBSSON (SD).....	65
Anf. 79 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C)	67
Anf. 80 CHRISTER NYLANDER (L)	67
Anf. 81 ANNIKA ECLUND (KD)	68
Anf. 82 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S).....	69
Anf. 83 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	73
Anf. 84 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik.....	73
Anf. 85 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	74
Anf. 86 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik.....	74
Anf. 87 MARIA STOCKHAUS (M)	75
Anf. 88 ELISABET KNUTSSON (MP)	76
(Beslut fattades under § 14.)	77
§ 7 Behandling av personuppgifter på utbildningsområdet	77
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU28.....	77
(Beslut fattades under § 14.)	77
§ 8 Riktade statsbidrag till skolan	78
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU32.....	78
Anf. 89 MATILDA ERNKRANS (S).....	78
Anf. 90 MICHAEL SVENSSON (M).....	80
Anf. 91 ROBERT STENKVIST (SD)	81
Anf. 92 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C)	82
Anf. 93 CHRISTER NYLANDER (L)	83
Anf. 94 ANNIKA ECLUND (KD)	83
(Beslut fattades under § 14.)	84
§ 9 Infrastrukturfrågor	84
Trafikutskottets betänkande 2017/18:TU18	84
Anf. 95 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	84
Anf. 96 JIMMY STÅHL (SD)	87
Anf. 97 ANDERS ÅKESSON (C).....	89
Anf. 98 NINA LUNDSTRÖM (L).....	90
Anf. 99 ROBERT HALEF (KD).....	93
Anf. 100 KARIN SVENSSON SMITH (MP).....	95
Anf. 101 NINA LUNDSTRÖM (L) replik.....	98
Anf. 102 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik	98
Anf. 103 NINA LUNDSTRÖM (L) replik.....	98
Anf. 104 KARIN SVENSSON SMITH (MP) replik	98
Anf. 105 RIKARD LARSSON (S)	99
Anf. 106 NINA LUNDSTRÖM (L) replik.....	101
Anf. 107 RIKARD LARSSON (S) replik	102
Anf. 108 NINA LUNDSTRÖM (L) replik.....	102
Anf. 109 RIKARD LARSSON (S) replik	103
(Beslut fattades under § 14.)	103
§ 10 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	103
Trafikutskottets betänkande 2017/18:TU22	103
(Beslut fattades under § 14.)	103
Ajournering	104

Återupptaget sammanträde	104	Prot. 2017/18:135
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 juni	104	19 juni
KU44 En stärkt minoritetspolitik	104	-----
FiU24 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2015– 2017	104	
KrU10 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	104	
SfU31 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	105	
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 juni	105	
NU22 Energipolitikens inriktning	105	
NU23 Elmarknadsfrågor	106	
NU27 Solidaritet vid kris i naturgasförsörjningen	106	
UU21 Politiken för global utveckling (PGU)	107	
UU23 Riksrevisionens rapport om Sida-finansierad myndighetssamverkan	108	
SoU36 Utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall	108	
SoU29 Anpassningar av svensk rätt till EU-förordningen om kliniska läkemedelsprövningar	108	
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 juni	109	
KU46 Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar	109	
KU40 Indelning i utgiftsområden och en sammanhållen budgetprocess	109	
KU47 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	110	
KU48 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten	110	
UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2017	110	
CU33 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om gruppatalan och om revidering av fyra konsumenträttsdirektiv	112	
CU35 Riksrevisionens rapport om tillsynen av ställföreträdare och överförmyndare	112	
CU39 Strategi för Levande städer – Politik för en hållbar stadsutveckling	112	
FiU45 En ny lag om försäkringsdistribution	113	
FiU50 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	113	
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	113	
AU14 Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen	113	
UbU30 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program	114	
UbU31 Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas	115	
UbU28 Behandling av personuppgifter på utbildningsområdet	115	
UbU32 Riktade statsbidrag till skolan	116	
TU18 Infrastrukturfrågor	116	

Prot. 2017/18:135
19 juni

TU22 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	117
§ 15 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	117
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	118
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 16.08.	119

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2018